ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 24
№24 (1320)

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

ᠲᠥᠷᠦ ᠶᠢᠨ ᠮᠡᠳᠡᠭᠡ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠠᠯᠪᠠᠨ ᠮᠡᠳᠡᠭᠡ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТАМГЫН ГАЗАР

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

331.	Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай	1650
332.	Малчны тухай	1651
333.	Малын генетик нөөцийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1687
334.	Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуульд нэмэлт оруулах тухай	1688
335.	Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1689
336.	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1690
337.	Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай	1691
338.	Газрын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1727
339.	Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1734
340.	Малын тоо толгойн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1736
341.	Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1737
342.	Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1738
343.	Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1739

344.	Боловсролын ерөнхий хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1740
345.	Хоршооны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1741
346.	Усны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1742
347.	Амьтны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1743
348.	Байгалийн ургамлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1744
349.	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1745
350.	Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1746
351.	Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1759
352.	Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1765
353.	Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1773
354.	Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1780
355.	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1782
356.	Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1786
357.	Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1788
358.	Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай	1789
359.	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай	1790

360.	Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1791
361.	Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1793
362.	Төсвийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1805
363.	Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1807
364.	Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1808
365.	Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай /Шинэчилсэн найруулга/	1809
366.	Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	1883
367.	Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	1884
368.	Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	1885
369.	Төмөр замын тээврийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1887
370.	Радио долгионы тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1888
371.	Геодези, зураг зүйн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1889
372.	Эрдэнэсийн сангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1890
373.	Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	1891

374.	Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай		1892
375.	Сонгуулийн автоматжуулсан системийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай		1893
376.	Монгол Улсын Төрийн ордны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай		1894

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

377.	Монгол Улсын шүүх эрх мэдлийн хөгжлийн бодлого батлах тухай	Дугаар 33	1898
378.	Хуулийн төсөл буцаах тухай	Дугаар 49	1928
379.	Малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих зарим арга хэмжээний тухай	Дугаар 63	1929
380.	Тогтоолд нэмэлт оруулах тухай	Дугаар 66	1946
381.	Тогтоолд нэмэлт оруулах тухай	Дугаар 67	1947
382.	Тогтоолын хавсралтад нэмэлт оруулах тухай	Дугаар 77	1948
383.	Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 78	1950
384.	Цалингийн хэмжээ тогтоох итгэлцүүр батлах тухай	Дугаар 79	1952
385.	Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дүрэм батлах тухай	Дугаар 80	1955
386.	Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай	Дугаар 81	1962
387.	Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай	Дугаар 82	1966

᠓᠓᠑.	[illegible]	᠑᠖᠕᠐
᠓᠓᠒.	[illegible]	᠑᠖᠕᠑
᠓᠓᠓.	[illegible]	᠑᠖᠘᠗
᠓᠓᠔.	[illegible]	᠑᠖᠘᠘
᠓᠓᠕.	[illegible]	᠑᠖᠘᠙
᠓᠓᠖.	[illegible]	᠑᠖᠙᠐
᠓᠓᠗.	[illegible]	᠑᠖᠙᠑
᠓᠓᠘.	[illegible]	᠑᠗᠒᠗
᠓᠓᠙.	[illegible]	᠑᠗᠓᠔
᠓᠔᠐.	[illegible]	᠑᠗᠓᠖
᠓᠔᠑.	[illegible]	᠑᠗᠓᠗

Moehgo& Folo_ oa Heol

[illegible]

᠓᠔᠒.	[illegible]	᠑᠗᠓᠘
᠓᠔᠓.	[illegible]	᠑᠗᠓᠙
᠓᠔᠔.	[illegible]	᠑᠗᠔᠐
᠓᠔᠕.	[illegible]	᠑᠗᠔᠑
᠓᠔᠖.	[illegible]	᠑᠗᠔᠒
᠓᠔᠗.	[illegible]	᠑᠗᠔᠓
᠓᠔᠘.	[illegible]	᠑᠗᠔᠔
᠓᠔᠙.	[illegible]	᠑᠗᠔᠕
᠓᠕᠐.	[illegible]	᠑᠗᠔᠖
᠓᠕᠑.	[illegible]	᠑᠗᠕᠙
᠓᠕᠒.	[illegible]	᠑᠗᠖᠕
᠓᠕᠓.	[illegible]	᠑᠗᠗᠓

᠓᠕᠔.	[illegible]	᠑᠗᠘᠐
᠓᠕᠕.	[illegible]	᠑᠗᠘᠓
᠓᠕᠖.	[illegible]	᠑᠗᠘᠖
᠓᠕᠗.	[illegible]	᠑᠗᠘᠘
᠓᠕᠘.	[illegible]	᠑᠗᠘᠙
᠓᠕᠙.	[illegible]	᠑᠗᠙᠐
᠓᠖᠐.	[illegible]	᠑᠗᠙᠑
᠓᠖᠑.	[illegible]	᠑᠗᠙᠓
᠓᠖᠒.	[illegible]	᠑᠘᠐᠕
᠓᠖᠓.	[illegible]	᠑᠘᠐᠗
᠓᠖᠔.	[illegible]	᠑᠘᠐᠘
᠓᠖᠕.	[illegible]	᠑᠘᠐᠙

᠓᠖᠖.	[illegible]	᠑᠗᠗᠓
᠓᠖᠗.	[illegible]	[illegible]
᠓᠖᠘.	[illegible]	[illegible]
᠓᠖᠙.	[illegible]	[illegible]
᠓᠗᠐.	[illegible]	[illegible]
᠓᠗᠑.	[illegible]	[illegible]
᠓᠗᠒.	[illegible]	[illegible]
᠓᠗᠓.	[illegible]	[illegible]
᠓᠗᠔.	[illegible]	[illegible]
᠓᠗᠕.	[illegible]	[illegible]
᠓᠗᠖.	[illegible]	[illegible]

Moehgo& Folo_ oa Yekt Hor& oa Doeedege&

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ГААЛИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Гепатитын D вирусийн эмчилгээнд хэрэглэх зорилгоор импортоор оруулж байгаа Булевиртид эмийг гаалийн албан татвараас чөлөөлсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2027 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийг хүртэл дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МАЛЧНЫ ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь малчны эрх зүйн байдлыг тодорхойлж, түүний ажиллах, амьдрах, мэдлэг боловсролоо дээшлүүлэх, үйлдвэрлэл эрхлэх таатай нөхцөлийг бүрдүүлж, байгалийн чадамжид нийцсэн, өрсөлдөх чадвартай мал аж ахуйг хөгжүүлэхэд оршино.

2 дугаар зүйл.Малчны хууль тогтоомж

2.1.Малчны хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль[1], Иргэний хууль[2], Газрын тухай хууль[3], Малын генетик нөөцийн тухай хууль[4], Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль[5], Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль[6], Малын тоо толгойн албан татварын тухай хууль[7], энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1.“мал” гэж Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн 4.1.1-д заасныг;

3.1.2.“мал аж ахуй” гэж уур амьсгалын нөхцөлд дасан зохицсон, байгалийн нөөц, чадавхад нийцсэн, уламжлалт болон шинжлэх ухаанч арга барилд суурилсан био үйлдвэрлэлийг;

---

[1] Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 01 дугаарт нийтлэгдсэн.
[2] Иргэний хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 07 дугаарт нийтлэгдсэн.
[3] Газрын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 24 дугаарт нийтлэгдсэн.
[4] Малын генетик нөөцийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2018 оны 03 дугаарт нийтлэгдсэн.
[5] Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2018 оны 02 дугаарт нийтлэгдсэн.
[6] Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 40 дугаарт нийтлэгдсэн.
[7] Малын тоо толгойн албан татварын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2020 оны 47 дугаарт нийтлэгдсэн.

3.1.3.“малчин” гэж Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хуулийн 3.1.9-д заасныг;

3.1.4.“туслах малчин” гэж Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 71.2-т заасныг;

3.1.5.“малчин өрх” гэж Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 4.1.2-т заасныг;

3.1.6.“хот айл” гэж хоёр ба түүнээс дээш малчин өрх хамтран хөдөлмөрөө хоршин мал аж ахуй эрхлэх зохион байгуулалтын хэлбэрийг;

3.1.7.“мал аж ахуйн зохистой дадал” гэж бэлчээрийг хамгаалах, мал маллагаа, малын эрүүл мэнд, үүлдэр угсаа, ашиг шим, түүхий эдийн чанар, аюулгүй байдлыг хангах арга барил, үйл ажиллагааг;

3.1.8.“малчны хөгжил” гэж малчин насан туршид мэдлэг, ур чадвар, амьдралын чанараа дээшлүүлэх тогтвортой үйл ажиллагааг.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
МАЛЧДЫН ТАЛААР ТӨРӨӨС БАРИМТЛАХ БОДЛОГО

4 дүгээр зүйл.Малчдын талаар төрөөс баримтлах бодлого

4.1.Төрөөс малчдын талаар дараах бодлогыг хэрэгжүүлнэ:

4.1.1.малчны мал аж ахуйн үйлдвэрлэлээ тогтвортой эрхлэх суурь нөхцөл, байгалийн нөөц, бэлчээр ашиглах эрхийг баталгаажуулах;

4.1.2.малчны хөгжлийг хангах;

4.1.3.хөдөөд хүйсийн зохистой харьцааг хангах бодлогыг хэрэгжүүлэх;

4.1.4.малчны хөдөлмөрийн бүтээмж, үр ашгийг нэмэгдүүлэх;

4.1.5.малчдын залгамж халааг бэлтгэх;

4.1.6.мал аж ахуйн салбарын уур амьсгалын өөрчлөлтөөс шалтгаалсан эрсдэл даах чадавхыг бүрдүүлэх;

4.1.7.мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний бэлтгэн нийлүүлэлтийн тогтолцоо, боловсруулалтын түвшинг ахиулах цогц бодлогыг хэрэгжүүлэх;

4.1.8.цахим шилжилтийг нэвтрүүлэх;

4.1.9.хуульд заасан бусад.

4.2.Засгийн газар энэ хуулийн 4.1-д заасан бодлогыг хэрэгжүүлэхээс гадна дараах арга хэмжээг авна:

4.2.1.мал аж ахуйн тогтвортой хөгжлийн бодлогыг Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, түүнд шаардагдах хөрөнгийг улсын төсөвт тусган хэрэгжүүлэх;

4.2.2.мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн бүтээмж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн, хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн зээл, дэмжлэг, санхүүгийн үйлчилгээнд хамруулж, дэмжлэг үзүүлэх;

4.2.3.мал үржүүлэг, технологийн болон мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжийг хөнгөлөлттэй зээл болон бусад хэлбэрээр дэмжих;

4.2.4.малчдын амьдрах орчин нөхцөлийг сайжруулах зорилгоор орон сууцны ипотекийн зээлийн хөтөлбөрт хамруулах, зээлийн хөнгөлөлт үзүүлэх;

4.2.5.малчнаар 10-аас доошгүй жил тасралтгүй ажилласан малчны нэг хүүхдийг мал аж ахуй, тэжээл, бэлчээр судлалын чиглэлийн мэргэжлээр төрийн өмчийн дээд боловсролын сургалтын байгууллагад үнэ төлбөргүй суралцуулах;

4.2.6.эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэг, шинжилгээнд хамрагдах хүсэлт гаргасан малчныг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу жил бүр үнэ төлбөргүй хамруулах;

4.2.7.гамшигт болон аюулт үзэгдлийн улмаас малчин ажил үүргээ гүйцэтгэж яваад амь насаа алдсан бол хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 48 сараар тооцож, түүнтэй тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тусламжийг ар гэрт нь Засгийн газрын нөөц сангаас олгох;

4.2.8.гамшигт болон аюулт үзэгдэлд нийт мал сүргийнх нь 50 хувиас доошгүй нь өртсөн малчин өрх, эсхүл хонин толгойд шилжүүлснээр 250 хүртэл малтай, эсхүл 16-40 хүртэлх насны малчин өрхийг малжуулах арга хэмжээнд хамруулах;

4.2.9.хуульд заасан өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгоогүй малчны тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг нэг удаа нөхөн төлүүлэх;

4.2.10.хууль тогтоомжид заасан бусад.

4.3.Энэ хуулийн 4.2.4, 4.2.5, 4.2.6, 4.2.7, 4.2.8, 4.2.9-д заасан арга хэмжээтэй холбогдсон харилцааг Засгийн газраас баталсан журмаар зохицуулна.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ
МАЛЧНЫ ХӨГЖИЛ, ТҮҮНИЙ ЭРХ, ҮҮРЭГ

5 дугаар зүйл.Малчны эрх, үүрэг

5.1.Малчин дараах эрхийг эдэлнэ:

5.1.1.уур амьсгалын өөрчлөлт, зах зээлийн нөхцөлд мал маллах арга ухааныг эзэмшиж, мэдлэг, туршлага, ур чадвар, арга барилаа ахиулж, малчинд зориулсан сургалт, мэдээлэл, зөвлөгөө авах;

5.1.2.байгалийн нөөц, бэлчээрийг холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу гэрээгээр ашиглах эрхээ баталгаажуулах;

5.1.3.төрөөс болон олон улсын байгууллагын санхүүжилтээр олгосон хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн зээл, дэмжлэг, санхүүгийн үйлчилгээ авах;

5.1.4.малын эрүүл мэндийг хамгаалах болон үржүүлэг, технологийн ажил, үйлчилгээг эрх бүхий нэгжээр гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлэх, зөвлөгөө авах;

5.1.5.мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт, нэр төрөл, чанараас хамаарсан урамшууллыг хууль тогтоомжийн дагуу авах;

5.1.6.хуульд заасан бусад эрх.

5.2.Малчин дараах үүргийг хүлээнэ:

5.2.1.байгалийн нөөц, бэлчээр, усан хангамжийг зөв зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх;

5.2.2.мал маллагааны уламжлалт болон шинжлэх ухаанч арга барилыг эзэмших;

5.2.3.малын эрүүл мэндийг хамгаалах, малын генетик нөөцийг зохистой ашиглах;

5.2.4.мал, малын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүний эрүүл ахуй, чанар, аюулгүй байдлыг хангах;

5.2.5.хуульд заасан бусад.

5.3.Энэ хуулийн 5.2.1-д заасан үүргийг биелүүлэх хүрээнд дараах зохистой дадлыг хэрэгжүүлнэ:

5.3.1.малчин өрх, хот айл бэлчээрээ дундаа хамтран ашиглаж ирсэн уламжлалд тулгуурлан харилцан зөвшилцөж, зохион байгуулалтад орсон байх;

5.3.2.бэлчээрийг даацад нь нийцүүлэн улирлын хуваарьтай ашиглаж, сэлгэх, өнжөөх, сайжруулах, нөхөн сэргээх зэргээр бэлчээрийн төлөв байдал, голлох зүйл ургамлын эзлэх хувийг гэрээ байгуулах үеийн тогтоосон суурь түвшнээс бууруулахгүй байх;

5.3.3.Газрын тухай хуулийн[8] 52.7-д заасан газарт тэжээлийн ургамал тариалах, орон нутгийн нөөц боломжид тулгуурлан хадлан, гар тэжээл бэлтгэх.

5.4.Энэ хуулийн 5.2.2-т заасан үүргийг биелүүлэх хүрээнд дараах зохистой дадлыг хэрэгжүүлнэ:

5.4.1.мал аж ахуйн өвөлжилт, хаваржилтын бэлтгэлийг өөрийн малын тоо толгойд нийцүүлэн бүрэн хангаж, 90-ээс доошгүй хоногт хүрэлцэхүйц өвс, тэжээл бэлтгэж нөөцлөх;

5.4.2.малын хэвтэр бууц, хашаа, хороог байнга цэвэрлэж, өвөлжөөний хөрзөнг жил бүр авдаг, өтөг хөрзөнг овоолж хэвтрийн нөөц бүрдүүлдэг байх;

5.4.3.өвөлжөө, хаваржааны дулаан хашаа, хороо, байр барьж ашиглах;

5.4.4.дөрвөн улиралд нүүдэллэн бэлчээр ашиглахдаа байгаль орчныг бохирдуулахгүй, хог хаягдлыг ил задгай хаяж, үлдээхгүй байх;

5.4.5.худаг, хөв цөөрөм бий болгох, сэргээн засварлах;

5.4.6.мал маллах, хариулах, тууварлах, тээвэрлэхдээ уламжлалт арга барилыг түлхүү ашиглах.

5.5.Энэ хуулийн 5.2.3-т заасан үүргийг биелүүлэх хүрээнд дараах зохистой дадлыг хэрэгжүүлнэ:

5.5.1.тухайн бүс нутагт үржүүлэхийг зөвшөөрсөн, баталгаажсан үүлдэр, омгийн хээлтүүлэгч ашиглах, малыг ялган тэмдэглэх, бүртгэлд хамруулах;

5.5.2.малын төрлийн харьцаа, сүргийн зохистой бүтцийг хангаж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах;

---
[8] Газрын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 27 дугаарт нийтлэгдсэн.

5.5.3.тухайн үүлдэр, омгийн нэгж малаас авах ашиг шимийн дундаж гарцаас багагүй хэмжээний ашиг шим авах;

5.5.4.мал, малын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүнд 3 жил тутамд чанарын үнэлгээ хийлгэх;

5.5.5.мал эмнэлгийн болон үржүүлэг, технологийн ажил, үйлчилгээг мэргэжлийн нэгжээр гэрээний үндсэн дээр технологит хугацаанд гүйцэтгүүлэх;

5.5.6.мал, малын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүний аюулгүй байдал, гарал үүслийг тогтоох нөхцөлийг бүрдүүлж, малын шилжилт хөдөлгөөний талаар эрх бүхий байгууллагад мэдээлдэг байх;

5.5.7.эмийн үлдэц агуулаагүй, баталгаатай бүтээгдэхүүнийг зах зээлд нийлүүлэх.

5.6.Энэ хуулийн 5.2.4-т заасан үүргийг биелүүлэх хүрээнд дараах зохистой дадлыг хэрэгжүүлнэ:

5.6.1.малын ноос, ноолуур, хөөврийг технологийн хугацаанд стандарт, шаардлагын дагуу чанарын ялгамжтай байдлаар ангилан тордож, бэлтгэн нийлүүлэх;

5.6.2.малын мах бэлтгэлийг хийхдээ малын арьс ширийг механик гэмтэлгүйгээр цэвэрлэгээ, анхан шатны тордолтыг хийж, стандарт, шаардлагын дагуу бэлтгэх;

5.6.3.сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг нийтийн хэрэгцээнд нийлүүлэхдээ эрүүл ахуй, ариун цэврийн шаардлагыг хангасан байх.

6 дугаар зүйл.Малчны мэдлэгийг дээшлүүлэх тогтолцоо, зарчим

6.1.Малчны мэдлэгийг дээшлүүлэх сургалт нь мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхлэх мэдлэг олгох, тасралтгүй хөгжүүлэх, чадавхжуулах, мэргэшүүлэх үйл явцаас бүрдэнэ.

6.2.Энэ хуулийн 6.1-д заасан сургалтын хөтөлбөрийг хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага баталж, сургалтыг их сургууль, коллеж, мэргэжил, сургалт үйлдвэрийн төв, иргэний нийгмийн байгууллагын оролцоотойгоор үндэсний хэмжээнд зохион байгуулна.

6.3.Энэ хуулийн 6.2-т заасан хөтөлбөр нь сургалтын нэгдсэн стандарт, бүс нутгийн онцлогт нийцсэн байна.

6.4.Энэ хуулийн 6.2-т заасан байгууллага сургалтын нэгдсэн стандарт, хөтөлбөрийг багцлан боловсруулах бөгөөд хөтөлбөрт доор дурдсан чиглэлийн мэдлэг, ур чадварыг олгох асуудлыг тусгана:

6.4.1.мал маллах, байгаль, цаг уур шинжих, мал аж ахуйн болон ахуй амьдралд шаардлагатай тоноглол, хэрэгслүүд бэлтгэх уламжлалт арга барил, өв соёл, туршлага;

6.4.2.мал аж ахуйн салбарын хөгжлийн чиг хандлага, нийгмийн эрэлт, хэрэгцээ, шаардлага, техник технологийн хөгжил дэвшил;

6.4.3.малын чанарыг сайжруулах, малын өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, мал маллах, арчлах болон сувилгааны арга аргачлалын талаарх мэдлэг мэдээлэл, цуврал хичээл;

6.4.4.бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх мэдлэг олгох мэдээлэл, цуврал хичээл;

6.4.5.малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг бэлтгэх стандартууд;

6.4.6.зах зээлд нийлүүлэх, бүтээгдэхүүн хөгжүүлэх, үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх арга зам;

6.4.7.малын өтөг бууц, аргал, хөрзөнг цэвэрлэх, боловсруулах, техник, технологийн мэдлэг;

6.4.8.ногоон үйлдвэрлэл, ухаалаг мал аж ахуй эрхлэх арга, технологи, ач холбогдол;

6.4.9.нийгмийн болон эрүүл мэндийн, эд хөрөнгийн даатгалын ач холбогдол;

6.4.10.малын тоо толгойн албан татварын тайланг цахимаар гаргах, малчны цахим хөтөч, төрийн үйлчилгээний цахим системийг ашиглах аргачлал.

6.5.Сургалт зохион байгуулсан байгууллага сургалтын хөтөлбөрөөр бүрэн суралцсан, үнэлгээний шаардлага хангасан төгсөгчид үнэмлэх, тэмдэг олгож, энэ талаарх мэдээллийг хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тухай бүр хүргүүлнэ.

7 дугаар зүйл.Малчны хөгжлийг дэмжих төсөл, хөтөлбөр

7.1.Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлд суурилсан эдийн засагтай орон нутгийн засаг захиргааны нэгж нь малчдад төрийн бодлого, хууль, эрх зүйн

мэдлэг олгох, харилцан мэдлэг, туршлага солилцох, залуу үеэ бэлтгэх таатай орчныг бүрдүүлсэн Малчны хөгжлийн сургалт, мэдээллийн төв, эсхүл тэнхим /цаашид "Малчны хөгжлийн төв" гэх/-тэй байна.

7.2.Аймаг, сумын Засаг дарга орон нутгийн онцлогт нийцүүлж, малчны хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрийг баталж, биелэлтэд хяналт тавина.

7.3.Газрын тухай хуулийн 52.7-д зааснаас өөр чиглэлээр давхцуулан газар ашиглах, эзэмшүүлэх, үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгохыг хориглоно.

7.4.Залуу малчин гэр бүлд болон хот, сууринаас шилжин очиж, 2-оос доошгүй жил тасралтгүй мал маллаж байгаа малчин өрхөд өвөлжөө, хаваржааны газрыг эзэмшүүлэх, бэлчээр ашиглуулах асуудлыг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу сумын газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, баг, хорооны иргэдийн Нийтийн Хурлын шийдвэрт үндэслэн сум, дүүргийн Засаг дарга шийдвэрлэнэ.

7.5.Сумын Засаг дарга малчинд насан туршийн боловсрол, мэдлэг олгохтой холбогдуулан дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

7.5.1.малчдын гаргасан санал, хүсэлтэд суурилан малчныг сургах, шинээр бэлтгэх, давтан сургах сумын жил бүрийн төлөвлөлтийг боловсруулах, холбогдох сургалтын байгууллагад захиалга өгөх;

7.5.2.малчдаас нөлөө бүхий төлөөллийг сонгож, манлайлагчийн сургалтын хөтөлбөрт хамруулах;

7.5.3.залуу малчид, мал бүхий иргэдийн дунд малчдын залгамж халааг бэлтгэх, чадавхжуулах чиглэлээр ахмад, туршлагатай малчидтай туршлага солилцох уулзалт, сургалт, хурал, зөвлөгөөн, хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, малчдын оролцоог хангах;

7.5.4.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

7.6.Энэ хуулийн 7.2-т заасан төсөл, хөтөлбөр, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх зардлыг тухайн шатны төсвийн захирагч жил бүрийн төсөвт тусган хэрэгжүүлнэ.

7.7.Энэ хуулийн 7.2-т заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах төсвийг малын тоо толгойн албан татвараас төвлөрөх орлогын эх үүсвэрээс бүрдүүлэх асуудлыг холбогдох журамд заасны дагуу хэлэлцүүлж, шийдвэрлүүлнэ.

7.8.Малчны хөгжлийн төвийн ажиллах журмыг тухайн багийн иргэдийн Нийтийн Хурлаар хэлэлцүүлж, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал батална.

7.9.Малчны хөгжлийн индексийг сум, аймаг үндэсний түвшинд 3 жил тутамд тодорхойлно.

7.10.Малчны хөгжлийн индексийг аймаг, сум, улсын аварга малчин болон тэргүүний аймаг, сум, дүүрэг шалгаруулах шалгуур үзүүлэлтэд харгалзан үзнэ.

7.11.Малчны хөгжлийн индексийг тооцох аргачлалыг хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, Үндэсний статистикийн хороотой хамтран баталж, хяналт тавина.

8 дугаар зүйл.Малчны үйл ажиллагаанд цахим шилжилтийг нэвтрүүлэх

8.1.Малчны үйл ажиллагаанд дараах цахим шилжилтийг нэвтрүүлнэ:

8.1.1.хөдөлгөөнт холбоо, телевиз, интернэт сүлжээний үйлчилгээ;
8.1.2.мэдээлэл авах, солилцох нэг цонхны цахим үйлчилгээ;
8.1.3.банк, санхүү, татвар, худалдааны цахим үйлчилгээ;
8.1.4.төрийн болон хувийн хэвшлийн үйлчилгээний цахим систем;
8.1.5.малын бүртгэлийн систем;
8.1.6.гойд ашиг шимт, шилмэл малын үзэсгэлэн, дуудлага худалдаа, захиалга, малын тэжээл, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийн цахим худалдаа;

8.1.7.газрын бүртгэл, кадастрын зураглал, бэлчээрийн төлөв байдал, чанарын үнэлгээний үйлчилгээ;

8.1.8.технологийн сүлжээгээр дамжуулан малчдад мэдлэг түгээх бусад цахим үйлчилгээ.

8.2.Малчны болон тэдгээрийн үйл ажиллагааны бүртгэл нь хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын болон улсын бүртгэлийн, татварын, статистикийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын цахим бүртгэлээр баталгаажна.

8.3.Мал, малын гаралтай чанартай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг зах зээлд нийлүүлэхдээ бүртгэл, хяналтын үйл ажиллагааг мэдээллийн технологид суурилсан баталгаажуулалтад үндэслэн хийнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ
МАЛЧНЫ БҮТЭЭМЖ

9 дүгээр зүйл.Малчны бүтээмжийг дэмжих

9.1.Малчны хөдөлмөрийн бүтээмж, үр ашгийг тооцох арга зүйг бий болгож, үндэсний хэмжээнд нэвтрүүлнэ.

9.2.Малчны боловсрол, малын эрүүл мэнд, үржүүлэг, технологийн ажил, үйлчилгээ, арчилгаа маллагаа, тэжээлийн хангамж, хашаа хороо, мал аж ахуйн үйл ажиллагааг хөнгөвчлөх шинэ арга, техник технологи зэргийг дэмжин хөгжүүлж малчны болон салбарын бүтээмж, үр ашгийг нэмэгдүүлнэ.

9.3.Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн бүтээмж, үр ашиг, нөөц ашиглалтын түвшний өсөлт болон малчны хүлээх үүрэг, зохистой дадлын хэрэгжилтийг харгалзан улс, аймаг, сумын аварга малчин, тэргүүний малчны хоршоо, аймаг, сум шалгаруулах болзолд тусгаж, бүтээмжийг үнэлнэ.

9.4.Мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний бэлтгэн нийлүүлэлтийн тогтолцоонд нэр төрөл, чанарын үнэлэмжээс хамаарсан урамшуулал олгох замаар малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.

9.5.Сум, баг нь өөрийн онцлогт тохирсон цөм сүргийг бүрдүүлж, малын үржүүлэг, технологийн ажил, үйлчилгээг явуулан, малын чанар, ашиг шимийн өсөлт, чанарыг тооцох системд шилжүүлнэ.

9.6.Халдварт өвчингүй, эрүүл мал сүрэгтэй малчин өрхийг Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн 12.2-т заасны дагуу баталгаажуулна.

9.7.Мал, мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүний гарал үүсэл, чанарын баталгаажуулалт, зах зээлийн ханшид суурилсан хөрөнгийн үнэлгээг бий болгож, санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд нэвтрүүлнэ.

9.8.Мал аж ахуйн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх, малчны өрсөлдөх чадвар, бүтээмжийг дээшлүүлэх, малчны идэвх, оролцоог нэмэгдүүлэх зорилгоор жил бүрийн намрын эхэн сарын шинийн 8-ны өдөр нь “Малчныг сонсох өдөр” байна.

9.9.Энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан арга хэмжээг зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих чиг үүргийг хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, аймаг, сумын Засаг дарга хэрэгжүүлнэ.

9.10.Улсын аварга, хошой аварга малчин, саальчин, фермер шалгаруулах болон энэ хуулийн 9.4-т заасан малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнд урамшуулал олгох журмыг Засгийн газар батална.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ
МАЛЧНЫ ХАМТЫН САНААЧИЛГЫГ ДЭМЖИХ

10 дугаар зүйл.Малчны хамтын санаачилга, хоршил, кластерын үйл ажиллагаа

10.1.Малчны хамтын санаачилга, хоршил нь дараах хэлбэртэй байна:

10.1.1.хот айл;
10.1.2.малчдын холбоо;
10.1.3.малчдын үүсгэн байгуулсан нөхөрлөл, хоршоо, компани.

10.2.Энэ хуулийн 10.1.1,10.1.2-т заасан малчны хамтын хоршлын хэлбэр нь Иргэний хуулийн 481.1, 481.2-т заасны дагуу сайн дурын үндсэн дээр зохион байгуулагдаж, үйл ажиллагааны чиглэл, хамтран ажиллах хэлбэрээ харилцан тохиролцож, зөвшилцсөн, тэдгээрийг дүрмээр баталгаажуулсан байна.

10.3.Энэ хуулийн 10.1.3-т заасан хамтын хоршлын удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааг холбогдох хуулиар зохицуулна.

10.4.Төрөөс малчны хамтын санаачилга, хоршлыг дараах байдлаар дэмжинэ:

10.4.1.хамтран ажиллаж хорших, төрөлжих эрх зүйн үндсийг бүрдүүлэх;

10.4.2.дэд бүтцийн хангамжийг сайжруулах;
10.4.3.мал, малын гаралтай түүхий эдийн бэлтгэл, нийлүүлэлт, үйлдвэрлэл, тээвэрлэлт, борлуулалтын тогтолцоог бүрдүүлэх, тэдгээрт малчны хувь нийлүүлсэн оролцоог дэмжих;

10.4.4.малчин өрхийн орлогыг бууруулахгүйгээр бэлчээрийн даацаас хэтэрсэн малын тоог үе шаттай бууруулах, малыг борлуулах үр дүнтэй арга, туршлагыг дэлгэрүүлэх;

10.4.5.малчны санхүүгийн мэдлэг, чадварыг дээшлүүлэх, малчны эдийн засгийн чадамжийг сайжруулахад чиглэсэн хөрөнгө оруулалт, хамтын ажиллагааны цар хүрээг тэлэх, санхүүгийн хүртээмжтэй байдал, чадамжийг нэмэгдүүлэх;

10.4.6.малчин, хот айл, малчдын холбооны санал, санаачилгаар цас борооны ус тогтоох, усан сан, нуур, хөв, цөөрөм байгуулах, сэргээгдэх эрчим хүч ашиглах, малын өвс, тэжээл бэлтгэх, нөөцлөхөд чиглэсэн зээлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх;

10.4.7.уур амьсгалын өөрчлөлтийн сөрөг нөлөөллийг бууруулах, байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх чиглэлээр хамтын санаачилга, хоршлын үйл ажиллагаа, хөтөлбөрийг дэмжих;

10.4.8.хуульд заасан бусад.

11 дүгээр зүйл.Уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэлийн нөлөөллийг бууруулах

11.1.Аймаг, сум бүр уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдэлтэйгээр малчин, малчин өрхийн амьжиргаанд нөлөөлөх хүчин зүйлс, ирээдүйн чиг хандлагыг тодорхойлж, хариу арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулан, хэрэгжүүлнэ.

11.2.Малчид хамтын санаачилга, хоршилд үндэслэн учирч болзошгүй гэнэтийн аюул, эрсдэлээс хамгаалж, үйл ажиллагааны борлуулалтын орлогоос хуримтлал үүсгэж, дундын эрсдэлийн сан байгуулж болно.

11.3.Эрсдэлийн санд хуримтлал үүсгэх, зарцуулах, хяналт тавих журмыг харилцан тохиролцсон, гэрээгээр баталгаажуулна.

11.4.Уур амьсгалын өөрчлөлтийн хүндрэлийг даван туулахад чиглэгдсэн мэдлэг, мэдээллийг малчдад олгох, үр нөлөөллөөс сэргийлэх арга хэмжээг олон талт оролцоогоор хэрэгжүүлнэ.

11.5.Бэлчээрийг хаших, хөрсийг эвдэх болон мэргэжлийн байгууллагаас доройтлыг нь тогтоосон бэлчээрээс ургамал түүх, хадлан хадахыг хориглоно.

12 дугаар зүйл.Малчинд үзүүлэх санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ

12.1.Санхүүгийн үйлчилгээгээр дамжуулан банк, үйлдвэр, малчны хамтын ажиллагаа, уялдааг сайжруулах, үйлдвэрлэлийн үр

ашгийг дээшлүүлэх, малчны орон нутагтаа ажиллаж, амьдрах нөхцөлийг сайжруулна.

12.2.Арилжааны банканд малчинд зориулсан нэн хөнгөлөлттэй, хөнгөлөлттэй зээлийн болон даатгалын бүтээгдэхүүн үйлчилгээний шинэ нэр төрлийг нэмэгдүүлж, малчин үйлдвэрлэлдээ чанарын өөрчлөлт гаргах, байгальд ээлтэй, тогтвортой үйл ажиллагаа эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

12.3.Энэ хуулийн 12.2-т заасан зээлийг арилжааны банкны болон доор дурдсан шаардлагыг хангасан малчинд олгоно.

12.3.1.малын тоо толгойн албан татвар төлөгч байх;

12.3.2.малчин арилжааны банканд данстай байх;

12.3.3.эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлдөг байх;

12.3.4.малын эрүүл мэнд, үржүүлэг, технологийн ажил үйлчилгээг мэргэжлийн байгууллагаар технологийн хугацаанд нь хийлгэн баталгаажуулсан байх.

12.4.Малчны нэн хөнгөлөлттэй зээлийг олгохдоо улс орны нийгэм эдийн засгийн нөхцөл байдал, тухайн жилийн цаг агаарын болон гадаад, дотоод бусад хүчин зүйлсийн нөлөөлөл, түүхий эд, бүтээгдэхүүний зах зээлийн эрэлт хэрэгцээ зэргийг харгалзана.

12.5.Малчны дараах үйл ажиллагаанд нэн хөнгөлөлттэй зээл олгоно:

12.5.1.өвөлжөө, хаваржааны хашаа, саравч, хороо, байр барих;

12.5.2.доройтсон бэлчээрийг нөхөн сэргээх, малын тэжээл тариалах;

12.5.3.хөдөлмөр хөнгөвчлөх дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх;

12.5.4.хадлан, тэжээлийн техник, тоног төхөөрөмж худалдан авах;

12.5.5.эрсдэлийн үед цас цэвэрлэх, бэлчээр гаргах техник болон сэргээгдэх эрчим хүчний тоног төхөөрөмж худалдаж авах;

12.5.6.цас борооны ус тогтоож хөв, цөөрөм байгуулах;

12.5.7.тухайн бүс нутгийн малын үржлийн хөтөлбөрт заасан сайн чанарын үржлийн хээлтүүлэгч, хээлтэгч мал худалдан авах;

12.5.8.малчны ахуй амьдрал болон мал аж ахуйд шаардлагатай эд эдлэл, тоног хэрэгсэл бэлтгэх;

12.5.9.түүхий эд бүтээгдэхүүнээ хадгалах эрүүл ахуйн шаардлага хангасан байр барих.

12.6.Малчны дараах үйл ажиллагаанд хөнгөлөлттэй зээл олгоно:

12.6.1.шинээр гэр, орон байр болон зөөврийн сууц барих, засварлах, шинэчлэх;

12.6.2.зөөврийн хашаа, өвс тэжээлийн агуулах, хүлэмж шинээр барих, засварлах;

12.6.3.гүн өрөмдлөгийн болон гар худаг гаргах;

12.6.4.малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнд анхан шатны боловсруулалт хийх болон хөргөх тоног төхөөрөмж, хөргүүр зоорь барих.

12.7.Энэ хуулийн 12.2-т заасан зээлийн хүүгийн хөнгөлөлтөд шаардагдах санхүүжилтийг жил бүрийн улсын төсөвт тусгана.

13 дугаар зүйл.Малчны хөрөнгө оруулалт, эдийн засгийн чадамжийг сайжруулах

13.1.Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн хөгжлийг дэмжихэд зориулан сум бүрд Малчны хөгжлийн сан байгуулна.

13.2.Энэ хуулийн 13.1-д заасан сан нь дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

13.2.1.малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний бэлтгэн нийлүүлэлтэд төрөөс олгож байгаа мөнгөн урамшууллаас малчны зөвшөөрлийг үндэслэн хуваарилсан хөрөнгө;

13.2.2.уул уурхайн салбарын орлогоос баялаг бүтээх салбарт хуваарилах хөрөнгөөс ногдох хувийн эх үүсвэр;

13.2.3.малчны малын тоо толгойн албан татварын орлогын төвлөрүүлэлтээс хуваарилах хөрөнгө;

13.2.4.энэ хуулийн 10.1.1, 10.1.2, 10.1.3-т заасан этгээдийн хувь нийлүүлэх хөрөнгө;

13.2.5.малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн боловсруулах үндэсний үйлдвэрийн хувь нийлүүлэх хөрөнгө;

13.2.6.олон улсын байгууллагын санхүүгийн буцалтгүй зээл, дэмжлэгийн эх үүсвэр;

13.2.7.хуулиар хориглоогүй бусад санхүүжилтийн дэмжлэгийн эх үүсвэр.

13.3.Энэ хуулийн 13.1-д заасан сангийн хөрөнгийн 30 хувийг бэлчээрийн мал ахуйд гамшиг, эрсдэлийн үед ашиглахаар хуримтлуулна.

13.4.Санд төвлөрүүлсэн хөрөнгийг жил бүр доор дурдсанаар хуваарилж, мал аж ахуйн үйлдвэрлэл, малчны хөгжилд дэмжлэг үзүүлэхэд зарцуулна:

13.4.1.тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд 30 хувь;
13.4.2.ногоон, тогтвортой үйлдвэрлэлийг дэмжихэд 30 хувь;
13.4.3.малчдыг хөгжүүлэх, чадавхжуулахад 10 хувь.

13.5.Энэ хуулийн 13.4.1, 13.4.2-т заасан зориулалтаар зарцуулах хөрөнгө нь бага хүүтэй, эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй зээл хэлбэртэй байна.

13.6.Малчны хөгжлийн сангийн удирдлага, зохион байгуулалтын жишиг дүрэм, сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, хяналт тавих журмыг санхүү, төсвийн болон хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

13.7.Малчин өрхийг тогтмол орлого, хуримтлалтай болгох зорилгоор малчин, хоршоо, нөхөрлөл, компани, малчдын холбоо үндэсний үйлдвэрүүдтэй 3 жилийн бүтээгдэхүүн нийлүүлэлтийн тогтвортой гэрээ байгуулж, стандартын шаардлагын дагуу бэлтгэсэн түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг зах зээлийн дээд ханшаар бэлтгэн нийлүүлэх тогтолцоог хөгжүүлнэ.

13.8.Энэ хуулийн 13.7-д заасан тогтолцоог төр, хувийн хэвшил, малчны өөрөө удирдах байгууллагын хамтын гэрээ, үйл ажиллагаагаар хөгжүүлнэ.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ
БУСАД ЗҮЙЛ

14 дүгээр зүйл.Санхүүжилт

14.1.Энэ хуулийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах санхүүжилт нь дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

14.1.1.улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгө;
14.1.2.малчны хөгжлийн сан;
14.1.3.орон нутгийн хөгжлийн сан;
14.1.4.хоршоо хөгжүүлэх сан;
14.1.5.олон улсын төсөл, хөтөлбөрийн хөрөнгө оруулалт, зээл, хандив, тусламж;

14.1.6.арилжааны банкны эх үүсвэр;
14.1.7.малчид, мал бүхий этгээдийн хөрөнгө оруулалт;
14.1.8.гадаад, дотоодын байгууллагын хөрөнгө оруулалт;
14.1.9.хуульд заасан бусад эх үүсвэр.

15 дугаар зүйл.Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

15.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд[9] заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

15.2.Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Зөрчлийн тухай хуульд[10] заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

16 дугаар зүйл.Шилжилтийн үеийн зохицуулалт

16.1.Энэ хуулийн 4.2.9 дэх заалтыг 2026 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр хүртэл хугацаанд дагаж мөрдөнө.

16.2.Энэ хуулийн 12 дугаар зүйлийг 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

[9] Төрийн албаны тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2018 оны 01 дугаарт нийтлэгдсэн.
[10] Зөрчлийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2017 оны 24 дугаарт нийтлэгдсэн.

Moehgol Folo_ oa Heol

[illegible]

[illegible]

[illegible]

᠗.᠒.᠗. [illegible]

᠗.᠒.᠘. [illegible]

᠗.᠒.᠙. [illegible]

᠗.᠒.᠑᠐. [illegible]

᠗.᠒.᠑᠑. [illegible]

[illegible] ᠪᠦᠯᠦᠭ
[illegible]

᠘ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ [illegible]

᠘.᠑. [illegible]᠄

᠘.᠑.᠑. [illegible]

᠘.᠑.᠒. [illegible]

᠕᠂᠑᠂᠓᠂ [illegible]

᠕᠂᠑᠂᠔᠂ [illegible]

᠕᠂᠑᠂᠕᠂ [illegible]

᠕᠂᠑᠂᠖᠂ [illegible]

᠕᠂᠒᠂ [illegible]

᠕᠂᠒᠂᠑᠂ [illegible]

᠕᠂᠒᠂᠒᠂ [illegible]

᠕᠂᠒᠂᠓᠂ [illegible]

᠕᠂᠒᠂᠔᠂ [illegible]

᠕᠂᠒᠂᠕᠂ [illegible]

᠕᠂᠓᠂ [illegible] ᠕᠂᠒᠂᠑ – [illegible]

᠕᠂᠓᠂᠑᠂ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2.11. [illegible]

3 [illegible]

3.1. [illegible]

3.1.1. [illegible]
3.1.2. [illegible]
3.1.3. [illegible]
3.1.4. [illegible]
3.1.5. [illegible]
3.1.6. [illegible]

3.1.7. [illegible]

3.1.8. [illegible]

3.2. [illegible]

3.3. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

᠑᠗᠂᠑᠂᠑᠂ [illegible] ᠪᠡ [illegible] ᠪᠣᠯᠤᠨ [illegible]᠃
᠑᠗᠂᠑᠂᠒᠂ [illegible]᠂ [illegible] ᠶᠢᠨ [illegible] ᠶᠢᠨ [illegible] [illegible];
᠑᠗᠂᠑᠂᠓᠂ [illegible]᠂ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible];
᠑᠗᠂᠑᠂᠔᠂ [illegible] ᠤ [illegible] ᠶᠢᠨ [illegible] [illegible];

᠑᠘ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ [illegible] [illegible] [illegible] ᠪᠡ [illegible] [illegible]

᠑᠘᠂᠑᠂ [illegible] [illegible] ᠶᠢ [illegible] [illegible] [illegible] ᠤ [illegible] [illegible] [illegible] ᠤᠨ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ᠤᠨ [illegible] ᠤ [illegible] [illegible] ᠪᠡ [illegible] [illegible] [illegible]᠃

᠑᠘᠂᠒᠂ [illegible] [illegible] ᠶᠢ [illegible] [illegible]᠂ [illegible] ᠶᠢᠨ [illegible] ᠪᠡ [illegible] ᠤᠨ [illegible] [illegible] ᠪᠡ [illegible] [illegible] [illegible]᠃

᠑᠙ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ [illegible] ᠶᠢᠨ [illegible] ᠶᠢᠨ [illegible]

᠑᠙᠂᠑᠂ [illegible] [illegible] ᠶᠢᠨ ᠗᠂᠙᠂᠑ [illegible] [illegible] ᠶᠢ ᠒᠐᠒᠖ ᠣᠨ ᠤ ᠐᠑ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠐᠑–ᠤ ᠡᠳᠦᠷ ᠡᠴᠡ ᠡᠬᠢᠯᠡᠨ ᠳᠠᠭᠠᠵᠤ ᠮᠥᠷᠳᠡᠨ᠎ᠡ᠃

᠑᠙᠂᠒᠂ [illegible] [illegible] ᠶᠢᠨ ᠑᠙ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ ᠡ ᠒᠐᠒᠔ ᠣᠨ ᠤ ᠐᠑ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠐᠑–ᠤ ᠡᠳᠦᠷ ᠡᠴᠡ ᠡᠬᠢᠯᠡᠨ ᠳᠠᠭᠠᠵᠤ ᠮᠥᠷᠳᠡᠨ᠎ᠡ᠃

[illegible] [illegible] ᠤᠨ [illegible] ᠤᠨ [illegible] [illegible] ᠨᠣ᠂ ᠤᠴᠢᠷᠠᠯ

ᠳᠤᠷᠠᠳᠬᠠᠯ ᠨᠡᠷ᠎ᠡ᠄

᠑. ᠬᠣᠪᠳᠤ ᠠᠶᠢᠮᠠᠭ ᠤ᠋ᠨ ᠮᠥᠩᠬᠡᠬᠠᠶᠢᠷᠬᠠᠨ ᠰᠤᠮᠤ ᠶᠢᠨ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠑᠙᠒᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠑᠐᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

᠒. ᠰᠡᠯᠡᠩᠭᠡ ᠶᠢᠨ ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ ᠰᠤᠮᠤ ᠶᠢᠨ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠒᠐᠐᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠒᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

᠓. ᠥᠪᠥᠷᠬᠠᠩᠭᠠᠢ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠠᠨ ᠰᠤᠮᠤ ᠶᠢᠨ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠒᠐᠐᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠒᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

᠔. ᠳᠣᠷᠣᠨᠠᠳᠤ ᠶᠢᠨ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠮᠣᠷᠢᠲᠤ ᠶᠢᠨ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠑᠙᠖᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠖᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

᠕. ᠳᠣᠷᠣᠨᠠᠳᠤ᠂ ᠬᠡᠷᠦᠯᠡᠨ ᠪᠠᠷ ᠤ᠋ᠨ ᠬᠣᠲᠠ ᠶᠢᠨ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠑᠙᠘᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠔᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

᠖. ᠪᠠᠶᠠᠨᠬᠣᠩᠭᠣᠷ ᠠᠶᠢᠮᠠᠭ ᠤ᠋ᠨ ᠪᠣᠭᠳᠠ ᠰᠤᠮᠤ ᠶᠢᠨ ᠨᠢᠭᠡᠳᠦᠭᠡᠷ ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠑᠙᠙᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠓᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

᠗. ᠳᠣᠷᠣᠨᠠᠳᠤ᠂ ᠡᠷᠳᠡᠨᠡ ᠶᠢᠨ ᠴᠠᠭᠠᠨ ᠰᠤᠮᠤ ᠶᠢᠨ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠑᠙᠗᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠕᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

᠘. ᠳᠣᠷᠣᠨᠠᠳᠤ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠠᠨ ᠰᠤᠮᠤ ᠶᠢᠨ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠑᠙᠙᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠓᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

᠙. ᠪᠤᠯᠭᠠᠨ ᠠᠶᠢᠮᠠᠭ ᠤ᠋ᠨ ᠰᠠᠶᠢᠬᠠᠨ ᠰᠤᠮᠤ ᠶᠢᠨ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠒᠐᠐᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠒᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

᠑᠐. ᠰᠦᠬᠡᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷ ᠤ᠋ᠨ ᠪᠠᠶᠠᠨ ᠰᠤᠮᠤ ᠶᠢᠨ «ᠪᠦᠷᠢᠨ ᠳᠤᠮᠳᠠ ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ» ᠰᠤᠷᠭᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠑᠙᠗᠔ ᠣᠨ ᠤ᠋ ᠕᠐ ᠵᠢᠯ ᠦ᠋ᠨ ᠣᠢ ᠲᠡᠮᠳᠡᠭᠯᠡᠨ᠎ᠡ᠉

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр — Улаанбаатар хот

МАЛЫН ГЕНЕТИК НӨӨЦИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.7 дахь хэсгийн “тэмдэг” гэсний дараах “, малчинд мэргэжлийн үнэмлэх” гэснийг, мөн зүйлийн 8.8 дахь хэсгийн “тэмдэг” гэсний дараах “, мэргэжлийн үнэмлэх” гэснийг тус тус хассугай.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА — Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ЕРӨНХИЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт доор дурдсан агуулгатай 24.1.6 дахь заалт нэмсүгэй:

“24.1.6.Малчны тухай хуульд заасан бол.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр — Улаанбаатар хот

ЗӨРЧЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчлийн тухай хуулийн Арван гуравдугаар бүлэгт доор дурдсан агуулгатай 13.11 дэх зүйл нэмсүгэй:

“13.11 дүгээр зүйл.Малчны тухай хууль зөрчих

1.Малчны тухай хуулиар тогтоосон журмыг зөрчсөн хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА — Г.ЗАНДАНШАТАР

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠬᠠᠤᠯᠢ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр	Улаанбаатар хот

ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.43, 6.64 дэх заалтын “15.2 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт” гэсний дараа “, 13.11 дүгээр зүйлд” гэж тус тус нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МАЛЧИН ӨРХИЙН НЭГДСЭН ХОЛБООНЫ ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилго, зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилго нь малчин, мал, бэлчээрийн харилцан шүтэлцээнд тулгуурлан бэлчээрийн мал аж ахуйн уламжлалт соёлыг хадгалах, малчдын хамтын менежментийг төлөвшүүлж, нийтлэг эрх ашгийг хамгаалах, байгалийн нөөц, бэлчээрийг даацад нь тохируулан зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх, малын чанар, ашиг шимийг сайжруулах замаар малчдын амьжиргааг дээшлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.

1.2.Энэ хуулийн зорилт нь малчин өрхийн холбооны зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, тэдгээртэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын хууль тогтоомж

2.1.Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль[1], Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль[2], Газрын тухай хууль[3], Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль[4], Уламжлалт мал аж ахуйд тулгамдаж байгаа уур амьсгалын өөрчлөлтөөс шалтгаалсан сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хууль[5], энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

---

[1] Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 01 дугаарт нийтлэгдсэн.
[2] Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2021 оны 07 дугаарт нийтлэгдсэн.
[3] Газрын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 27 дугаарт нийтлэгдсэн.
[4] Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1995 оны 5-6 дугаарт нийтлэгдсэн.
[5] Уламжлалт мал аж ахуйд тулгамдаж байгаа уур амьсгалын өөрчлөлтөөс шалтгаалсан сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2024 оны 18 дугаарт нийтлэгдсэн.

3.1.Малчин өрхийн анхдагч холбоонд бэлчээрийг гэрээгээр ашиглуулах, гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээр дэх байгалийн нөөцийг хууль тогтоомжид заасны дагуу ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээхэд малчдын оролцоог хангах, малчин өрхийн холбооны тогтолцоог өөрөө удирдах ёсны зарчимд нийцүүлэн зохион байгуулахтай холбогдсон харилцааг энэ хуулиар зохицуулна.

3.2.Малчин өрхийн эрх зүйн байдалтай холбоотой, энэ хуулиар зохицуулаагүй бусад харилцааг холбогдох хуулиар зохицуулна.

3.3.Бэлчээрийг гэрээгээр ашиглахтай холбоотой, энэ хуулиар зохицуулаагүй бусад харилцааг Газрын тухай хуулиар зохицуулна.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“малчин” гэж Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хуулийн[6] 3.1.9-д заасныг;

4.1.2.“малчин өрх” гэж жилийн дөрвөн улиралд мал аж ахуй эрхэлж, түүний ашиг шимээр үндсэн орлогоо олдог өрхийг;

4.1.3.“малчин өрхийн анхдагч холбоо” гэж сайн дурын үндсэн дээр, малчин өрхийн нийтлэг эрх ашгийн төлөө өөрөө удирдах зарчимд үндэслэн энэ хуулийн дагуу байгуулагдсан хуулийн этгээдийг;

4.1.4.“байгалийн нөөц” гэж гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээр дэх байгалийн ургамал, уст цэг, ан амьтан зэргийг.

5 дугаар зүйл.Малчин өрхийн холбооны эрх зүйн байдал, үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим

5.1.Малчин өрхийн холбоо нь гишүүддээ үйлчилдэг, ашгийн төлөө бус хуулийн этгээд байна. Малчин өрхийн холбоо нь малчин өрхийн анхдагч холбоо, сумын, аймгийн, нэгдсэн холбооны зохион байгуулалттай байна.

5.2.Төрийн зарим чиг үүргийг малчин өрхийн холбоогоор хуульд заасны дагуу, эсхүл гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлж болно.

[6] Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2011 оны 40 дугаарт нийтлэгдсэн.

5.3.Малчин өрхийн холбоо үйл ажиллагаандаа дараах зарчмыг баримтална:

5.3.1.гишүүдийн оролцоо, үүрэг, хариуцлагын тэгш, шударга байдлыг хангах;

5.3.2.ил тод, нээлттэй байх;
5.3.3.улс төрөөс ангид байх.

6 дугаар зүйл.Малчин өрхийн холбооны дүрэм

6.1.Малчин өрхийн холбооны дүрэм /цаашид “дүрэм” гэх/-д дараах асуудлыг тусгана:

6.1.1.холбооны оноосон нэр;
6.1.2.холбооны бүтэц, зохион байгуулалт;
6.1.3.холбооны санхүүжилт, түүнийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах;
6.1.4.гишүүний эрх, үүрэг;
6.1.5.гишүүнээр элсүүлэх, гишүүний эрхийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, гишүүнээс гарах, гаргах үндэслэл, журам;

6.1.6.холбооноос хоршоо, нөхөрлөл, компани зэрэг бусад этгээдтэй харилцах зарчим, журам;

6.1.7.холбоог өөрчлөн байгуулах, татан буулгах;
6.1.8.дүрэм зөрчсөн тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлага;
6.1.9.анхдагч холбооны бүх гишүүдийн хурал /цаашид “бүх гишүүдийн хурал” гэх/-тай холбогдсон энэ хуульд зааснаас бусад асуудал;

6.1.10.энэ хуульд заасан бусад.

6.2.Холбооны дүрэм, түүнд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд[7] заасны дагуу улсын бүртгэлд бүртгүүлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
МАЛЧИН ӨРХИЙН АНХДАГЧ ХОЛБОО, ТҮҮНИЙ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

7 дугаар зүйл.Малчин өрхийн анхдагч холбоог үүсгэн байгуулах, улсын бүртгэлд бүртгүүлэх

[7] Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2018 оны 30 дугаарт нийтлэгдсэн.

7.1.Тухайн сумын нутаг дэвсгэр дэх зэргэлдээ малчин өрхүүд бэлчээрийг зохистой ашиглаж, амьжиргаагаа дээшлүүлэх зорилгоор сайн дурын үндсэн дээр нэгдэж, малчин өрхийн анхдагч холбоо /цаашид “анхдагч холбоо” гэх/-г үүсгэн байгуулж болно. Анхдагч холбоо нь газар нутгийн онцлог, бэлчээрийн нөхцөл байдлаас хамаарч 10-аас доошгүй малчин өрхийн гишүүнчлэлтэй байна.

7.2.Анхдагч холбоог үүсгэн байгуулах хурлыг энэ хуулийн 7.1-д заасан малчин өрхийн төлөөлөл зохион байгуулж, уг хурлаар дараах асуудлыг хэлэлцэж шийдвэрлэнэ:

7.2.1.анхдагч холбоо үүсгэн байгуулах тухай шийдвэр гаргах;

7.2.2.анхдагч холбооны дүрмийг батлах;

7.2.3.анхдагч холбооны ахлагч, тэргүүлэгчдийг сонгох.

7.3.Анхдагч холбоог үүсгэн байгуулах шийдвэр гарснаас хойш 30 хоногийн дотор Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд заасны дагуу улсын бүртгэлд бүртгүүлнэ.

8 дугаар зүйл.Анхдагч холбоо, түүний үйл ажиллагаа

8.1.Анхдагч холбоо нь хуульд заасны дагуу дараах үйл ажиллагаанд гишүүдийнхээ эрх, ашиг сонирхлыг илэрхийлж, зохион байгуулж оролцоно:

8.1.1.малчин өрхийн гишүүнийг боловсрол, нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах;

8.1.2.гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээр, байгалийн нөөцийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх;

8.1.3.малын чанар, ашиг шимийг сайжруулах, эрүүл мэндийг хамгаалах;

8.1.4.мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг бэлтгэх, борлуулахад дэмжлэг үзүүлэх.

8.2.Анхдагч холбоо гишүүдийн бүртгэлийг хөтөлнө.

8.3.Анхдагч холбоо нь гишүүдэд төрөөс хэрэгжүүлж байгаа бодлого, үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийг хүргэнэ.

8.4.Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн цаг үеийн шинжтэй, нэмэлт ажиллах хүч шаардагдах ажлын үед анхдагч холбооны гишүүд харилцан тусалж, хамтран ажиллана.

8.5.Анхдагч холбооны малчин өрхийн гишүүн холбогдох хуульд заасны дагуу нөхөрлөл, хоршоо, компанийн үүсгэн байгуулагч, гишүүн, хувьцаа эзэмшигч байж болно.

9 дүгээр зүйл.Боловсрол, нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах

9.1.Анхдагч холбоо нь малчин өрхийн гишүүдийг боловсрол, нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах чиглэлээр дараах үйл ажиллагааг зохион байгуулж, дэмжлэг үзүүлнэ:

9.1.1.нарийн мэргэжлийн болон эрүүл мэндийн бусад тусламж, үйлчилгээ авах хүсэлтийг сумын эрүүл мэндийн төвд уламжилж, хамтран ажиллах;

9.1.2.албан болон албан бус сургалтад хамруулах;

9.1.3.холбогдох байгууллагаас зохион байгуулах мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн арга, технологи, бизнесийн үйл ажиллагааны талаар мэдлэг түгээх, малчдын ур чадварыг сайжруулахад чиглэсэн мэргэжил, арга зүйн зөвлөн нэвтрүүлэх үйлчилгээнд гишүүдийг хамруулах;

9.1.4.нийгмийн болон эрүүл мэндийн даатгалд хамруулах, холбогдох мэдээллээр хангах.

9.2.Энэ хуулийн 9.1.1, 9.1.2-т заасан харилцааг холбогдох хууль тогтоомжоор зохицуулна.

10 дугаар зүйл.Гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээр, байгалийн нөөцийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх

10.1.Анхдагч холбоо нь гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээр, байгалийн нөөцийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх чиглэлээр дараах үйл ажиллагаанд Засаг даргатай байгуулсан гэрээний дагуу гишүүдийг зохион байгуулж, дэмжлэг үзүүлнэ:

10.1.1.байгалийн нөөцийг хамгаалах, зохистой ашиглах, доройтсон бэлчээрийг нөхөн сэргээх, хөрсний үржил шимийг сайжруулах ажлыг зохион байгуулах;

10.1.2.гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээрийг даацад нь нийцүүлэн улирлын хуваарьтай ашиглах, сэлгэх, өнжөөх, бэлчээрийн төлөв байдал, голлох зүйл ургамлын эзлэх хувийг гэрээ байгуулах үеийн тогтоосон суурь түвшнээс бууруулахгүй байх;

10.1.3.гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээр, байгалийн нөөцийг зүй зохистой ашиглахад хяналт тавих;

10.1.4.гамшиг, аюулт үзэгдлийн улмаас гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээрийг Газрын тухай хуулийн 21.4.5, 21.4.6-д заасны дагуу ашиглуулахад хяналт тавих;

10.1.5.тухайн жилийн бэлчээрийн гарц, байгаль, цаг уурын урьдчилсан төлөв байдлыг харгалзан өвөлжилт, хаваржилтын бэлтгэл хангах, гамшгаас хамгаалах нөөц бүрдүүлэх;

10.1.6.Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн[8] 7.5.1, 7.5.2, 7.5.3-т заасан шаардлагыг хангасан, халдварт өвчний шинж тэмдэг илрээгүй мал оруулах, дамжин өнгөрүүлэхэд хяналт тавих;

10.1.7.гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээрт хорио цээртэй өвчин гарах, хөнөөлт шавж, мэрэгч амьтан, хог ургамал тархахаас урьдчилан сэргийлэх, гарсан тохиолдолд холбогдох арга хэмжээг авах;

10.1.8.бэлчээрийн усан хангамжийг сайжруулах, хөв цөөрөм байгуулах;

10.1.9.мал, амьтны сэг зэм устгал, орчны халдваргүйтгэлийн арга хэмжээг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулах;

10.1.10.газрын нэгдмэл сангийн ангилалд бүртгэгдсэн хадлангийн талбайг ашиглах;

10.1.11.гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, эргүүл хийх, баримтжуулах, таслан зогсоох, мэдээлэх зэргээр эрх бүхий байгууллагатай хамтран ажиллах;

10.1.12.тухайн нутаг дэвсгэрт хэрэгжүүлэх байгаль хамгаалах хөтөлбөр, төлөвлөгөөний төсөлд санал өгөх;

10.1.13.байгалийн нөөцийг хамгаалахтай холбогдсон хуульд заасан бусад үүрэг.

[8] Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 2018 оны 02 дугаарт нийтлэгдсэн.

10.2.Газрын тухай хуулийн 52.7-д заасан газарт тэжээлийн ургамал тариалж болно.

10.3.Гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээрт таримал ургамал тарихыг хориглоно.

10.4.Гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээрээс бусад газарт тэжээлийн болон бусад таримал ургамал тариалах асуудлыг Тариалангийн тухай хуулиар[9] зохицуулна.

10.5.Анхдагч холбооны гишүүн бус малчин өрх анхдагч холбооны гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээрийг ашиглах тохиолдолд нийтийн эрх ашгийг хүндэтгэн түүнийг зохистой ашиглаж, хамгаална.

11 дүгээр зүйл.Малын чанар, ашиг шимийг сайжруулах, эрүүл мэндийг хамгаалах

11.1.Анхдагч холбоо нь малын чанар, ашиг шимийг сайжруулах, эрүүл мэндийг хамгаалах чиглэлээр дараах үйл ажиллагаанд гишүүдийг зохион байгуулж, дэмжлэг үзүүлнэ:

11.1.1.малын чанар, ашиг шимийг сайжруулах, эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх;

11.1.2.тухайн бүс нутгийн онцлогт дасан зохицсон, баталгаажсан үүлдэр, омгийн малыг үржилд ашиглах, үржлийн мал бойжуулах, мал үржүүлэг, технологийн ажил, үйлчилгээг технологит хугацаанд хэрэгжүүлэх;

11.1.3.мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний чанар, эрүүл ахуйн нөхцөлийг сайжруулж, гарал үүслийг бүртгэх;

11.1.4.мал, амьтны өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, өвчинтэй тэмцэх арга хэмжээнд малаа товлосон хугацаанд бүрэн хамруулах, эрүүл мэндийн бүртгэлийн дэвтрийг тогтмол хөтлөх;

11.1.5.малын индексжүүлсэн даатгалд хамруулах.

12 дугаар зүйл.Мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг бэлтгэх, борлуулахад дэмжлэг үзүүлэх

12.1.Мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг бэлтгэх, борлуулах чиглэлээр дараах үйл ажиллагаанд гишүүдийг зохион байгуулж, дэмжлэг үзүүлнэ:

[9] Тариалангийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2016 оны 08 дугаарт нийтлэгдсэн.

12.1.1.малын гаралтай түүхий эдийг нэг цэгт төвлөрүүлэн анхан шатны ангилалт, тордолт хийх, боловсруулалтын түвшинг нэмэгдүүлэх;

12.1.2.стандартын шаардлага хангасан, гарал үүсэл нь тодорхой мал, малын гаралтай түүхий эдийг бэлтгэх, борлуулах.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ
АНХДАГЧ ХОЛБООНЫ УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, САНХҮҮЖИЛТ

13 дугаар зүйл.Анхдагч холбооны удирдлага, зохион байгуулалт

13.1.Анхдагч холбооны эрх барих байгууллага нь бүх гишүүдийн хурал, түүний чөлөөт цагт тэргүүлэгчид байна.

13.2.Анхдагч холбоо нь таваас дээшгүй тэргүүлэгчтэй байх бөгөөд тэдгээрийг 2 жил тутам бүх гишүүдийн хурлаас сонгоно.

13.3.Анхдагч холбооны бүх гишүүдийн хурлын шийдвэрийг хэрэгжүүлж, өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах ахлагчтай байна.

13.4.Ахлагч нь сумын малчин өрхийн холбоонд болон бусад этгээдийн өмнө анхдагч холбоог төлөөлнө.

13.5.Анхдагч холбооны тэргүүлэгчдийн шийдвэрээр ахлагчийн эрх, үүргийг аль нэг тэргүүлэгчид түр шилжүүлж болно.

13.6.Анхдагч холбооны тэргүүлэгчдийн энэ хуульд зааснаас бусад эрх, үүргийг тухайн холбооны онцлогт тохируулан дүрмээр тодорхойлно.

14 дүгээр зүйл.Бүх гишүүдийн хурлын бүрэн эрх

14.1.Бүх гишүүдийн хурал дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

14.1.1.дүрэм батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;
14.1.2.ахлагч болон тэргүүлэгчдийг сонгох, чөлөөлөх, огцруулах;
14.1.3.гишүүний хураамжийн хэмжээг тогтоох;
14.1.4.анхдагч холбооны жилийн төлөвлөгөө, төсвийг батлах, санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэж, дүгнэлт өгөх;

14.1.5.бэлчээрийг гэрээгээр ашиглах хүсэлтийг сумын Засаг даргад гаргах, бэлчээрийг сэлгэх, нөхөн сэргээх хуваарийг батлах;

14.1.6.гишүүнээр элсүүлэх, гишүүнээс гаргах, гишүүний эрхийг түдгэлзүүлэх, сэргээх тухай шийдвэр гаргах;

14.1.7.анхдагч холбоог өөрчлөн байгуулах, татан буулгах;
14.1.8.хууль болон дүрэмд заасан бусад бүрэн эрх.

14.2.Гэрээгээр ашиглаж байгаагаас бусад бэлчээрийг ашиглах, отор нүүдэл хийх асуудлыг бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцэн хүсэлтээ сумын Засаг даргад гаргана.

14.3.Шинээр өрх тусгаарласан болон шилжиж ирсэн малчин өрхийг анхдагч холбоонд элсүүлэх шийдвэрийг бэлчээрийн даацад тохируулан сумын Засаг даргын саналыг үндэслэн бүх гишүүдийн хурал шийдвэрлэнэ.

15 дугаар зүйл.Анхдагч холбооны гишүүнчлэл дуусгавар болох

15.1.Анхдагч холбооны гишүүнчлэл дараах үндэслэлээр дуусгавар болно:

15.1.1.өөрийн хүсэлтээр анхдагч холбооны гишүүнээс гарсан;
15.1.2.анхдагч холбооны үйл ажиллагаа дуусгавар болсон;
15.1.3.анхдагч холбооны гишүүнчлэлээс гаргасан.

15.2.Гишүүнчлэл нь дуусгавар болсон малчин өрхийн анхдагч холбоонд төлсөн гишүүний хураамжийг буцаан олгохгүй.

15.3.Дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол малчин өрх анхдагч холбооны гишүүнчлэлээс гарахдаа энэ тухайгаа бичгээр мэдэгдэнэ.

15.4.Анхдагч холбооны гишүүнчлэлээс гаргах асуудлыг шийдвэрлэх хуралд тухайн гишүүн өрхийн төлөөллийг оролцуулна. Түүний эзгүйд, өөрийнх нь зөвшөөрснөөр уг шийдвэрийг гаргаж болно.

15.5.Гишүүнчлэлээс гаргасан тухай шийдвэрийг тухайн этгээдэд даруй бичгээр мэдэгдэнэ.

15.6.Гишүүнчлэлээс гаргасантай холбоотой гомдлыг хянан шийдвэрлэх журмыг дүрэмд зааж болно.

16 дугаар зүйл.Бүх гишүүдийн хурал

16.1.Анхдагч холбооны нийт гишүүдийн олонх оролцсоноор бүх гишүүдийн хурлыг хүчин төгөлдөр болсонд тооцно.

16.2.Бүх гишүүдийн хурлын тов, хэлэлцэх асуудлыг ахлагчийн саналыг үндэслэн тэргүүлэгчид тогтоох бөгөөд дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол бүх гишүүдийн хурлын зарыг хурал болохоос 14-өөс доошгүй хоногийн өмнө гишүүдэд хүргэнэ.

16.3.Анхдагч холбооны нийт гишүүдийн гуравны нэгээс дээш хувийн саналаар бүх гишүүдийн хурлыг зарлан хуралдуулж болно.

16.4.Бүх гишүүдийн хуралд оролцсон гишүүн тус бүр нэг саналын эрхтэй байна.

16.5.Бүх гишүүдийн хуралд оролцох малчин өрхийн төлөөлөл нь эрх зүйн бүрэн чадамжтай иргэн байна.

16.6.Бүх гишүүдийн хурлын шийдвэр хуралд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар хүчин төгөлдөр болно.

16.7.Бүх гишүүдийн хурлын тэмдэглэлийг хөтлөх бөгөөд тэмдэглэлд хурал даргалагч гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

17 дугаар зүйл.Ахлагч, түүний эрх, үүрэг

17.1.Ахлагчийг гишүүд дундаасаа нэр дэвшүүлж, бүх гишүүдийн хурлаас 2 жилийн хугацаатай сонгоно.

17.2.Ахлагч дараах эрхтэй:

17.2.1.тэргүүлэгчдээс олгосон бүрэн эрхийн хүрээнд анхдагч холбоог төлөөлөн гэрээ, хэлцэл хийх;

17.2.2.дүрэмд заасан эрх хэмжээний хүрээнд анхдагч холбооны эд хөрөнгийг захиран зарцуулах шийдвэр гаргах;

17.2.3.дүрэмд заасан бусад.

17.3.Ахлагч дараах үүрэгтэй:

17.3.1.анхдагч холбоо болон тэргүүлэгчдийн үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах;

17.3.2.анхдагч холбооны үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайланг жил бүр хуульд заасан журмын дагуу гаргаж, бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

17.3.3.анхдагч холбооны гишүүдийн бүртгэлийг хөтлөх ажлыг зохион байгуулах;

17.3.4.нягтлан бодох бүртгэлийг хуульд заасан журмын дагуу хөтлөх ажлыг зохион байгуулах;

17.3.5.дүрэмд заасан бусад.

17.4.Ахлагчид урамшуулал олгож болох бөгөөд урамшууллын хэмжээг бүх гишүүдийн хурлаас тогтооно.

18 дугаар зүйл.Анхдагч холбооны санхүүжилт

18.1.Анхдагч холбооны санхүүжилт дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:

18.1.1.гишүүний хураамж;
18.1.2.хууль тогтоомжийн дагуу олгосон санхүүжилт;
18.1.3.энэ хуульд заасан үйл ажиллагаа эрхэлж олсон орлого;
18.1.4.гадаад, дотоодын хуулийн этгээд, хувь хүний хандив, тусламж;
18.1.5.хууль тогтоомж, дүрэмд заасан бусад эх үүсвэр.

18.2.Анхдагч холбооны хөрөнгийг дараах үйл ажиллагаанд зарцуулна:

18.2.1.энэ хуулийн 8.1-д заасан үйл ажиллагаа;
18.2.2.дүрэмд заасан бусад.

18.3.Малчин өрхийн анхдагч холбоо нь үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэх явцад олсон орлогоо зөвхөн дүрэмд заасан зорилгыг хэрэгжүүлэхэд зарцуулна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ
СУМ, АЙМГИЙН МАЛЧИН ӨРХИЙН ХОЛБОО, МАЛЧИН ӨРХИЙН НЭГДСЭН ХОЛБОО, ТЭДГЭЭРИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

19 дүгээр зүйл.Сумын малчин өрхийн холбоо, түүний зохион байгуулалт

19.1.Анхдагч холбоод нэгдэж, сумын малчин өрхийн холбоог байгуулна.

19.2.Сумын малчин өрхийн холбоо /цаашид “сумын холбоо” гэх/ нь гишүүн анхдагч холбоо бүрийн ахлагч нараас бүрдэнэ.

19.3.Сумын холбоог үүсгэн байгуулах хурлаар дараах асуудлыг хэлэлцэж шийдвэрлэнэ:

19.3.1.холбоо үүсгэн байгуулах тухай шийдвэр гаргах;
19.3.2.холбооны дүрмийг батлах;
19.3.3.холбооны зохион байгуулалтыг тодорхойлж, удирдлагыг сонгох.

19.4.Сумын холбоог үүсгэн байгуулах шийдвэр гарснаас хойш 30 хоногийн дотор Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд заасны дагуу улсын бүртгэлд бүртгүүлнэ.

19.5.Сумын холбооны хурлыг жилд нэгээс доошгүй удаа хуралдуулна.

19.6.Сумын холбооны даргыг гишүүд дундаасаа нэр дэвшүүлж, 2 жилийн хугацаатай сонгоно.

19.7.Сумын холбооны удирдлага, зохион байгуулалт, санхүүжилттэй холбоотой, энэ хуулиар зохицуулаагүй бусад асуудлыг дүрмээр тогтооно.

19.8.Сумын холбоо үйл ажиллагаагаа явуулахад сумын Засаг дарга дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллана.

20 дугаар зүйл.Сумын холбооны үйл ажиллагаа

20.1.Сумын холбоо дараах үйл ажиллагааг явуулна:

20.1.1.гишүүдийн үйл ажиллагааг дэмжих, хамтын ажиллагааг уялдуулан зохицуулах;

20.1.2.энэ хуулийн 8.1-д заасан үйл ажиллагааны хүрээнд сумын түвшинд баримтлах бодлого, хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлж, энэ талаарх саналаа сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг даргад тавьж шийдвэрлүүлэх;

20.1.3.стандартын шаардлага хангасан, гарал үүсэл нь тодорхой мал, малын гаралтай түүхий эд бэлтгэх, борлуулах үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх;

20.1.4.сумын газар зохион байгуулалтын тухайн жилийн төлөвлөгөөний төсөлд санал гаргах;

20.1.5.сумын төсвийн төсөл, Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжүүлэх мал аж ахуй, бэлчээр, байгаль хамгаалах арга хэмжээний талаар санал гаргах;

20.1.6.гишүүдийн саналд тулгуурлан гадаад, дотоодын төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх;

20.1.7.энэ хуулийн 8.1-д заасан үйл ажиллагааны хүрээнд гишүүд, бусад аймаг, сумын холбооны сайн туршлага, үйлдвэрлэлийн шинэ арга технологийг зөвлөн нэвтрүүлэх үйлчилгээг зохион байгуулах.

21 дүгээр зүйл.Аймгийн малчин өрхийн холбоо, түүний зохион байгуулалт

21.1.Сумын холбоод нэгдэж, аймгийн малчин өрхийн холбоог байгуулна.

21.2.Аймгийн малчин өрхийн холбоо /цаашид “аймгийн холбоо” гэх/ нь сумын холбоо бүрээс сонгогдсон хоёр гишүүний төлөөллөөс бүрдэнэ.

21.3.Аймгийн холбоог үүсгэн байгуулах хурлаар энэ хуулийн 19.3.1, 19.3.2, 19.3.3-т заасан асуудлыг хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

21.4.Аймгийн холбоог үүсгэн байгуулах шийдвэр гарснаас хойш 30 хоногийн дотор Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд заасны дагуу улсын бүртгэлд бүртгүүлнэ.

21.5.Аймгийн холбооны даргыг гишүүд дундаасаа нэр дэвшүүлж, аймгийн холбооны хурлаас 3 жилийн хугацаатай сонгоно.

21.6.Аймгийн холбооны удирдлага, зохион байгуулалт, санхүүжилттэй холбоотой, энэ хуулиар зохицуулаагүй бусад асуудлыг аймгийн холбооны дүрмээр тогтооно.

22 дугаар зүйл.Аймгийн холбооны үйл ажиллагаа

22.1.Аймгийн холбоо дараах үйл ажиллагааг явуулна:

22.1.1.сумын холбооны үйл ажиллагааг дэмжих, гишүүдийн хамтын ажиллагааг уялдуулан зохицуулах;

22.1.2.энэ хуулийн 8.1-д заасан үйл ажиллагааны хүрээнд аймгийн түвшинд баримтлах бодлого, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх саналаа аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг даргад тавьж шийдвэрлүүлэх;

22.1.3.аймгийн төсвийн төсөл, Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжүүлэх мал аж ахуй, бэлчээр, байгаль хамгаалах арга хэмжээний талаар санал гаргах;

22.1.4.аймгийн хөгжлийн төлөвлөлтийн баримт бичигт санал гаргах.

23 дугаар зүйл.Малчин өрхийн нэгдсэн холбоо, түүний зохион байгуулалт

23.1.Аймгийн малчин өрхийн холбоод нэгдэж, улсын хэмжээнд малчин өрхийн нэгдсэн холбоог /цаашид “нэгдсэн холбоо” гэх/ байгуулна.

23.2.Нэгдсэн холбоонд аймгийн холбоодыг аймгийн холбооны дарга нар төлөөлнө.

23.3.Нэгдсэн холбоог үүсгэн байгуулах хурлаар энэ хуулийн 19.3.1, 19.3.2, 19.3.3-т заасан асуудлыг хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

23.4.Нэгдсэн холбоог үүсгэн байгуулах шийдвэр гарснаас хойш 30 хоногийн дотор Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд заасны дагуу улсын бүртгэлд бүртгүүлнэ.

23.5.Нэгдсэн холбооны тэргүүнийг гишүүд дундаасаа нэр дэвшүүлж, 4 жилийн хугацаатай сонгоно.

23.6.Нэгдсэн холбооны гишүүдийн хурлыг жилд нэгээс доошгүй удаа хуралдуулна.

23.7.Нэгдсэн холбооны удирдлага, зохион байгуулалт, санхүүжилттэй холбоотой, энэ хуулиар зохицуулаагүй бусад асуудлыг дүрмээр тогтооно.

24 дүгээр зүйл.Нэгдсэн холбооны үйл ажиллагаа

24.1.Нэгдсэн холбоо дараах үйл ажиллагааг явуулна:

24.1.1.малчин, мал аж ахуй, байгалийн нөөцийн менежментийн чиглэлийн хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичгийг боловсронгуй болгох талаар гишүүдийн саналыг нэгтгэн боловсруулж, хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичигт тусгуулах арга хэмжээ авах;

24.1.2.нүүдлийн мал аж ахуйн уламжлалт өв соёл, заншил, мал маллах арга ухааныг сурталчлах;

24.1.3.бүс нутгийн болон олон улсын хэмжээнд ижил төрлийн үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагатай хамтран ажиллах;

24.1.4.мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг бэлтгэн нийлүүлэх нэгдсэн сүлжээ бий болгох талаар эрх бүхий байгууллагад санал гаргах;

24.1.5.нэгдсэн холбооны үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай санхүүжилтийн эх үүсвэрийг хууль тогтоомжийн хүрээнд бүрдүүлэх;

24.1.6.холбооны мэдээллийн нэгдсэн цахим санг бүрдүүлэх, эрхлэн хөтлөх.

25 дугаар зүйл.Малчин өрхийн холбоонд хориглох үйл ажиллагаа

25.1.Малчин өрхийн холбоо нь доор дурдсан үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

25.1.1.улс төрийн нам, улс төрийн намын байгууллагын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, тэдгээрийг санхүүжүүлэх;

25.1.2.шашин номлох, ухуулан дэлгэрүүлэх зэрэг шашны байгууллагын үйл ажиллагаа явуулах;

25.1.3.үндсэн зорилго, үйл ажиллагаагаа өөрчилж, ашгийн төлөө ажиллах, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын өмнөөс хөрөнгийн баталгаа гаргах.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ
БУСАД

26 дугаар зүйл.Малчин өрхийн холбооноос төрийн байгууллага, албан тушаалтантай харилцах

26.1.Малчин өрхийн холбоо нь зорилгодоо хамаарах аливаа асуудлаар зохих шатны төрийн байгууллага, албан тушаалтантай харилцах эрхтэй.

26.2.Аймгийн болон сумын холбоо нь орон нутгийн зохих шатны удирдлагад холбооны үйл ажиллагааны тайланг танилцуулна.

27 дугаар зүйл.Малчин өрхийн холбоонд төрөөс үзүүлэх дэмжлэг

27.1.Гамшиг, аюулт үзэгдэл тохиолдсон үед анхдагч холбоонд төрөөс дэмжлэг үзүүлж болно.

27.2.Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлд зохистой дадал нэвтрүүлэхэд залуу малчдад зориулсан сургалтын тогтолцоог бий болгох, хөгжүүлэхэд төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ.

28 дугаар зүйл.Холбоог өөрчлөх, татан буулгах

28.1.Холбоог өөрчлөх, татан буулгах асуудлыг Иргэний хуульд нийцүүлэн баталсан дүрмээр зохицуулна.

29 дүгээр зүйл.Холбооны тайлан

29.1.Холбоо нь хууль, дүрэмд заасны дагуу үйл ажиллагаа, санхүүжилт, түүний зарцуулалтыг гишүүддээ тайлагнана.

29.2.Холбоо Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн[10] 26 дугаар зүйлд заасны дагуу татварын тайлан гаргаж, харьяа татварын албанд тайлагнана.

29.3.Холбоо албан хэрэг хөтлөлт, архивын үйл ажиллагаандаа Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн тухай хуульд[11] заасан албан хэрэг хөтлөлт болон байгууллагын архивт баримтлах журмыг мөрдөнө.

30 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох хугацаа

30.1.Энэ хуулийг 2024 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

[10] Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2019 оны 23 дугаарт нийтлэгдсэн.
[11] Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2020 оны 29 дугаарт нийтлэгдсэн.

[illegible]

[illegible]

᠙.᠓. [illegible]

᠙.᠔. [illegible]

[illegible]

᠙.᠕. [illegible]

[illegible]

᠓.᠑. [illegible]

᠓.᠒. [illegible]

᠓.᠓. [illegible]

᠔ [illegible]

᠔.᠑. [illegible]

᠔.᠑.᠑. [illegible]

᠔.᠑.᠒. [illegible]

᠔.᠑.᠓. [illegible]

᠔.᠑.᠔. [illegible]

᠕ [illegible]

[illegible]

᠕.᠑. [illegible]

᠕.᠑.᠑. [illegible]

᠕.᠑.᠒. [illegible]

᠕.᠑.᠓. [illegible]

᠕.᠑.᠔. [illegible]

᠕.᠒. [illegible]

᠕.᠓. [illegible]

᠕.᠔. [illegible]

᠕.᠕. [illegible]

᠖ [illegible]

᠖.᠑. [illegible]

[illegible]

[illegible]

᠑᠔ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄ [illegible]

᠑᠔.᠑. [illegible]᠄

᠑᠔.᠑.᠑. [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠃

᠑᠔.᠑.᠒. [illegible]᠃

᠑᠔.᠑.᠓. [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠃

᠑᠔.᠑.᠔. [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible] ᠂ [illegible]᠃

᠑᠔.᠑.᠕. [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠃

᠑᠔.᠑.᠖. [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠂ [illegible]᠃

᠑᠔.᠑.᠗. [illegible]᠂ [illegible]᠃

᠑᠔.᠑.᠘. [illegible]᠃

᠑᠔.᠒. [illegible]᠃

᠑᠔.᠓. [illegible]᠃

᠑᠕ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄ [illegible]

᠑᠕.᠑. [illegible] ᠪᠣᠯᠨ᠎ᠠ᠃

᠑᠖·᠓· [illegible]

᠑᠖·᠔· [illegible]

᠑᠖·᠕· [illegible]

᠑᠖ [illegible]

᠑᠗·᠑· [illegible]

᠑᠗·᠒· [illegible]

᠑᠗·᠓· [illegible]

᠑᠗·᠔· [illegible]

᠑᠗·᠕· [illegible]

᠑᠗·᠕·᠑·᠑· [illegible]

᠑᠗·᠕·᠑·᠒· [illegible]

᠑᠗·᠕·᠑·᠓· [illegible]

ᠮᠡᠨᠡᠵᠢᠯᠡᠬᠦ ᠭᠦᠢᠴᠡᠳᠬᠡᠬᠦ᠂ [illegible] ᠪᠠᠢᠭᠤᠯᠬᠤ᠄

᠒.᠓.᠒. [illegible] ᠪᠠ [illegible]

᠒.᠓.᠓. [illegible]

᠒.᠓.᠔. [illegible] ᠪᠣᠯᠤᠨ᠎ᠠ᠄

᠒.᠔.᠑. [illegible]

᠒.᠔.᠒. [illegible]

[illegible]

᠒.᠕. [illegible]

᠒.᠖. [illegible]

᠒.᠖.᠑. [illegible]

᠒.᠖.᠒. [illegible]

᠒.᠖.᠓. [illegible]

᠒.᠖.᠔. [illegible]

᠒.᠖.᠕. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

᠒᠔.᠑.᠕. [illegible]

᠒᠔.᠑.᠖. [illegible]

᠒᠕ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄ [illegible]

᠒᠕.᠑. [illegible]

᠒᠕.᠑.᠑. [illegible]

᠒᠕.᠑.᠒. [illegible]

᠒᠕.᠑.᠓. [illegible]

ᠲᠠᠪᠤᠳᠤᠭᠠᠷ ᠪᠦᠯᠦᠭ
[illegible]

᠒᠖ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄ [illegible]

᠒᠖.᠑. [illegible]

᠒᠖.᠒. [illegible]

[illegible]

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ГАЗРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Газрын тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/3 дугаар зүйлийн 3.1.11-3.1.13 дахь заалт:

“3.1.11.“малчин өрх” гэж Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 4.1.2-т заасныг;

3.1.12.“малчин өрхийн анхдагч холбоо” гэж Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 4.1.3-т заасныг;

3.1.13.“бэлчээрийн даац” гэж тухайн бэлчээрийн ургамлын өсөлт, хөгжилт, нөхөн сэргэлтэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүйгээр бэлчээж болох мал, амьтны тоогоор илэрхийлэгдэх бэлчээрийн чадавхыг.”

2/19 дүгээр зүйлийн 19.3 дахь хэсэг:

“19.3.Хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

19.3.1.бэлчээрийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх;

19.3.2.бэлчээрийн даац тогтоох аргачлалыг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй хамтран батлах.”

3/20 дугаар зүйлийн 20.1.6, 20.1.7 дахь заалт:

“20.1.6.тухайн орон нутгийн онцлогт тохируулж, бэлчээрийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх журмыг батлах;

20.1.7.аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө болон сумын тухайн жилийн төлөвлөгөөнд нийцүүлэн багийн иргэдийн Нийтийн Хурлын шийдвэрийг үндэслэн малчин өрхийн анхдагч холбоонд гэрээгээр ашиглуулах бэлчээрийн зааг, хэмжээ, байршлыг тогтоох.”

4/20 дугаар зүйлийн 20.2.10, 20.2.11 дэх заалт:

“20.2.10.гамшиг, аюулт үзэгдлийн улмаас отрын бэлчээр, бусад аймаг, сумын бэлчээрт түр хугацаагаар мал оруулах, гаргах асуудлыг холбогдох аймаг, сумын Засаг даргатай хамтран шийдвэрлэх;

20.2.11.энэ хуулийн 20.2.10-т заасны дагуу шийдвэрлээгүй бол уг асуудлыг дээд шатны Засаг дарга, Засгийн газар шийдвэрлэх.”

5/21 дүгээр зүйлийн 21.4.4-21.4.7 дахь заалт:

“21.4.4.бэлчээрийг малчин өрхийн анхдагч холбоонд ашиглуулах гэрээ байгуулах;

21.4.5.гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээрийг гамшиг, аюулт үзэгдэл тохиолдсон үед тухайн сумын малчдад бэлчээрийн даацад тохируулан түр хугацаагаар ашиглуулах асуудлыг шийдвэрлэх;

21.4.6.гамшиг, аюулт үзэгдлийн улмаас бусад аймаг, сумын малыг отрын бэлчээр болон бусад бэлчээрт түр хугацаагаар оруулах, гаргах асуудлыг шийдвэрлэх;

21.4.7.өвөлжөө, хаваржааны бэлчээрийг зун, намрын улиралд малаас чөлөөлөх хугацааг тогтоож, мөрдүүлэх.”

6/23 дугаар зүйлийн 23.4.7-23.4.9 дэх заалт:

“23.4.7.бэлчээрийн даацыг хөдөө, аж ахуйн болон байгаль орчны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний хамтран баталсан аргачлалын дагуу сумын бэлчээр хариуцсан мэргэжилтэнтэй хамтран жил бүр тогтоох;

23.4.8.малчин өрхийн анхдагч холбоонд ашиглуулах бэлчээрийн зааг, хэмжээ, байршлын зургийг үйлдэх, газрын мэдээллийн санд бүртгэх;

23.4.9.энэ хуулийн 21.4.4-т заасан гэрээг бүртгэх, гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээрийн ашиглалт, төлөв байдлын үнэлгээг үндэслэн сумын бэлчээр хариуцсан мэргэжилтэнтэй хамтран уг гэрээний биелэлтэд тогтмол хяналт тавих, дүгнэх.”

7/52 дугаар зүйлийн 52.11-52.13 дахь хэсэг:

“52.11.Гэрээгээр ашиглаж байгаа бэлчээрийг хашихыг хориглоно.

52.12.Малчин өрхийн анхдагч холбоонд бэлчээр ашиглуулах гэрээ

байгуулах журам, гэрээний загварыг хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, газрын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага хамтран батална.

52.13.Энэ хуулийн 52.12-т заасан гэрээг 15 хүртэл жилийн хугацаатай байгуулах бөгөөд гэрээний үүргийн биелэлтийг харгалзан анх гэрээ байгуулсан хугацаагаар сунгаж болно.”

2 дугаар зүйл.Газрын тухай хуулийн 52 дугаар зүйлийн 52.1, 52.2 дахь хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“52.1.Бэлчээрийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх асуудлыг энэ хуульд заасан аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий болон сумын тухайн жилийн төлөвлөгөөнд үе шаттай төлөвлөж, хэрэгжүүлнэ.

52.2.Бэлчээрийг ашиглаж ирсэн уламжлал, зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагыг харгалзан өвөлжөө, хаваржаа, зуслан, намаржаа, отрын бэлчээр, дамжин өнгөрөх бэлчээр гэсэн ерөнхий хуваарийн дагуу ашиглана. Отрын бэлчээр, дамжин өнгөрөх бэлчээр, уст цэг, хужир мараа бүхий бэлчээрийг нийтээр ашиглана. Бэлчээрийг талхлагдахаас хамгаалах, нөхөн сэргээх зорилгоор тухайн бүс нутгийн онцлог, бэлчээрийн даацыг харгалзан, багийн иргэдийн Нийтийн Хурлын саналыг үндэслэн сумын Засаг дарга Малчин өрхийн анхдагч холбоонд бэлчээрийг гэрээний дагуу ашиглуулж болно.”

3 дугаар зүйл.Газрын тухай хуулийн 52.6 дахь хэсгийн “52.1-д заасан ерөнхий хуваарь,” гэснийг хассугай.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

Moehgoo Folo_ oa Heol

[illegible]

[illegible]

ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯ᠂ ᠬᠤᠪᠢ ᠬᠦᠮᠦᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯ᠂ ᠲᠣᠷᠣ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯ᠂ ᠣᠷᠣᠨ ᠨᠤᠲᠤᠭ ᠤᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯ᠂ ᠬᠠᠮᠲᠤ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯ ᠤᠨ ᠬᠠᠮᠲᠤ ᠠᠵᠢᠯᠯᠠᠬᠤ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯ ᠤᠨ ᠰᠠᠯᠠᠭ᠎ᠠ ᠳᠤ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯ ᠤᠨ ᠠᠵᠢᠯ ᠢ ᠡᠷᠬᠢᠯᠡᠬᠦ ᠶᠢᠨ ᠲᠤᠯᠠ ᠬᠠᠮᠢᠶᠠᠷᠤᠭᠰᠠᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯ ᠤᠨ ᠬᠠᠮᠲᠤ ᠲᠤᠰᠠᠯᠠᠮᠵᠢ ᠶᠢ ᠬᠦᠷᠭᠡᠬᠦ ᠵᠦᠢᠯ ᠢ ᠦᠨᠳᠦᠰᠦᠯᠡᠨ ᠬᠡᠷᠡᠭᠵᠢᠭᠦᠯᠦᠨ᠎ᠡ᠃»

᠒. ᠪᠦᠭᠦᠳᠡ ᠨᠠᠶᠢᠷᠠᠮᠳᠠᠬᠤ᠄ ᠡᠨᠡᠬᠦ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ ᠢ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠒᠐᠒᠔ ᠣᠨ ᠤ ᠬᠠᠪᠤᠷ ᠤᠨ «᠒᠐᠒᠔ — ᠒᠐᠒᠘ ᠣᠨ ᠤ ᠦᠢᠯᠡ ᠠᠵᠢᠯᠯᠠᠭᠠᠨ ᠤ ᠬᠥᠲᠦᠯᠪᠦᠷᠢ» ᠶᠢᠨ ᠬᠡᠷᠡᠭᠵᠢᠯᠲᠡ ᠳᠦ ᠲᠤᠰᠬᠠᠨ᠎ᠠ᠃

᠓. ᠡᠨᠡᠬᠦ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ ᠢ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠪᠠᠶᠢᠩᠭᠠ ᠶᠢᠨ ᠬᠣᠷᠢᠶ᠎ᠠ ᠳᠤ ᠳᠠᠭᠠᠯᠳᠤᠭᠤᠯᠬᠤ ᠶᠢ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠠᠮᠠᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠭᠠᠵᠠᠷ ᠲᠤ ᠳᠠᠯᠠᠯᠠᠭᠤᠯᠤᠭᠠᠢ᠃

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ
ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ ᠳ᠂ ᠠᠮᠤᠷᠪᠠᠶᠠᠰᠬᠤᠯᠠᠩ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСАГ ЗАХИРГАА, НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН НЭГЖ, ТҮҮНИЙ УДИРДЛАГЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай 22.1.22 дахь заалт нэмсүгэй:

“22.1.22.бэлчээрийн ашиглалт, хамгаалалт.”

2 дугаар зүйл.Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.1.5 дахь заалтын “бусдын” гэсний өмнө “малчин өрхийн анхдагч холбоонд бэлчээрийн зориулалтаар ашиглуулах газрын зааг, байршлын талаар шийдвэр гаргах,” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 59 дүгээр зүйлийн 59.1.13 дахь заалтын “бэлчээр” гэснийг “бэлчээрийг Малчин өрхийн анхдагч холбоонд ашиглуулах гэрээ байгуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавих, бэлчээрийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх ажлыг зохион байгуулах” гэж өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МАЛЫН ТОО ТОЛГОЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Малын тоо толгойн албан татварын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсгийн “хэмжээг” гэсний дараа “бэлчээрийн даацыг харгалзан” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠬᠠᠤᠯᠢ

ᠬᠣᠶᠠᠷ ᠮᠢᠩᠭ᠋ᠠᠨ ᠬᠣᠷᠢᠨ ᠳᠥᠷᠪᠡᠨ ᠣᠨ ᠤ ᠐᠖ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠐᠕ ᠤ ᠡᠳᠦᠷ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷ ᠬᠣᠲᠠ

ᠮᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠣᠭ᠎ᠠ ᠲᠣᠯᠤᠭᠠᠢ ᠶᠢᠨ ᠠᠯᠪᠠᠨ ᠲᠠᠲᠠᠪᠤᠷᠢ ᠶᠢᠨ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠳᠤ ᠨᠡᠮᠡᠯᠲᠡ ᠣᠷᠣᠭᠤᠯᠬᠤ ᠲᠤᠬᠠᠢ

ᠨᠢᠭᠡᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ ᠮᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠣᠭ᠎ᠠ ᠲᠣᠯᠤᠭᠠᠢ ᠶᠢᠨ ᠠᠯᠪᠠᠨ ᠲᠠᠲᠠᠪᠤᠷᠢ ᠶᠢᠨ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠖ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ ᠦᠨ ᠖.᠒ ᠳᠠᠬᠢ ᠬᠡᠰᠡᠭ ᠦᠨ «ᠬᠡᠮᠵᠢᠶ᠎ᠡ ᠶᠢ» ᠭᠡᠭᠰᠡᠨ ᠦ ᠳᠠᠷᠠᠭ᠎ᠠ «ᠪᠡᠯᠴᠢᠭᠡᠷ ᠦᠨ ᠳᠠᠭᠠᠴᠠ ᠶᠢ ᠬᠠᠷᠠᠭᠠᠯᠵᠠᠨ» ᠭᠡᠵᠦ ᠨᠡᠮᠡᠲᠦᠭᠡᠢ᠃

ᠬᠣᠶᠠᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ ᠡᠨᠡ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢ ᠮᠠᠯᠴᠢᠨ ᠥᠷᠭᠦᠭᠡ ᠶᠢᠨ ᠨᠢᠭᠡᠳᠦᠭᠰᠡᠨ ᠬᠣᠯᠪᠣᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠡᠷᠬᠡ ᠵᠦᠢ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠢᠳᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠬᠦᠴᠦᠨ ᠲᠡᠭᠦᠰ ᠪᠣᠯᠤᠭᠰᠠᠨ ᠡᠳᠦᠷ ᠡᠴᠡ ᠡᠬᠢᠯᠡᠨ ᠳᠠᠭᠠᠵᠤ ᠮᠥᠷᠳᠡᠨ᠎ᠡ᠃

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ ᠭ᠋.ᠵᠠᠨᠳᠠᠨᠱᠠᠲᠠᠷ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төсвийн тухай хуулийн 60 дугаар зүйлийн 60.2.8 дахь заалтын “бэлчээрийн менежментийг сайжруулах, бэлчээрийн болон” гэснийг “бэлчээрийн даац тогтоох, бэлчээрийн төлөв байдлын үнэлгээ хийх, бэлчээр ашиглуулах гэрээний хэрэгжилтэд хяналт тавих ажлыг зохион байгуулах,” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.29 дэх заалтын “малчин,” гэсний өмнө “малчдын хоршоо,” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1.4 дэх заалтын хэсгийн “хувь хүн,” гэснийг хассугай.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУСГАЙ САНГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3.9 дэх заалтын “мэргэч” гэсний өмнө “бэлчээр хамгаалах, нөхөн сэргээх,” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

БОЛОВСРОЛЫН ЕРӨНХИЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Боловсролын ерөнхий хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.1.2 дахь заалтын “хамтран ажиллах, арга хэмжээ авах” гэснийг “малчин өрхийн анхдагч холбоотой хамтран ажиллах, малчин өрхийн гишүүнийг насан туршийн суралцахуйн сургалтад хамруулах” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Улаанбаатар хот

ХОРШООНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хоршооны тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь заалтын “хоршооны өөрийн хөрөнгийн 15 хувиас” гэснийг “анхан шатны хоршооны өөрийн хөрөнгийн 15 хувь, дундын хоршооны өөрийн хөрөнгийн 49 хувиас” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

УСНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Усны тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.2 дахь заалтын “оролцуулах” гэсний дараа “, малчин өрхийн анхдагч холбоотой хамтран ажиллах” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Улаанбаатар хот

АМЬТНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Амьтны тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7.1 дэх заалтын “тусган” гэсний дараа “, малчин өрхийн анхдагч холбоотой хамтран” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

БАЙГАЛИЙН УРГАМЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Байгалийн ургамлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн “сум, баг, дүүрэг, хорооны Засаг дарга” гэсний дараа “холбогдох хуульд заасны дагуу” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 2 дахь заалтын “чиглүүлж” гэсний дараа “, малчин өрхийн анхдагч холбоотой хамтран ажиллах,” гэж, 32 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “байгуулагдсан” гэсний дараа “малчин өрхийн холбоо зэрэг” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

[illegible]

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/32 дугаар зүйлийн 32.8 дахь хэсэг:

“32.8.Ерөнхий зөвлөл энэ хуулийн 32.2.1, 32.2.2-т зааснаас бусад тохиолдолд шүүгчийн сул орон тоо гарсан бол энэ хуулийн 34.8-д заасан нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулалтад тэнцсэн эрэмбийн дарааллыг баримтлан энэ хуулийн 35.1-д заасны дагуу өргөн мэдүүлнэ.”

2/43 дугаар зүйлийн 43.6 дахь хэсэг:

“43.6.шүүгч энэ хуулийн 76.2, 95.4-т заасны дагуу Ерөнхий зөвлөл болон Сахилгын хорооны гишүүнээр сонгогдон ажиллаж, дараагийн гишүүн сонгогдсоноор бүрэн эрхийн хугацаа дуусcанаар урд ажиллаж байсан шүүхэд эргэн ажиллах баталгаагаар хангагдана.”

3/46 дугаар зүйлийн 46.9 дэх хэсэг:

“46.9.Шүүгч зэрэг дэвтэй байх бөгөөд шүүгчид зэрэг дэв олгох журмыг Улсын Их Хурал батална.”

4/71 дүгээр зүйлийн 71.1.28-71.1.30 дахь заалт, тайлбар:

“71.1.28.шүүхээр хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд ашиглах цахим платформ, программ хангамж, техникийн шаардлагыг хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны холбогдох хуульд нийцүүлэн тодорхойлох, нэвтрүүлэх, хөгжүүлэх, аюулгүй байдлыг хангах;

71.1.29.хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны төрөлжсөн цахим мэдээллийн санг нийтийн мэдээллийн дэд бүтэцтэй уялдуулан бүрдүүлэх;

71.1.30.хэрэг хянан шийдвэрлэх үйл ажиллагаанд өөрт байгаа, эсхүл нийтийн мэдээллийн дэд бүтцийг ашиглан олж авах, солилцох боломжтой мэдээллийг хүн, хуулийн этгээдээс шаардахгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлэх.

Тайлбар:-Энэ хуульд заасан “Шүүхийн цахим платформ” гэж шүүхийн үйл ажиллагаанд мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах, хайх, илгээх, хүлээн авах, ашиглах болон түүний аюулгүй байдлыг хангах зорилго бүхий үндсэн программ хангамж, техник хангамж, мэдээллийн сан, бусад бүрэлдэхүүн системийг хэлнэ.”

5/101 дүгээр зүйлийн 101.6 дахь хэсэг:

“101.6.Сахилгын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг цахимаар явуулж болно.”

2 дугаар зүйл.Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.2 дахь хэсгийн “зэргийн” гэсний дараа “, зэрэг дэвийн” гэж, 71 дүгээр зүйлийн 71.1.9 дэх заалтын “үнэлэх” гэсний дараа “, Ерөнхий зөвлөлийн ажлын алба, шүүхийн захиргааны ажилтны албан тушаалын цалингийн хэмжээг батлах, ажилтны ажлын гүйцэтгэлийн чанар, үр дүнд суурилсан урамшууллыг батлагдсан цалингийн санд багтаан тогтоох” гэж, 76 дугаар зүйлийн 76.10 дахь хэсгийн, 95 дугаар зүйлийн 95.10 дахь хэсгийн “зэрэг зиндаа,” гэсний дараа “зэрэг дэв,” гэж, 102 дугаар зүйлийн 102.1.1 дэх заалтын, 105 дугаар зүйлийн 105.3 дахь хэсгийн, 113 дугаар зүйлийн 113.1 дэх хэсгийн, 114 дүгээр зүйлийн 114.2 дахь хэсгийн “бичгээр” гэсний дараа “буюу цаасан болон цахим хэлбэрээр” гэж, 103 дугаар зүйлийн 103.1 дэх хэсэгт “Өргөдөл, мэдээллийг амаар, эсхүл бичгээр болон цахимаар гаргаж болно.” гэсэн хоёр дахь өгүүлбэр, 110 дугаар зүйлийн 110.2 дахь хэсгийн “шуудангаар,” гэсний дараа “цахимаар,” гэж, 112 дугаар зүйлийн 112.8 дахь хэсэгт “Гомдол, эсэргүүцлийг бичгээр буюу цаасан болон цахим хэлбэрээр гаргаж болно.” гэсэн хоёр дахь өгүүлбэр тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн дараах зүйл, хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/12 дугаар зүйл:

“**12 дугаар зүйл.Шүүхийн үйл ажиллагаа нээлттэй, ил тод байх**

12.1.Шүүхийн үйл ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдлыг хангах, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг нээлттэй, эсхүл хаалттай явуулах эсэх асуудлыг энэ хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай, Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу шийдвэрлэнэ.

12.2.Шүүхийн үйл ажиллагааг дараах байдлаар олон нийтэд нээлттэй, ил тод явуулна:

12.2.1.хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад талуудын гаргасан гомдол, нэхэмжлэл, тайлбар, хүсэлт, шүүх хуралдааны тэмдэглэл, шүүхийн шийдвэрийг энэ хууль болон хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухайлсан хуульд заасны дагуу сонирхогч этгээд танилцах боломжийг бүрдүүлэх;

12.2.2.шүүх хуралдааныг нээлттэй явуулах, шүүхийн цахим хуудас, эсхүл хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, эсхүл олон нийтийн цахим сүлжээгээр энэ хууль болон хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухайлсан хуульд заасны дагуу шууд дамжуулах, эсхүл олон нийтэд дуу-дүрсний бичлэгээр хүргэх;

12.2.3.талуудын гаргасан гомдол, нэхэмжлэл, тайлбар, хүсэлт, шүүх хуралдааны тэмдэглэл, шүүхийн шийдвэр, шүүх хуралдааны бичлэгийн цахим мэдээллийн сантай байх, тус сангийн мэдээллийг сонирхогч этгээд нээлттэй ашиглах боломж бүрдүүлэх.

12.3.Нээлттэй явуулсан шүүх хуралдааны шийдвэрийг хэргийн оролцогч нарт гардуулснаас хойш ажлын 10 өдрийн дотор, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад гарсан шүүхийн бусад шийдвэр, шүүгчийн захирамж, шүүх хуралдааны тэмдэглэлийг албажиж гарснаас хойш ажлын 10 өдрийн дотор энэ хуулийн 12.2.3-т заасан цахим мэдээллийн санд ил тод, нээлттэй байршуулна.

12.4.Сонирхогч этгээд энэ хуулийн 12.2.1-д заасан мэдээлэлтэй танилцах журмыг Ерөнхий зөвлөл Улсын дээд шүүхийн саналыг үндэслэн батална.

12.5.Сонирхогч этгээд болон хэвлэл мэдээллийн ажилтан, байгууллага энэ хуулийн 12.2.1-д заасан мэдээллийг бусдад түгээх бол эх сурвалжийг дурдаж, үнэн зөв, гуйвуулахгүйгээр түгээх үүрэг хүлээнэ.

12.6.Нээлттэй шүүх хуралдааны бичлэгийг шүүхийн цахим хуудаст, эсхүл шүүхийн нээлттэй бусад цахим платформд байршуулахтай холбогдсон журмыг Ерөнхий зөвлөл батална.

12.7.Дараах шүүх хуралдааныг шууд дамжуулах, эсхүл олон нийтэд дуу-дүрсний бичлэгээр хүргэнэ:

12.7.1.хяналтын шатны нээлттэй шүүх хуралдаан;

12.7.2.авлигын гэмт хэргийн анхан ба давж заалдах шатны нээлттэй шүүх хуралдаан.

12.8.Нээлттэй шүүх хуралдааны шууд дамжуулалт, дуу-дүрсний бичлэг дараах мэдээллийг агуулсан гарчиг, цахим холбоостой байна:

12.8.1.хуралдаанд оролцогч талуудын нэр;

12.8.2.хуралдаанаар хянан шийдвэрлэж байгаа асуудал, хэрэг, маргаан;

12.8.3.шүүхийн болон шүүх бүрэлдэхүүний нэр;

12.8.4.хуралдааны огноо.

12.9.Шүүх хуралдааныг дуу-дүрсний бичлэгээр дамжуулах тохиолдолд шүүхийн шийдвэрээр зарим хэсгийг хаахаас бусад тохиолдолд өөрчлөлт оруулах, хэсэгчлэн хасалт хийх, засварлахыг хориглоно.

12.10.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол шүүх хуралдааны явцын дууны, дуу-дүрсний бичлэгийг зохих журмын дагуу баталгаажуулан архивт хадгална.

12.11.Төрийн нууцад хамаарах хэрэг болон хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуульд хаалттай явуулахаар тусгайлан зааснаас бусад шүүхийн хэлэлцүүлэг, шүүх хуралдаан нээлттэй байна.

12.12.Энэ хуулийн 12.11-д заасан шийдвэрийг гаргахдаа шүүгч захирамж, шүүх бүрэлдэхүүн тогтоол гаргана. Шүүхийн шийдвэрт шалтгаан, тайлбар, үндэслэлийг тодорхой дурдаж, шийдвэрийг шүүхийн цахим хуудаст байршуулж нийтэд мэдээлнэ.

12.13.Энэ хуулийн 12.12-т заасан шийдвэрт гомдол, хүсэлт гаргах, гомдол, хүсэлтийг шийдвэрлэх журмыг хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухайлсан хуулиар зохицуулна.

12.14.Шүүх энэ хуулийн 12.2.1, 12.2.2-т заасан гомдол, нэхэмжлэл, тайлбар, хүсэлт, шүүх хуралдааны тэмдэглэл, шүүхийн шийдвэр, энэ хуулийн 12.2.3-т заасан цахим мэдээллийн санд төрөлжүүлэн архив, албан хэрэг хадгалалтын хугацааны турш, шүүх хуралдааны бичлэгийг Ерөнхий зөвлөлийн баталсан журамд заасан хугацаанд хадгална.

12.15.Шүүхийн цахим хуудас, цахим мэдээллийн сангийн үйл ажиллагаа, түүнд мэдээлэл оруулах, байршуулах, шүүх хуралдааныг шууд дамжуулах болон олон нийтэд дуу-дүрсний бичлэгээр хүргэх, шүүхийн үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл хүргэх журмыг Ерөнхий зөвлөл батална.

12.16.Шүүхийн үйл ажиллагааг дараах байдлаар хэргийн оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгч, өмгөөлөгчид цахимаар нээлттэй, ил тод байлгана:

12.16.1.хэргийн оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгч, өмгөөлөгч нараас шүүхийн цахим платформд нэвтэрч, иргэний болон захиргааны хэргийн материал, талуудын гаргасан гомдол, нэхэмжлэл, хүсэлт, түүнд холбогдох нотлох баримт, хэрэг хянан шийдвэрлэх

ажиллагааны явцад гаргасан шүүгчийн захирамж, шийдвэртэй цахимаар танилцах боломжийг хангах, хуульд заасан мэдээллийн системээр дамжуулан мэдээлэл, баримт бичиг хүлээн авах, хүргүүлэх, харилцах боломжийг бүрдүүлэх;

12.16.2.зөрчил шалган шийдвэрлэх, эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх шүүхийн ажиллагааны явцад хэргийн оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгч, өмгөөлөгч нараас гаргасан хүсэлт, гомдлын шийдвэрлэлт, шүүх, прокурор, мөрдөгч, эрх бүхий албан тушаалтнаас гаргасан шийдвэр, тогтоол, захирамж, шинжээчийн дүгнэлт, хавтаст хэрэгт авагдсан нотлох баримт болон хэрэг хянан шийдвэрлэх шүүхийн ажиллагааны явцтай цахимаар танилцах боломжийг хангах, хуульд заасан мэдээллийн системээр дамжуулан мэдээлэл, баримт бичиг хүлээн авах, хүргэх, харилцах боломжийг бүрдүүлэх.”

2/24 дүгээр зүйл:

“**24 дүгээр зүйл.Шүүхийн сургалт, судалгаа, мэдээллийн академи**

24.1.Шүүхийн хэрэгцээ, судалгаанд тулгуурлан шүүгч бэлтгэх болон шүүгчийг мэргэшүүлэх сургалт зохион байгуулах, шүүн таслах ажиллагааг судалгаа, мэдээллээр хангах, Монгол Улсын Үндсэн хуулиас бусад хуулийг зөв хэрэглэх талаар албан ёсны тайлбар гаргах, хууль хэрэглээний нэгдмэл байдлыг хангахад шаардагдах судалгаа хийх, хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох санал, шүүхийн шийдвэрийн хураангуйг бэлтгэх, олон нийтэд мэдээлэх үүрэг бүхий Шүүхийн сургалт, судалгаа, мэдээллийн академи /цаашид “Шүүхийн академи" гэх/ Улсын дээд шүүхийн дэргэд ажиллана.

24.2.Шүүхийн академи сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах чиг үүрэг бүхий бүх шатны шүүхийн шүүгч, Ерөнхий зөвлөл, Шүүхийн сахилгын хороо, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, хууль зүйн их, дээд сургуулийн төлөөллөөс бүрдсэн орон тооны бус хороотой байна.

24.3.Шүүхийн академийн бүтэц, орон тоо, ажиллах журам, шүүгчийн сургалтын хөтөлбөрийг Улсын дээд шүүхийн танхимын саналыг харгалзан Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч батална.

24.4.Шүүхийн академи энэ хуулийн 24.2, 24.3-т заасны дагуу батлагдсан хөтөлбөрөөр сургалт зохион байгуулж, шүүгчид багц цаг тооцох бөгөөд холбогдох бүртгэлийг Монголын хуульчдын холбоонд жил бүр хүргүүлнэ.

24.5.Шүүхийн академи анхан шатны шүүхэд нэр дэвшигчийн хамрагдах шүүгч бэлтгэх сургалтыг хөтөлбөрийн дагуу зохион байгуулах бөгөөд холбогдох бүртгэлийг Ерөнхий зөвлөлд тухай бүр хүргүүлнэ.

24.6.Шүүхийн академийн захирал шүүгчдийн зөвлөгөөн болон шүүгчийн өөрийнх нь саналыг үндэслэн шүүхийн ачааллыг харгалзан Ерөнхий зөвлөлийн шийдвэрээр, Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчтэй зөвшилцөн шүүгчийг нэг жил хүртэл хугацаагаар Шүүгчийн академид шүүгч-сургагч багшаар ажиллуулж болох бөгөөд түүнд шүүгчийн цалин хөлсийг хэвээр олгож, шүүгчээр ажилласанд тооцно.

24.7.Зөвлөгөөн болон шүүгчийн өөрийнх нь саналыг үндэслэн Ерөнхий зөвлөлтэй зөвшилцөж, анхан болон давж заалдах шатны шүүхийн шүүгчийг зургаан сар хүртэл хугацаагаар Шүүхийн академид судлаачаар ажиллуулж болох бөгөөд түүнд шүүгчийн цалин хөлсийг хэвээр олгож, шүүгчээр ажилласанд тооцно.

24.8.Шүүхээр эцэслэн шийдвэрлэгдээгүй хэрэг, маргааны талаар сургалтын хөтөлбөр, арга зүйд тусгахыг хориглоно."

3/95 дугаар зүйлийн 95.17 дахь хэсэг:

"95.17.Сахилгын хороо ажлын албатай байх бөгөөд үйл ажиллагааны дүрэм, бүтэц, орон тоо, албан тушаалын цалингийн хэмжээг тус Сахилгын хорооны зөвлөгөөн батална."

4 дүгээр зүйл.Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2.3 дахь заалтын "Хүрээлэнд" гэснийг "Шүүхийн академид" гэж, 27 дугаар зүйлийн 27.1.5 дахь заалтын "Хүрээлэнгийн" гэснийг "Шүүхийн академийн" гэж, 32 дугаар зүйлийн 32.2.3 дахь заалтын "32.2.2-т" гэснийг "32.2.2, 32.8-д" гэж, 48 дугаар зүйлийн 48.3 дахь хэсгийн "Ерөнхий зөвлөл Улсын дээд шүүхтэй хамтран" гэснийг "Улсын дээд шүүхийн дэргэдэх Шүүхийн академи" гэж, 71 дүгээр зүйлийн 71.1.28 дахь заалтын дугаарыг "71.1.32" гэж, 72 дугаар зүйлийн 72.1.5 дахь заалтын "шүүгчид" гэснийг "шүүгч болон шүүхийн захиргааны ажилтанд" гэж, 85 дугаар зүйлийн 85.6 дахь хэсгийн "орон тоог" гэснийг "орон тоо, албан тушаалын цалингийн хэмжээг" гэж, 89 дүгээр зүйлийн 89.2 дахь хэсгийн "харьцуулсан эрх зүйн судалгаа хийх чадвартай" гэснийг "шинжлэх ухааны судалгааны арга зүй болон гадаад хэлний зохих мэдлэгтэй" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл.Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 72 дугаар зүйлийн 72.1.6 дахь заалтын "шүүгч болон" гэснийг хассугай.

6 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2024 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

Moehgo& Folo_ oa Heol

[illegible] ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠭᠳᠠᠨ᠎ᠠ᠄

[illegible] ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠭᠳᠠᠨ᠎ᠠ᠄

[illegible] — [illegible] »᠄

᠒᠐᠒᠔ [illegible]᠄

«[illegible]»

[illegible]

[illegible]᠄

[illegible]

«᠙᠑ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ ᠬᠠᠭᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ [illegible]

᠙᠑.᠙.᠑. [illegible]

᠙᠑.᠙.᠒. [illegible]

᠙᠑.᠙.᠓. [illegible]

᠙᠑.᠙.᠔. [illegible]

᠙᠑.᠙.᠕. [illegible]

᠙᠑.᠙.᠖. [illegible]

᠙/᠙᠑ [illegible: doubtful reading] ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄

[illegible]

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ЭРҮҮГИЙН ХЭРЭГ ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах зүйл, хэсэг нэмсүгэй:

1/1.16 дугаар зүйл:

"**1.16 дугаар зүйл.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг цахимаар явуулах**

1.Шүүх, прокурор, мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах байгууллага хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны баримт бичгийг үйлдэх, шийдвэр гаргах, хэргийн оролцогчтой харилцах, хэргийн материалыг оролцогчид танилцуулах, баримт бичиг хүлээн авах, хүргэх болон шүүх хуралдаан, шүүхийн хэлэлцүүлэг явуулах ажиллагааг цахим платформ ашиглан явуулж болно.

2.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны баримт бичиг, хавтаст хэрэг нь шүүхийн цахим платформын техникийн шаардлагад нийцсэн байна.

3.Хэргийн оролцогчтой цахимаар харилцахад төрийн байгууллага, албан тушаалтны албаны цахим шуудан, албан бичиг солилцооны дундын систем, мэдэгдэл хүргэх систем, төрийн үйлчилгээний нэгдсэн систем, мэдэгдэл хүргэх системд иргэний үүсгэсэн, бүртгүүлсэн цахим шуудан, тухайн этгээдийг таньж, баталгаажуулах боломжтой бусад цахим систем, өмгөөлөгчийн Монголын Өмгөөлөгчдийн Холбооны цахим системд бүртгүүлж холбогдсон цахим шууданг ашиглана.

4.Өмгөөлөгч тайлбар, гомдол, хүсэлт зэрэг баримт бичгийг цахим баримт бичгээр хүргүүлж болно."

2/11.11 дүгээр зүйлийн 6 дахь хэсэг:

"6.Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны баримт бичиг, хэргийн материал нь цаасан болон цахим хэлбэртэй байж болно. Цаасан баримтыг шүүх, прокурор, мөрдөн шалгах эрх бүхий байгууллагын ажилтан хөрвүүлж, тоон гарын үсгээр баталгаажуулна."

2 дугаар зүйл.Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 11.9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн “шуудангийн хаягаар” гэсний дараа “, эсхүл цахимаар” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн дараах зүйл, хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/3.2 дугаар зүйл:

“**3.2 дугаар зүйл.Шүүх хуралдааныг нээлттэй, хаалттай явуулах**

1.Төрийн нууцад хамаарах хэрэг хянан шийдвэрлэх, энэ хуульд тусгайлан зааснаас бусад шүүхийн хэлэлцүүлэг, шүүхийн урьдчилсан хэлэлцүүлэг, шүүх хуралдааныг нээлттэй явуулна.

2.Хохирогч, гэрч, өсвөр насны яллагдагч, өсвөр насны шүүгдэгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилгоор улсын яллагч, хохирогч, гэрч, өсвөр насны яллагдагч, өсвөр насны шүүгдэгч, тэдгээрийн хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгчийн хүсэлтийг харгалзан шүүхийн хэлэлцүүлэг, шүүхийн урьдчилсан хэлэлцүүлэг, шүүх хуралдааныг бүхэлд нь, эсхүл зарим хэсгийг нээлттэй, эсхүл хаалттай явуулах эсэхийг шүүх шийдвэрлэнэ.

3.Шүүх хуралдааныг хаалттай явуулсан бол шүүхийн шийдвэрийн тогтоох хэсгийг нийтэд уншиж сонсгоно.”

2/34.4 дүгээр зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг:

“1.Төрийн нууцад хамаарах хэрэг хянан шийдвэрлэх, энэ хуульд тусгайлан зааснаас бусад шүүх хуралдааныг нээлттэй явуулна.

2.Шүүх хуралдааныг дараах тохиолдолд бүхэлд нь, эсхүл зарим хэсгийг нээлттэй, эсхүл хаалттай явуулах эсэхийг шүүх шийдвэрлэнэ:

2.1.хохирогч, гэрч, өсвөр насны яллагдагч, өсвөр насны шүүгдэгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилгоор улсын яллагч, хохирогч, гэрч, өсвөр насны яллагдагч, өсвөр насны шүүгдэгч, тэдгээрийн хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгч хүсэлт гаргасан бол;

2.2.хамгаалалтад байгаа гэрчийн мэдүүлгийг уншиж сонсох, эрэн сурвалжлах нууц ажиллагаа, мөрдөн шалгах нууц ажиллагааны явцад олж авсан нотлох баримтыг шинжлэн судлах.”

3/34.4 дүгээр зүйлийн 6 дахь хэсэг:

“6.Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.6-д заасан албаны нууцыг задруулахгүй байх баталгааны зохицуулалт шүүхийн хэлэлцүүлэг, шүүх хуралдааныг нээлттэй явуулахад хамаарахгүй.”

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

Moehgo& Folo_ oa Heol

[illegible]

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ
ᠶᠡᠷᠦᠩᠬᠡᠶᠢᠯᠡᠭᠴᠢ ᠤ᠂ ᠬᠦᠷᠡᠯᠰᠦᠬ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ИРГЭНИЙ ХЭРЭГ ШҮҮХЭД ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг нэмсүгэй:

1/7 дугаар зүйлийн 7.5-7.7 дахь хэсэг:

“7.5.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны баримт бичиг, хэргийн материал нь цаасан болон цахим хэлбэртэй байж болох бөгөөд шүүхийн цахим платформын шаардлагад нийцсэн байна. Цаасан баримт бичгийг шүүхийн захиргааны эрх бүхий ажилтан хөрвүүлж, тоон гарын үсгээр баталгаажуулна.

7.6.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаан дахь шүүхийн мэдэгдэх хуудас, тэмдэглэл, шүүгчийн захирамж, шүүхийн тогтоол, шийдвэр зэрэг баримт бичгийг цахимаар хөтлөх, хэргийн оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгч, өмгөөлөгч, хуульд заасан бусад этгээдэд танилцуулах, гардуулах, эрх, үүрэг тайлбарлах, нэхэмжлэл, хариу тайлбар, сөрөг нэхэмжлэл, бие даасан шаардлага, хэргийн оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгч, өмгөөлөгчийн хүсэлт, нотлох баримтыг танилцуулах ажиллагааг шүүхийн цахим платформыг ашиглан цахимаар явуулж болно.

7.7.Хэргийн оролцогчтой цахимаар харилцахад төрийн байгууллага, албан тушаалтны албаны цахим шуудан, албан бичиг солилцооны дундын систем, мэдэгдэл хүргэх систем, төрийн үйлчилгээний нэгдсэн систем, мэдэгдэл хүргэх системд иргэний, эсхүл хуулийн этгээдийн хувьд түүнийг итгэмжлэлгүй төлөөлөх эрх бүхий этгээдийн бүртгэлийн дугаар бүхий үндэсний цахим шуудангийн хаягаар, өмгөөлөгчийн Монголын Өмгөөлөгчдийн Холбооны цахим системд бүртгүүлж холбогдсон цахим шууданг ашиглана.”

2/38 дугаар зүйлийн 38.11-38.13 дахь хэсэг:

“38.11.Тоон гарын үсэг бүхий цахим баримтыг тоон гарын үсгийг эзэмшигч үйлдээгүй талаар үндэслэл бүхий тодорхой шалтгаан дурдсанаас бусад тохиолдолд уг цахим баримтын жинхэнэ эсэх талаар маргахгүй.

38.12.Шүүх зохигч аль нэг талын хүсэлтээр цахим баримт хуурамч эсэхийг тогтоохоор шинжээч томилох, хуурамч эсэх эргэлзээг арилгахаар бусад нотлох баримтыг шаардан гаргуулж болно.

38.13.Шүүх хуурамч цахим баримтыг нийтийн эрх ашигт сөргөөр нөлөөлөх, эсхүл баримтыг төрийн эрх бүхий байгууллагад зайлшгүй шилжүүлэх шаардлагатайгаас бусад тохиолдолд хавтаст хэрэгт үлдээнэ. Шүүх энэ хуулийн 38.12-т заасан шинжээчийн дүгнэлтээр хуурамч гэж тогтоогдсон нотлох баримтын талаар прокурорын байгууллагад мэдээлнэ.”

3/75^3 дугаар зүйлийн 75^3.4, 75^3.5 дахь хэсэг:

“75^3.4.Энэ хуулийн 7.5, 7.6-д заасан, шүүхэд ирүүлсэн болон шүүхийн бэлтгэсэн цахим баримтыг шүүх хэвлэмэл байдлаар хадгална. Цахим баримтаас цаасан хавтаст хэргийг үүсгэхдээ баримт бичгийг шүүхэд ирүүлсэн, хэвлэсэн огноо, хэвлэсэн ажилтны талаарх мэдээллийг тухайн ажилтны тоон гарын үсгээр баталгаажуулан хавсаргана. Цахим баримт нь шүүхийн цахим мэдээллийн санд бичлэг хэлбэрээр байршсан, мэдээллийн аюулгүй байдал хамгаалагдсан бол тухайн байдлаар нь хэрэгт хавсаргаж болно.

75^3.5.Шүүх хавтаст хэргийг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн цахим хэлбэрээр эрхлэн хөтөлж болно. Цаасан хэлбэрээр шүүхэд ирүүлсэн баримтыг хэрэг хянан шийдвэрлэх цахим ажиллагаанд тавигдах техникийн шаардлагад нийцүүлэн хөрвүүлнэ. Цаасан баримтыг хөрвүүлсэн огноо, ажилтны талаарх мэдээллийг хавсаргаж, хөрвүүлсэн ажилтан тоон гарын үсгээ зурсан байна.”

4/75^6 дугаар зүйлийн 75^6.4 дэх хэсэг:

“75^6.4.Хэргийн оролцогч цахим баримтыг шүүхийн мэдээллийн системийн техникийн шаардлагыг хангуулан дараах аргаар шүүхэд гаргаж болно:

75^6.4.1.шүүхийн мэдээллийн системд өөрийн эрхээр нэвтрэн байршуулах;

75^6.4.2.хэргийн оролцогч шүүхтэй харилцахаар сонгосон цахим шуудангийн хаяг.”

2 дугаар зүйл.Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 75^4.2 дахь хэсгийн “үндэсний цахим шуудангийн хаягаар” гэсний

дараа “, өмгөөлөгчийн Монголын Өмгөөлөгчдийн Холбооны цахим системд бүртгүүлж холбогдсон цахим шуудангийн хаягаар” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“**8 дугаар зүйл.Шүүх хуралдаан, хэрэг хянан шийдвэрлэх бусад ажиллагааг нээлттэй явуулах**

8.1.Төрийн нууцад хамаарах хэрэг хянан шийдвэрлэхээс бусад шүүхийн хэлэлцүүлэг, шүүх хуралдааныг нээлттэй явуулна.

8.2.Хэргийг шийдвэрлэж байгаа шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүн дараах тохиолдолд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа, шүүх хуралдааныг бүхэлд нь, эсхүл зарим хэсгийг хаалттай явуулахаар, эсхүл хэрэгт авагдсан нотлох баримтыг олон нийтэд мэдээлэхгүй талаар шийдвэр гаргаж болно.

8.2.1.хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд насанд хүрээгүй гэрч, хохирогч оролцож байгаа бол шүүх өөрийн санаачилгаар;

8.2.2.нээлттэй ил тод байх нь хүний үндсэн эрхэд ноцтой хохирол учруулж болзошгүй талаар хэргийн оролцогчийн гаргасан хүсэлт тайлбарыг шүүх үндэслэлтэй гэж үзсэн;

8.2.3.цаашид үргэлжлэх хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд ноцтой хохирол учруулах үндэслэлтэй гэж үзвэл.

8.3.Энэ хуулийн 8.2-т заасан шийдвэр нь шүүгчийн захирамж, шүүхийн тогтоол хэлбэртэй байна. Уг шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл хэргийн оролцогч гомдол, хэвлэл мэдээллийн байгууллага, сэтгүүлч, сонирхогч бусад этгээд хүсэлт гаргах эрхтэй.

8.4.Энэ хуулийн 8.2-т заасны дагуу шийдвэрлэсэн хэргийн үйл баримт, нотлох баримтын талаар олж мэдсэн хэргийн оролцогч, хэвлэл мэдээллийн байгууллага, сэтгүүлч, бусад этгээд уг үйл баримт, нотлох баримтын талаар олон нийтэд түгээх, хэвлэн нийтлэх, аливаа байдлаар нийтэд дэлгэхийг хориглоно.

8.5.Иргэний эрх зүйн чадамжгүй, согтуурсан, мансуурсан, 18 насанд хүрээгүй хэргийн оролцогч биш этгээдээс бусад хүн нээлттэй шүүх хуралдааныг хөндлөнгөөс ажиглах зорилгоор шүүх хуралдааны танхимд чөлөөтэй нэвтрэн орох эрхтэй. Шүүх хуралдаан хөндлөнгөөс ажиглагч этгээд нь шүүх хуралдаанд оролцох дэг, журмыг баримтална.”

4 дүгээр зүйл.Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 75^4 дүгээр зүйлийн гарчгийн “Мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлэх” гэснийг “Мэдэгдэх хуудас, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тэмдэглэл” гэж өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

Moehgo& Folo_ oa Heol I

[illegible]

[illegible]

[illegible]

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр — Улаанбаатар хот

ЗАХИРГААНЫ ХЭРЭГ ШҮҮХЭД ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах зүйл, хэсэг нэмсүгэй:

1/8 дугаар зүйлийн 8.5 дахь хэсэг:

“8.5.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны баримт бичиг, хэргийн материал нь цаасан болон цахим хэлбэртэй байж болно.”

2/10^{1} дүгээр зүйл:

“**10^{1} дүгээр зүйл.Шүүх захиргааны хэргийг цахимаар хянан шийдвэрлэх**

10^{1}.1.Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх ажиллагааг шүүхийн цахим платформыг ашиглан явуулж болох бөгөөд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны баримт бичиг, хэргийн материал нь шүүхийн цахим платформын шаардлагад нийцсэн байна.

10^{1}.2.Цаасан баримтыг шүүхийн захиргааны эрх бүхий ажилтан хөрвүүлж, тоон гарын үсгээр баталгаажуулна.

10^{1}.3.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны баримт бичиг, хэргийн материал нь шүүхийн /мэдээллийн системийн/ техникийн шаардлагад нийцсэн байна.

10^{1}.4.Өмгөөлөгч нэхэмжлэл, тайлбар, гомдол, хүсэлт зэрэг баримт бичгийг цахим баримт бичгээр шүүхэд хүргүүлнэ. Техникийн шалтгаанаар ийнхүү хүргүүлэх боломжгүй тохиолдолд цаасан баримт бичгээр ирүүлж болох бөгөөд энэ тохиолдолд техникийн боломжгүй байсан шалтгаанаа нотолж цахимаар нөхөн ирүүлнэ.

10^{1}.5.Хэргийн оролцогчтой цахимаар харилцахад төрийн байгууллага, албан тушаалтны албаны цахим шуудан, албан бичиг солилцооны дундын систем, мэдэгдэл хүргэх систем, төрийн үйлчилгээний нэгдсэн систем, мэдэгдэл хүргэх системд иргэний, эсхүл хуулийн этгээдийн хувьд түүнийг итгэмжлэлгүй төлөөлөх эрх бүхий этгээдийн үүсгэсэн бүртгэлийн дугаар бүхий үндэсний цахим шуудангийн хаягаар, өмгөөлөгчийн Монголын Өмгөөлөгчдийн Холбооны цахим системд бүртгүүлж холбогдсон цахим шууданг ашиглана.”

3/32 дугаар зүйлийн 32.9 дэх хэсэг:

“32.9.Шүүх цахим баримт бичгийг эргэлзээтэй гэж үзвэл энэ хуульд заасны дагуу шаардлагатай ажиллагаа хийнэ.”

2 дугаар зүйл.Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 52 дугаар зүйлийн 52.1 дэх хэсгийн “бичгээр” гэсний дараа “эсхүл цахим хэлбэрээр” гэж, 52.4 дэх хэсгийн “нэхэмжлэлийг” гэсний өмнө “Цаасан хэлбэрээр гаргасан” гэж, 8 дугаар зүйлийн гарчгийн “бичиг” гэсний дараа “, хэлбэр” гэж, 70 дугаар зүйлийн 70.1.1 дэх заалтын “нотлох баримт” гэсний дараа “, гаргуулах” гэж, 114 дүгээр зүйлийн 114.6 дахь хэсгийн “114.1” гэсний өмнө “113.2” гэж, 122 дугаар зүйлийн 122.1 дэх хэсгийн “65.1” гэсний дараа “109.2” гэж, мөн хэсгийн “111.3” гэсний дараа “114.6” гэж тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн дараах зүйл, хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/9 дүгээр зүйл:

“**9 дүгээр зүйл.Шүүх хуралдаан, хэрэг хянан шийдвэрлэх бусад ажиллагааг нээлттэй явуулах**

9.1.Төрийн нууцад хамаарах хэрэг хянан шийдвэрлэхээс бусад шүүхийн хэлэлцүүлэг, шүүх хуралдааныг нээлттэй явуулна.

9.2.Хэргийг шийдвэрлэж байгаа шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүн дараах тохиолдолд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа, шүүх хуралдааныг бүхэлд нь, эсхүл зарим хэсгийг хаалттай явуулахаар, эсхүл хэрэгт авагдсан нотлох баримтыг олон нийтэд мэдээлэхгүй талаар шийдвэр гаргаж болно:

9.2.1.хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд насанд хүрээгүй гэрч, хохирогч оролцож байгаа бол шүүх өөрийн санаачилгаар;

9.2.2.нээлттэй ил тод байх нь хүний амь нас, эрүүл мэндэд ноцтой хохирол учруулж болзошгүй талаар хэргийн оролцогчийн гаргасан хүсэлт тайлбарыг шүүх үндэслэлтэй гэж үзсэн;

9.2.3.цаашид үргэлжлэх хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд ноцтой хохирол учруулах үндэслэлтэй гэж үзвэл.

9.3.Энэ хуулийн 9.2-т заасан шийдвэр нь шүүгчийн захирамж, шүүхийн тогтоол хэлбэртэй байна. Уг шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл хэргийн оролцогч гомдол, хэвлэл мэдээллийн байгууллага, сэтгүүлч, сонирхогч бусад этгээд хүсэлт гаргах эрхтэй.

9.4.Энэ хуулийн 9.2-т заасны дагуу шийдвэрлэсэн хэргийн үйл баримт, нотлох баримтын талаар олж мэдсэн хэргийн оролцогч, хэвлэл мэдээллийн байгууллага, сэтгүүлч, бусад этгээд уг үйл баримт, нотлох баримтын талаар олон нийтэд түгээх, хэвлэн нийтлэх, аливаа байдлаар нийтэд дэлгэхийг хориглоно.

9.5.Иргэний эрх зүйн чадамжгүй, согтуурсан, мансуурсан, 18 насанд хүрээгүй хэргийн оролцогч биш этгээдээс бусад хүн нээлттэй шүүх хуралдааныг хөндлөнгөөс ажиглах зорилгоор шүүх хуралдааны танхимд чөлөөтэй нэвтрэн орох эрхтэй. Шүүх хуралдаан хөндлөнгөөс ажиглагч этгээд нь шүүх хуралдаанд оролцох дэг, журмыг баримтална.”

2/96 дугаар зүйлийн 96.1 дэх хэсэг:

“96.1.Шүүх хуралдааны явцад шинээр нотлох баримт шаардагдвал шүүх хуралдааныг нэг удаа хойшлуулах бөгөөд нотлох баримттай холбоотойгоос бусад асуудлын талаар хэргийн оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгч, өмгөөлөгчөөс гаргасан хүсэлтийг сонсмогц шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүн даруй шийдвэрлэнэ. Шүүхийн урьдчилсан хэлэлцүүлгээр шийдвэрлэсэн асуудлаар шүүх хуралдаан дээр дахин хүсэлт гаргах эрхгүй.”

4 дүгээр зүйл.Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 59 дүгээр зүйлийн 59.3 дахь хэсгийн “хүргүүлнэ. Шаардлагатай тохиолдолд” гэснийг “хүргүүлэх, эсхүл” гэж өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл.Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 50 дугаар зүйлийн 50.5 дахь хэсгийн “энэ хуулийн 50.4-т зааснаас бусад тохиолдолд” гэснийг, 53 дугаар зүйлийн 53.1 дэх хэсгээс “нэхэмжлэл бүртгэх дэвтэрт” гэснийг, 84 дүгээр зүйлийн 84.4 дэх хэсгийн “энэ тухай бичгээр” гэдгийн “бичгээр” гэснийг, 96 дугаар зүйлийн 96.2 дахь хэсгийн “Шүүх хуралдааны явцад нэмэлт нотлох баримт зайлшгүй шаардлагатай болсон, эсхүл” гэснийг, 122 дугаар зүйлийн 122.1 дэх хэсгийн “32.6” гэснийг тус тус хассугай.

6 дугаар зүйл.Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 50 дугаар зүйлийн 50.4 дэх хэсгийг, 51 дүгээр зүйлийн 51.1 дэх хэсгийг, 101 дүгээр зүйлийн 101.2 дахь хэсгийг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

7 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible]

Moehgo& Folo_ oa Heol

1.2. [illegible]

1.2.1. [illegible]

1.2.2. [illegible]

1.2.3. [illegible]

1.3. [illegible] 1.2 – [illegible]

1.4. [illegible] 1.2 – [illegible]

1.5. [illegible] »

[illegible] :

[illegible]

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ЗӨРЧЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчлийн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай 15.36 дугаар зүйл нэмсүгэй:

“**15.36 дугаар зүйл.Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль зөрчих**

1.Хэрэг хянан шийдвэрлэх шүүхийн ажиллагааны явцад талуудын гаргасан гомдол, нэхэмжлэл, тайлбар, хүсэлт, шүүх хуралдааны тэмдэглэл, шүүхийн шийдвэрийг гуйвуулан, ташаа байдлаар бусдад түгээсэн бол хүнийг хоёр зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг хоёр мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

Moehgo& Folo_ oa Heoll

[illegible]

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай хэсэг нэмсүгэй:

1/1.5 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг:

“3.Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны баримт бичиг, хэргийн материал нь цаасан болон цахим хэлбэртэй байж болно.”

2/2.1 дүгээр зүйлийн 3-6 дахь хэсэг:

“3.Хянан шийдвэрлэх ажиллагааг шүүхийн цахим платформыг ашиглан явуулж болох бөгөөд хэргийн баримт бичиг, материал нь шүүхийн цахим платформын шаардлагад нийцсэн байна.

4.Хэргийн оролцогчтой цахимаар харилцахад төрийн байгууллага, албан тушаалтны албаны цахим шуудан, албан бичиг солилцооны дундын систем, мэдэгдэл хүргэх систем, төрийн үйлчилгээний нэгдсэн систем, мэдэгдэл хүргэх системд иргэний үүсгэсэн, бүртгүүлсэн цахим шуудан, өмгөөлөгчийн Монголын Өмгөөлөгчдийн Холбооны цахим системд бүртгүүлж холбогдсон цахим шуудан болон тухайн этгээдийг таньж, баталгаажуулах боломжтой бусад цахим системийг ашиглана.

5.Өмгөөлөгч тайлбар, гомдол, хүсэлт зэрэг баримт бичгийг цахим баримт бичгээр хүргүүлнэ. Техникийн шалтгаанаар ийнхүү хүргүүлэх боломжгүй тохиолдолд цаасан баримт бичгээр ирүүлж болох бөгөөд энэ тохиолдолд техникийн боломжгүй байсан шалтгаанаа нотолж цахим баримт бичгээр нөхөн ирүүлж болно.

6.Эрх бүхий албан тушаалтан, прокуророос шүүхэд хүргүүлэх зөрчлийн хэрэг, баримт бичгийг шүүхийн цахим платформын техникийн шаардлагад нийцүүлж цахим баримт бичгийн хэлбэрт хөрвүүлж, албан тушаалтны цахим гарын үсгээр баталгаажуулан хүргүүлж болно. Шүүхийн шатанд цахим баримт бичгээр хүргүүлэх боломжгүй цаасан баримт бичгийг шүүхийн захиргааны ажилтан цахим баримт бичигт хөрвүүлнэ.”

2 дугаар зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.8 дахь заалтын “15.34 дүгээр” гэсний дараа “зүйл, 15.36 дугаар зүйл” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.7 дугаар зүйлийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“**1.7 дугаар зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны нууцлал**

1.Шүүгч, прокурор, зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийг удирдах болон эрх бүхий албан тушаалтан зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны явцад олж мэдсэн хүний эмзэг мэдээлэл, төрийн болон албаны нууцыг задруулахгүй байх, түүнийг хамгаалах арга хэмжээ авна.

2.Шүүгч, прокурор, зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийг удирдах болон эрх бүхий албан тушаалтан нь хүний эмзэг мэдээлэл, төрийн болон албаны нууцтай холбоотой ажиллагаанд оролцсон, байлцсан хүнд нууцыг задруулахгүй байх үүргийг сануулж, бичгээр баталгаа гаргуулж авна.”

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

[illegible]

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ХУУЛЬЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/11 дүгээр зүйлийн 11.1.5 дахь заалт:

"11.1.5.албан тушаалын тодорхойлолтод тухайн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх албан хаагчид тавигдах боловсролын шаардлагад эрх зүйч мэргэжилтэй байхаар заасан шүүхийн захиргааны албан тушаал."

2/26 дугаар зүйлийн 26.4 дэх хэсэг:

"26.4.Шүүгч энэ хуулийн 44.7-д заасны дагуу Хуульчдын холбооны гишүүнчлэлээс түдгэлзсэн тохиолдолд энэ хуулийн 26.1.4-т заасан үргэлжилсэн сургалтад хамрагдах, багц цаг хангах үүргийг Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд заасан шүүгчийг мэргэшүүлэх сургалтад хамрагдаж, мөн тооны багц цагийг хангаснаар биелүүлсэнд тооцно."

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр баталсан Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төрийн албаны тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.5.3 дахь заалтын “захиргааны” гэсний өмнө “шүүхийн захиргааны байгууллага, Шүүхийн сахилгын хорооны албан хаагчаас бусад” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр баталсан Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА — **Г.ЗАНДАНШАТАР**

[illegible]

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.2.2, 12.2.3 дахь заалт, 12.9, 12.14, 12.15, 12.16 дахь хэсэг, 46 дугаар зүйлийн 46.2, 46.9 дэх хэсэг, 71 дүгээр зүйлийн 71.1.28, 71.1.29, 71.1.30 дахь заалтыг 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр баталсан Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдөр

Улаанбаатар хот

НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Гепатитын D вирусийн эмчилгээнд хэрэглэх зорилгоор импортоор оруулж байгаа Булевиртид эмийг нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2027 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийг хүртэл дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН БЭЛГЭ ТЭМДГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг нэмсүгэй:

1/13 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг:

“5.Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаас бусад газарт Төрийн далбаа байнга мандуулах байршлыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч тогтоож болно.”

2/14^{1} дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг:

“2.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайд улс орноо сурталчлах, эх оронч үзлийг төлөвшүүлэх зорилгоор төрийн далбааг иргэн, хуулийн этгээдэд хүндэтгэлтэйгээр гардуулан өгч болно.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2024 оны 06 дугаар сарын 15-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Moehgo& Folo_ oa Heol I

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨСВИЙН ТОГТВОРТОЙ БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн дараах зүйл, хэсэг, заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/16[1] дүгээр зүйл:

“**16[1] дүгээр зүйл.Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл**

16[1].1.Улсын Их Хурлаас Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн тогтвортой байдлыг хангуулах үүрэг бүхий хараат бус, бие даасан, байнгын ажиллагаатай Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл /цаашид “Зөвлөл” гэх/-ийг байгуулна.

16[1].2.Зөвлөл үйл ажиллагаандаа бие даасан, ил тод байх, бусдын нөлөөнд үл автах, төсвийн тогтвортой байдлыг хангах, нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах, хамтын удирдлагын зарчмаар асуудлыг чөлөөтэй хэлэлцэж, олонхын саналаар шийдвэрлэх зарчмыг удирдлага болгоно.

16[1].3.Зөвлөл нь орон тооны долоон гишүүнээс бүрдэх бөгөөд Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороо нэр дэвшигчийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар хүн тус бүрээр шалгаруулж, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд заасан журмын дагуу нэр дэвшигчийн сонсголыг зохион байгуулна.

16[1].4.Улсын Их Хурал Зөвлөлийн гишүүнийг энэ хуульд заасан журмын дагуу 4 жилийн хугацаатай томилж, чөлөөлнө.

16[1].5.Төсвийн тогтвортой байдлыг хангахад Зөвлөл дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

16[1].5.1.дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төсөл боловсруулахад баримтлах макро эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт, төлөв байдлын таамаглал боловсруулах;

16[1].5.2.Монгол Улсын дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төсөл, Монгол Улсын тухайн жилийн төсвийн төсөл, төсвийн тодотголын төсөл, улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний төсөл нь

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 22.1-д заасан шаардлагыг хангасан эсэх талаар дүгнэлт гаргах;

16^1.5.3.Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн тайланд дүгнэлт гаргах;

16^1.5.4.Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооноос өгсөн чиглэлийн дагуу төсөвтэй холбоотой хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн төслийн улсын төсөвт нөлөөлөл, ачаалал үзүүлэх эсэх талаар шинжилгээ хийх, дүгнэлт, зөвлөмж гаргаж танилцуулах;

16^1.5.5.энэ хуульд заасан бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэдээлэл, судалгааг Засгийн газар, Монголбанк, Үндэсний статистикийн хороо, Санхүүгийн зохицуулах хороо, Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөл, эдийн засаг, хөгжлийн болон санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, холбогдох бусад төрийн байгууллага, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллагаас гаргуулан авах;

16^1.5.6.Монгол Улсын дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төсөл, Монгол Улсын тухайн жилийн төсвийн төсөл, төсвийн тодотголын төслийг олон нийтээр хэлэлцүүлэхэд оролцож, санал өгөх.

16^1.6.Засгийн газар дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төслийг энэ хуулийн 16^1.5.1-д заасан макро эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт, төлөв байдлын таамаглалд үндэслэн боловсруулаагүй бол түүний үндэслэл, шалтгааныг үзүүлэлт тус бүрээр бодлогын өөрчлөлтөөр тодорхойлж тайлбарлан, уг тайлбарыг дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төслийн хамт өргөн мэдүүлнэ.

16^1.7.Зөвлөл төсвийн дунд хугацааны таамаглал, төсвийн тогтвортой байдлын болон эрсдэлийн тайлан, бодлогын нөлөөллийн шинжилгээ хийж хуралдаанаараа хэлэлцэн, Улсын Их Хуралд танилцуулж, нийтэд мэдээлэх ба хагас жил тутам олон нийтийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулна.

16^1.8.Зөвлөл шаардлагатай тохиолдолд холбогдох төр, хувийн хэвшил, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага, их, дээд сургууль, мэргэжлийн холбоо, төрийн бус байгууллага, судлаачаар судалгаа, шинжилгээний ажил хийлгэж болно.

16^1.9.Зөвлөлийн гишүүн нь дараах шаардлагыг хангана:

16[1].9.1.эдийн засаг, санхүүгийн чиглэлээр магистр болон түүнээс дээш боловсролын зэрэгтэй байх;

16[1].9.2.сүүлийн зургаан жилийн хугацаанд улс төрийн намын гишүүнчлэлгүй, улс төрийн үйл ажиллагаа явуулаагүй байх;

16[1].9.3.зээл, батлан даалт, баталгааны гэрээгээр хугацаа хэтэрсэн өргүй байх;

16[1].9.4.ёс зүй болон нэр хүнд нь Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлөхгүй байх;

16[1].9.5.эдийн засаг, санхүүгийн чиглэлээр эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил хийж, олон улсад нэр хүнд бүхий эрдэм, шинжилгээ судалгааны сэтгүүлд нийтлүүлсэн байх, эсхүл эдийн засаг, төсөв, мөнгөний бодлого, санхүү, татварын чиглэлээр мэргэжлээрээ 10-аас доошгүй жил ажилласан туршлагатай байх.

16[1].10.Зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулахад дараах журмыг баримтална:

16[1].10.1.Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороо сонгон шалгаруулалт болохоос 30-аас доошгүй хоногийн өмнө Зөвлөлийн гишүүний сонгон шалгаруулалтын зарыг олон нийтийн хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан нийтэд мэдээлэх;

16[1].10.2.энэ хуулийн 16[1].9-д заасан шаардлагыг хангасан иргэн энэ хуулийн 16[1].10.1-д заасны дагуу сонгон шалгаруулалтын зарыг олон нийтэд мэдээлснээс хойш 30 хоногийн дотор нэр дэвших хүсэлтээ Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороонд ирүүлэх;

16[1].10.3.Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооноос байгуулсан ажлын хэсэг нэр дэвшигч хүсэлтээ ирүүлснээс хойш 15 хоногийн дотор сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулах;

16[1].10.4.энэ хуулийн 16[1].10.3-т заасан ажлын хэсэг сонгон шалгаруулалтын үр дүнд хамгийн өндөр үнэлгээ авсан иргэнийг Зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшүүлж, томилох саналаа Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлэх;

16[1].10.5.Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороо нь Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 30 дугаар зүйл, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 130-132 дугаар зүйлд заасны дагуу нэр дэвшигчийн сонсголыг зохион байгуулах.

16^{1}.11.Зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулахтай холбогдсон журмыг энэ хуульд нийцүүлэн Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороо баталж, Улсын Их Хурлын цахим хуудаст байршуулна.

16^{1}.12.Зөвлөлийн гишүүд даргаа олонхын саналаар 2 жилийн хугацаагаар сонгож, чөлөөлнө. Зөвлөлийн даргыг нэг удаа улируулан сонгож болно.

16^{1}.13.Зөвлөлийн гишүүнийг дараах тохиолдолд хугацаанаас нь өмнө Улсын Их Хурал чөлөөлнө:

16^{1}.13.1.өөр ажил, албан тушаалд томилогдсон буюу сонгогдсон;

16^{1}.13.2.өөрийн хүсэлтээр чөлөөлөгдөх хүсэлт гаргасан;

16^{1}.13.3.хуульд өөрөөр заагаагүй бол төрийн алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн;

16^{1}.13.4.гэмт хэрэг үйлдсэн болох нь шүүхийн хүчин төгөлдөр шийтгэх тогтоолоор батлагдсан;

16^{1}.13.5.Зөвлөлийн гишүүн хуульд заасан чиг үүргээ удаа дараа биелүүлээгүй;

16^{1}.13.6.бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх явцад олж мэдсэн төрийн болон албаны нууц, байгууллагын нууц, хүний хувийн мэдээлэлд хамаарах мэдээллийг задруулах, хувьдаа ашигласан;

16^{1}.13.7.энэ хуулийн 16^{1}.9.3, 16^{1}.9.4, 16^{1}.25-д заасан шаардлагыг зөрчсөн;

16^{1}.13.8.эрх зүйн чадамжгүй болох нь эрх бүхий байгууллагаас тогтоогдсон;

16^{1}.13.9.хуульд заасан бусад үндэслэл.

16^{1}.14.Зөвлөлийн гишүүний хөдөлмөрийн харилцаатай холбогдсон энэ хуулиар зохицуулаагүй бусад асуудлыг Төрийн албаны тухай хууль, Хөдөлмөрийн тухай хууль болон холбогдох бусад хуулиар зохицуулна.

16^{1}.15.Зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа хуулиар тогтоосон хугацаанаас өмнө дуусгавар болсон бол энэ хуульд заасан журмын дагуу өөр хүнийг нэр дэвшүүлж, саналаа Улсын Их Хуралд оруулна.

16^{1}.16.Энэ хуулийн 16^{1}.15-д заасны дагуу томилогдсон гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа өмнөх гишүүний бүрэн эрхийн хугацааны үлдсэн хугацаатай адил байна.

16^{1}.17.Зөвлөл энэ хуулийн 16^{1}.5-д заасан бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, мэдээлэл, нэгдсэн зохион байгуулалтаар хангах үүрэг бүхий ажлын албатай байж болох бөгөөд ажлын алба нь Улсын Их Хурлын Тамгын газрын бүтцэд хамаарна. Ажлын албаны бүтэц, орон тоог Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга батална.

16^{1}.18.Зөвлөлд төсөвтэй холбоотой судалгаа, шинжилгээ хийхэд дэмжлэг үзүүлэх, туслах чиг үүрэг бүхий долоон орон тоотой төсвийн судалгааны нэгжийг Зөвлөлийн харьяанд ажиллуулна. Судалгааны нэгжийн албан тушаалтныг Зөвлөлийн саналыг харгалзан Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга томилж, чөлөөлнө.

16^{1}.19.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны зардлыг Зөвлөлийн саналыг үндэслэн Улсын Их Хурлын төсөвт тусгана.

16^{1}.20.Зөвлөлийн шийдвэр нь дүгнэлт, зөвлөмж, тайлан хэлбэртэй байна.

16^{1}.21.Зөвлөлийн дүрмийг Улсын Их Хурал батална.

16^{1}.22.Зөвлөл үйл ажиллагаагаа жил бүр Улсын Их Хурлын чуулганд тайлагнана.

16^{1}.23.Зөвлөлийн дарга, гишүүний албан тушаалын зэрэг зиндаа, цалингийн итгэлцүүрийг Улсын Их Хурал тогтооно.

16^{1}.24.Зөвлөлийн гишүүнийг энэ хуулийн 16^{1}.13-т зааснаас бусад тохиолдолд үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөхийг хориглоно.

16^{1}.25.Зөвлөлийн дарга, гишүүн нь шууд болон шууд бус хэлбэрээр зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх, хуульд өөрөөр заагаагүй бол өөр ажил, албан тушаал хавсран эрхлэхийг хориглоно.

2/6 дугаар зүйлийн 6.4, 6.5 дахь хэсэг:

“6.4.Энэ хуулийн 6.1.2-т заасан тусгай шаардлагыг 2025 оны төсвийн жил хүртэл, 6.1.4-т заасан тусгай шаардлагыг 2025 оны төсвийн жилээс хэрэгжүүлнэ.

6.5.Энэ хуулийн 6.1.2-т заасан тусгай шаардлагын доод хэмжээг бууруулах, 6.1.4-т заасан тусгай шаардлагын дээд хэмжээг нэмэгдүүлэх, 6.4-т заасан хугацааг сунгахыг хориглоно.”

2 дугаар зүйл.Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсэг, 19 дүгээр зүйлийн 19.8 дахь хэсгийг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2024 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ ᠳ᠂ ᠠᠮᠤᠷᠪᠠᠶᠠᠰᠬᠤᠯᠠᠩ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Улаанбаатар хот

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төсвийн тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах заалт нэмсүгэй:

1/6 дугаар зүйлийн 6.2.7 дахь заалт:

“6.2.7.төсвийн төлөвлөлтийг дунд хугацааны хөгжлийн бодлоготой уялдсан хөтөлбөрөөр төлөвлөн, хөтөлбөрийн үр дүн болон гарцыг шалгуур үзүүлэлтийн хамт тодорхойлж баталж, хэрэгжүүлэх.”

2/28^{1} дүгээр зүйлийн 28^{1}.2.4, 28^{1}.2.5 дахь заалт:

“28^{1}.2.4.төсвийн төслийг боловсруулахад ашигласан тоон мэдээлэл, судалгаа, аргачлал нь олон нийтэд нээлттэй байж, санал өгөх боломжтой байх;

28^{1}.2.5.олон нийтийн хэлэлцүүлэгт зориулж санал авах асуудлаар хялбаршуулсан танилцуулгыг боловсруулах.”

2 дугаар зүйл.Төсвийн тухай хуулийн 28^{1} дүгээр зүйлийн 28^{1}.2.1 дэх заалтын “Зөвлөл” гэсний дараа “Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл,” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

Монгол бичгээр

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Төрийн албаны тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.4 дэх заалтын “Үндэсний” гэсний өмнө “Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга, гишүүн,” гэж, 57 дугаар зүйлийн 57.10 дахь хэсгийн “дэд дарга” гэсний дараа “, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга, гишүүн” гэж, 57 дугаар зүйлийн 57.13 дахь хэсгийн “тэргүүн дэд, дэд дарга” гэсний дараа “, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга, гишүүн” гэж тус тус нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ҮНДЭСНИЙ ИХ БАЯР НААДМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай 10.20 дахь хэсэг нэмсүгэй:

“10.20.Энэ хуулийн 10.19-д заасан жороо морины уралдаанд морио уяж, уралдуулсан уяачийн амжилт нь энэ хуулийн 10.4, 10.5, 10.6-д заасан болзлыг хангасан бол уяачид мөн хэсэгт заасан цолыг олгоно.”

2 дугаар зүйл.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.9 дэх хэсгийн “10.7-д” гэснийг “10.7, 10.20-д” гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2024 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТЫН ТУХАЙ
/Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь төрийн тусгай хамгаалалтын хамрах хүрээ, удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны эрх зүйн үндэс, алба хаагчийн эрх зүйн байдлыг тогтооход оршино.

2 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын хууль тогтоомж

2.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль[1], Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хууль[2], Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль[3], Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хууль[4], Төрийн албаны тухай хууль[5], Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хууль[6], энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1.“биеийн хүч хэрэглэх” гэж төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч өөрийн бие махбод, мэргэжлийн тусгай бэлтгэлийг ашиглан бусдын хөдөлгөөнийг хязгаарлах зорилгоор биеэр хийх үйлдлийг;

3.1.2.“далд хамгаалалт” гэж төрийн тусгай хамгаалалтын хүч хэрэгслийг далдалж, нийтэд мэдэгдэхгүйгээр зохиож байгаа төрийн тусгай хамгаалалтын хэлбэрийг;

---
[1] Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.
[2] Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2002 оны 3 дугаарт нийтлэгдсэн.
[3] Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1993 оны 3 дугаарт нийтлэгдсэн.
[4] Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2004 оны 16 дугаарт нийтлэгдсэн.
[5] Төрийн албаны тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2018 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.
[6] Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1994 оны 8 дугаарт нийтлэгдсэн.

3.1.3.“төрийн тусгай хамгаалалтын бүс” гэж хамгаалуулагч болон төрийн тусгай хамгаалалтад авсан хурал, барилга, бусад зүйлийн аюулгүй байдлыг хангаж төрийн тусгай хамгаалалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор тогтоосон тодорхой орчин, нутаг дэвсгэрийг;

3.1.4.“хамгаалуулагч” гэж энэ хуульд заасны дагуу төрийн тусгай хамгаалалтад авсан албан тушаалтан, иргэнийг;

3.1.5.“хамгаалуулагчийн аюулгүй байдал” гэж төрийн тусгай хамгаалалтад байгаа албан тушаалтан, иргэний амь бие аливаа аюул, халдлагаас хамгаалагдсан байдлыг;

3.1.6.“хамгаалалтын техникийн үзлэг” гэж мэдээ, өгөгдөл, баримт сэлтийг нууцаар олох, цуглуулах, дамжуулах, хүлээн авахад зориулсан техник, тоног төхөөрөмжийг илрүүлэхэд чиглэсэн төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагаас тусгай техник хэрэгсэл ашиглан хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагааг;

3.1.7.“хурал, барилга, бусад зүйлийн аюулгүй байдал” гэж энэ хуульд заасны дагуу төрийн тусгай хамгаалалтад авсан хурал, барилга, бусад зүйл аливаа аюул, халдлагаас хамгаалагдсан байдлыг;

3.1.8.“шадар хамгаалалт” гэж хамгаалуулагчийн аюулгүй байдлыг биечлэн дагаж хамгаалахыг.

4 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын зарчим

4.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын үйл ажиллагаанд Монгол Улсын Үндсэн хуульд зааснаас гадна дараах зарчмыг баримтална:

4.1.1.иж бүрэн байх;
4.1.2.тасралтгүй байх;
4.1.3.нууцыг чанд хадгалах;
4.1.4.улс төрөөс ангид байх;
4.1.5.хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэх.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
ТӨРИЙН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТ

5 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалт

5.1.Төрийн тусгай хамгаалалт нь үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааны салшгүй хэсэг бөгөөд үндсэн хуульт байгууллын аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор хуулиар төрийн тусгай хамгаалалтад авахаар

тогтоосон албан тушаалтан, иргэн, төрийн байгууллага, тэдгээрийн зарим үйл ажиллагаа, бусад зүйлийн аюулгүй байдлыг хамгаалахад чиглэсэн мэргэжлийн болон бусад байгууллага, албан тушаалтны харилцан уялдаатай үйл ажиллагаа мөн.

5.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын үйл ажиллагаа нь эрх зүй, удирдлага, зохион байгуулалт, хамгаалалт, үйлчилгээ, техник, технологийн болон бусад арга хэмжээний цогц байна.

5.3.Төрийн тусгай хамгаалалтыг ил болон далд хэлбэр, тусгай арга, хэрэгслээр зохион байгуулна.

6 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтад байх албан тушаалтан, иргэн, хамгаалалтад байх хугацаа

6.1.Дараах албан тушаалтан, иргэн төрийн тусгай хамгаалалтад байна:

6.1.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Монгол Улсын Их Хурлын дарга /цаашид "Улсын Их Хурлын дарга" гэх/, Монгол Улсын Ерөнхий сайд /цаашид "Ерөнхий сайд" гэх/;

6.1.2.Улсын Их Хурлын даргын болон Ерөнхий сайдын үүрэг гүйцэтгэгч;

6.1.3.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуульд нэр дэвшигч;

6.1.4.Улсын Их Хурлын дарга болон Ерөнхий сайдын албан тушаалд нэр дэвшигч;

6.1.5.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдын албан тушаал хашиж байсан иргэн;

6.1.6.Монгол Улсад айлчилж байгаа болон Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрч байгаа гадаад улсын төр, засгийн газрын тэргүүн, парламентын дарга, түүнийг дагалдан яваа эхнэр /нөхөр/;

6.1.7.Монгол Улсад албан ёсны болон ажлын айлчлалаар ирсэн гадаад улсын дэд ерөнхийлөгч, гадаад хэргийн сайд, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, гадаад улсын төрийн тэргүүний угсаа залгамжлагч.

6.2.Хамгаалуулагч дараах хугацаанд төрийн тусгай хамгаалалтад байна:

6.2.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайд бүрэн эрхийнхээ хугацаанд;

6.2.2.Улсын Их Хурлын даргын болон Ерөнхий сайдын үүрэг гүйцэтгэгч үүрэг гүйцэтгэх хугацаанд;

6.2.3.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуульд нэр дэвшигчийг хуульд заасны дагуу Сонгуулийн ерөнхий хороо бүртгэж, үнэмлэх олгосноос эхлэн сонгуулийн албан ёсны дүнг нийтэд мэдээлэх хүртэл хугацаанд;

6.2.4.Улсын Их Хурлын дарга болон Ерөнхий сайдын албан тушаалд нэр дэвшигч нэр дэвшсэн өдрөөс албан ёсны шийдвэр гарах хүртэлх хугацаанд;

6.2.5.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн албан тушаал хашиж байсан иргэн бүрэн эрхийнх нь хугацаа дууссанаас эхлэн гурван жил, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдын албан тушаал хашиж байсан иргэн бүрэн эрхийнх нь хугацаа дууссанаас эхлэн хоёр жилийн хугацаанд;

6.2.6.энэ хуулийн 6.1.6-д заасан зочин айлчлах болон дамжин өнгөрөх хугацаанд;

6.2.7.энэ хуулийн 6.1.7-д заасан зочин айлчлах хугацаанд болон хүсэлт гаргавал Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрөх хугацаанд.

6.3.Энэ хуулийн 6.1.1-д заасан хамгаалуулагчийн албан үүрэгтэй нь холбогдуулан түүний эхнэр /нөхөр/, 18 насанд хүрээгүй хүүхдийн амь биед гаднын аюул учирч болзошгүй тохиолдолд тухайн нөхцөл байдал арилах хүртэл тэднийг төрийн тусгай хамгаалалтад авч болно.

6.4.Энэ хуулийн 6.1.3-т заасан нэр дэвшигчийн мэдээллийг Сонгуулийн ерөнхий хороо, энэ хуулийн 6.1.4-т заасан нэр дэвшигчийн мэдээллийг Улсын Их Хурлын Тамгын газар, энэ хуулийн 6.1.6, 6.1.7-д заасан хамгаалуулагчийн мэдээллийг гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тус тус төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагад хүргүүлнэ.

6.5.Онц байдлын тухай хуулийн[7] 4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан онцгой нөхцөл байдал үүссэн үед энэ хуульд зааснаас бусад албан тушаалтан, эсхүл төр, нийгмийн зүтгэлтнийг төрийн тусгай хамгаалалтад авах асуудлыг Засгийн газар шийдвэрлэнэ.

[7] Онц байдлын тухай хууль "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 1996 оны 2 дугаарт нийтлэгдсэн.

7 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын зэрэглэл, хамрах хүрээ

7.1.Төрийн тусгай хамгаалалт дараах зэрэглэлтэй байна:

7.1.1.нэгдүгээр зэрэглэл;
7.1.2.хоёрдугаар зэрэглэл;
7.1.3.гуравдугаар зэрэглэл.

7.2.Хамгаалуулагчийн төрийн тусгай хамгаалалтын зэрэглэлийг аюулгүй байдлын эрсдэлийн үнэлгээг үндэслэн төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага тогтооно.

7.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын зэрэглэл тус бүрийн онцлогт тохирсон хүч хэрэгслийн хэмжээ, тэдгээрийг хамгаалалтын тухайн нөхцөл байдалд нийцүүлэн зохицуулах журам болон энэ хуулийн 7.2-т заасан аюулгүй байдлын эрсдэлийн үнэлгээ хийх аргачлалыг Засгийн газар батална.

7.4.Нэг, хоёрдугаар зэрэглэлийн төрийн тусгай хамгаалалтад байгаа хамгаалуулагч, шаардлагатай тохиолдолд бусад хамгаалуулагчийн зочлох барилга, бусад зүйл, түр байрлах орон байр, нутаг дэвсгэрт болон зорчих зам чиглэлийн дагуу төрийн тусгай хамгаалалтыг зохион байгуулна.

8 дугаар зүйл.Хамгаалуулагчийн хүлээх үүрэг

8.1.Хамгаалуулагч аюулгүй байдлыг нь хангахтай холбогдуулан төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага, алба хаагчаас тавьсан хууль ёсны хүсэлт, зөвлөмж, шаардлагыг хүндэтгэн биелүүлнэ.

8.2.Энэ хуулийн 6.1.6, 6.1.7-д зааснаас бусад төрийн тусгай хамгаалалтад байх албан тушаалтан, иргэн төрийн тусгай хамгаалалтаас татгалзахыг хориглоно.

9 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалт түр зогсох

9.1.Хамгаалуулагч гэмт хэрэгт холбогдож баривчлагдсан, цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авагдсан бол баривчлагдсан болон цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээний хугацаанд түүний төрийн тусгай хамгаалалт түр зогсоно.

9.2.Хамгаалуулагч гэмт хэрэг үйлдсэн нь нотлогдож, шүүхийн шийтгэх тогтоол хүчин төгөлдөр болсон бол хорих болон баривчлах ял эдлэх хугацаанд, зөрчил үйлдсэн нь тогтоогдож шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон бол баривчлах шийтгэл эдлэх хугацаанд түүний төрийн тусгай хамгаалалт түр зогсоно.

9.3.Энэ хуулийн 9.1, 9.2-т заасан тохиолдолд шүүхийн холбогдох шийдвэрийн хувийг тухайн шүүх төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагад нэн даруй хүргүүлнэ.

9.4.Төрийн тусгай хамгаалалт түр зогсох нь хуульд заасан төрийн тусгай хамгаалалтад байх хугацааг нөхөх үндэслэл болохгүй.

10 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтад байх хурал, барилга, бусад зүйл

10.1.Дараах хурал төрийн тусгай хамгаалалтад байна:

10.1.1.Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаан;
10.1.2.Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдаан;
10.1.3.Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн хуралдаан;
10.1.4.олон улсын дээд хэмжээний уулзалт, хурал.

10.2.Дараах барилга байгууламж, нутаг дэвсгэр төрийн тусгай хамгаалалтад байна:

10.2.1.Монгол Улсын Төрийн ордон, түүнд хамаарах нутаг дэвсгэр;
10.2.2.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн ордон, өргөө, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдын ажлын байр, зориулалтын орон сууц, тэдгээрт хамаарах нутаг дэвсгэр;

10.2.3.төрийн тусгай хамгаалалтын зориулалтаар эзэмшиж, ашиглаж байгаа барилга байгууламж, тэдгээрт хамаарах нутаг дэвсгэр.

10.3.Хамгаалуулагчийн хөлөглөн яваа болон зориулалтын тээврийн хэрэгсэл төрийн тусгай хамгаалалтад байна.

10.4.Олон улсын дээд хэмжээний уулзалт, хурлыг төрийн тусгай хамгаалалтад авахад шаардагдах зардлыг Засгийн газар шийдвэрлэнэ.

10.5.Төрийн тусгай хамгаалалтад зайлшгүй байх бусад зүйлийн жагсаалтыг төрийн тусгай хамгаалалтын зорилгод нийцүүлэн Засгийн газар батална.

11 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын бүс

11.1.Хамгаалуулагчийн болон төрийн тусгай хамгаалалтад байгаа хурал, барилга, бусад зүйлийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор төрийн тусгай хамгаалалтын бүс тогтооно.

11.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын бүс нь байнгын болон түр байна.

11.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын байнгын бүсийг аюулгүй байдлын эрсдэлийн үнэлгээг үндэслэн төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага тогтооно.

11.4.Төрийн тусгай хамгаалалтын түр бүсийг хамгаалалтын нөхцөл байдалд үндэслэн төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч тогтооно.

12 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд хориглох зүйл

12.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд дараах зүйлийг хориглоно:

12.1.1.шалган нэвтрүүлэх ажиллагаанд хамрагдахгүйгээр нэвтрэх;

12.1.2.төрийн тусгай хамгаалалтын эрх бүхий алба хаагчаас бусад этгээд зөвшөөрөлгүйгээр галт зэвсэг, галт хэрэглэл, тусгай хэрэгсэлтэй нэвтрэх;

12.1.3.хамгаалалтын дэглэм зөрчих;

12.1.4.хуулиар хязгаарласан, хориглосон эд зүйл авч орох;

12.1.5.жагсаал, цуглаан, суулт хийх, өлсгөлөн зарлах.

12.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын байнгын бүс, түүний орчинд хуулиар зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд цэрэг, зэвсэг, техникийн хүч хуралдуулахыг хориглоно.

13 дугаар зүйл.Хамгаалалтын дэглэм

13.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд гарч болзошгүй халдлага, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, тэдгээрийг илрүүлэх, таслан зогсоох, зөвшөөрөлгүй аливаа этгээд, тээврийн хэрэгсэл, бусад зүйл, хуулиар хязгаарласан, хориглосон эд зүйл нэвтрүүлэхгүй байх болон хамгаалуулагч, хамгаалалтад байгаа хурал, барилга, бусад зүйлийн аюулгүй байдлыг хамгаалах зорилгоор хамгаалалтын дэглэм тогтооно.

13.2.Хамгаалалтын дэглэмээр тодорхой эд зүйл нэвтрүүлэхийг хориглох, зорчих хөдөлгөөн болон тодорхой үйл ажиллагаа явуулахыг хязгаарлах, түр зогсоох, хяналтын дэг журам тогтоох зэрэг бусад үйл ажиллагааг явуулж болно.

13.3.Хамгаалалтын дэглэм сахиулах зорилгоор бичиг баримт шалгах, бүртгэх, хүний бие, эд зүйл болон тээврийн хэрэгсэлд үзлэг хийж шалган нэвтрүүлэх ажиллагаа явуулна.

13.4.Шалган нэвтрүүлэх ажиллагааг техник хэрэгсэл ашиглан явуулж болно.

14 дүгээр зүйл.Аюулгүй байдлын үзлэг

14.1.Хамгаалуулагч болон хамгаалалтад байгаа хурал, барилга, бусад зүйлийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор аюулгүй байдлын үзлэг хийнэ.

14.2.Аюулгүй байдлын үзлэг нь урьдчилан сэргийлэх, хамгаалалтын техникийн, орчны болон эрүүл ахуйн үзлэг гэсэн төрөлтэй байна.

14.3.Энэ хуулийн 14.2-т заасан урьдчилан сэргийлэх, хамгаалалтын техникийн, орчны болон эрүүл ахуйн үзлэг хийх журам, зааврыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга батална.

15 дугаар зүйл.Хамгаалалтын техникийн үзлэг

15.1.Хамгаалалтын техникийн үзлэгийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулган, Монгол Улсын Засгийн газар, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн хуралдаан, олон улсын дээд хэмжээний уулзалт, хурал явагдах танхим, хамгаалуулагчийн ордон, өргөө, зориулалтын орон сууц, тээврийн хэрэгсэл болон түр байрлах орон байр, албан тасалгаанд хийнэ.

15.2.Хамгаалалтын техникийн үзлэгийг энэ хуулийн 15.1-д зааснаас бусад газарт хийхийг хориглоно.

16 дугаар зүйл.Урьдчилсан хамгаалалт

16.1.Хамгаалалтыг төлөвлөх, бэлтгэл ажлыг хангах зорилгоор хамгаалуулагчийн очих барилга байгууламж, нутаг дэвсгэрт болон зорчих зам чиглэлийн дагуу урьдчилсан хамгаалалт зохион байгуулна.

16.2.Урьдчилсан хамгаалалтын үед төрийн тусгай хамгаалалтын бусад шаардлагатай арга хэмжээ авна.

16.3.Урьдчилсан хамгаалалтыг гадаад улсад зохион байгуулж болно.

17 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтад авсан барилга, нутаг дэвсгэрийн аюулгүй байдлыг хангахад тавих шаардлага

17.1.Төрийн тусгай хамгаалалтад байх барилгыг аюулгүй байдлыг нь хангахад шаардлагатай хяналтын болон бусад техник хэрэгслээр бүрэн тоноглоно.

17.2.Төрийн тусгай хамгаалалтад авсан барилга түүний инженерийн байгууламж нь гамшгийн аюулаас хамгаалагдсан байх бөгөөд холбогдох мэргэжлийн байгууллагын байнгын хяналтад байна.

17.3.Төрийн тусгай хамгаалалтад авсан барилга, бусад зүйлийн цахилгаан, дулааны эрчим хүч, холбоо, усан хангамжийг гэнэтийн болон давагдашгүй хүчин зүйл үүссэнээс бусад тохиолдолд зогсоож үл болно.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ
ТӨРИЙН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭД БАЙГУУЛЛАГА, АЛБАН ТУШААЛТАН, ИРГЭНИЙ ОРОЛЦОО ТЭДГЭЭРИЙН ЧИГ ҮҮРЭГ

18 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтыг хэрэгжүүлэх байгууллага

18.1.Төрийн тусгай хамгаалалтыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага хэрэгжүүлэх бөгөөд төрийн бусад байгууллага энэ хууль болон холбогдох хуульд заасан чиг үүргийнхээ хүрээнд дэмжлэг үзүүлэн оролцоно.

19 дүгээр зүйл.Тагнуулын байгууллагын чиг үүрэг

19.1.Хамгаалуулагчийн аюулгүй байдал болон төрийн тусгай хамгаалалтад сөргөөр нөлөөлж болзошгүй мэдээ, мэдээллээр төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагыг хангаж, хуульд заасан эрх хэмжээнийхээ хүрээнд бусад дэмжлэг, туслалцааг үзүүлнэ.

19.2.Тагнуулын байгууллагын орон нутаг дахь салбар, нэгж тухайн орон нутагт хэрэгжүүлэх төрийн тусгай хамгаалалтад хамтран оролцох цагдаагийн болон бусад байгууллагын үйл ажиллагааг нэгтгэн зохион байгуулж төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагад дэмжлэг үзүүлнэ.

19.3.Тагнуулын төв байгууллага, төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага хамтран ажиллах, мэдээлэл солилцох журам баталж хэрэгжүүлнэ.

20 дугаар зүйл.Цагдаагийн байгууллагын чиг үүрэг

20.1.Төрийн тусгай хамгаалалтад шаардагдах эрүүгийн болон хэв журмын талаар нөхцөл байдлын мэдээг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагад цаг тухайд нь өгч, хуульд заасан эрх хэмжээнийхээ хүрээнд бусад дэмжлэг, туслалцааг үзүүлнэ.

20.2.Нэг, хоёрдугаар зэрэглэлийн төрийн тусгай хамгаалалтад байгаа хамгаалуулагч, шаардлагатай тохиолдолд бусад хамгаалуулагчийг баяр ёслол, олон нийтийн болон бусад арга хэмжээнд оролцох, автотээврийн хэрэгслээр зорчих, орон нутагт байх үед хөтөч машин ажиллуулж, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг ханган хэв журмын хамгаалалт зохион байгуулна.

20.3.Төрийн тусгай хамгаалалтад авсан барилга, бусад зүйлийн орчинд гэмт хэрэг, хэв журмын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх эргүүл ажиллуулна.

20.4.Нийтийн эмх замбараагүй байдал үүссэн буюу үүсэж болзошгүй бодитой нөхцөлд төрийн тусгай хамгаалалтад хүч нэмэгдүүлж хамтран ажиллана.

20.5.Цагдаагийн төв байгууллага, төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага хамтран ажиллах журам баталж хэрэгжүүлнэ.

21 дүгээр зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын чиг үүрэг

21.1.Онцгой байдлын байгууллага төрийн тусгай хамгаалалтад байгаа барилга байгууламжийг галын аюулаас хамгаалж, гамшиг, онцгой байдлын үед төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагатай хамтран ажиллана.

21.2.Онцгой байдлын байгууллага хуулиар хүлээсэн чиг үүргийнхээ хүрээнд төрийн тусгай хамгаалалтад дэмжлэг, туслалцаа үзүүлнэ.

21.3.Онцгой байдлын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага хамтран ажиллах журам баталж хэрэгжүүлнэ.

22 дугаар зүйл.Эрүүл мэндийн байгууллагын чиг үүрэг

22.1.Эрүүл мэндийн байгууллага хамгаалуулагчийн эрүүл мэндийн байдалд тогтмол хяналт тавьж, шаардлагатай үед эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг шуурхай үзүүлнэ.

22.2.Эрүүл мэндийн байгууллага хуулиар хүлээсэн чиг үүргийнхээ хүрээнд төрийн тусгай хамгаалалтад дэмжлэг, туслалцаа үзүүлж хамтран ажиллана.

22.3.Эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага хамтран ажиллах журам баталж хэрэгжүүлнэ.

23 дугаар зүйл.Хяналт шалгалт хэрэгжүүлэх эрх бүхий байгууллагын чиг үүрэг

23.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын хүсэлтээр хамгаалуулагчийн ажиллаж, амьдарч байгаа орчин болон хүнсний бүтээгдэхүүнд эрүүл ахуйн хөндлөнгийн хяналт тавьж, лабораторийн шинжилгээ хийнэ.

23.2.Хамгаалуулагчийн оролцох арга хэмжээ, зочлон очих газарт аюулгүй байдлыг хангах үүднээс барилгын болон бусад техникийн байдалд хяналт, шалгалтыг хийж, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах, холбогдох дүгнэлтийг гаргаж, төрийн тусгай хамгаалалтад дэмжлэг, туслалцаа үзүүлж хамтран ажиллана.

23.3.Хариуцсан чиглэлийн холбогдох мэдээ, мэдээллээр төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагыг шуурхай хангаж, хуулиар хүлээсэн чиг үүргийнхээ хүрээнд төрийн тусгай хамгаалалтад дэмжлэг, туслалцаа үзүүлж хамтран ажиллана.

24 дүгээр зүйл.Бусад байгууллага, албан тушаалтны чиг үүрэг

24.1.Төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллага, аж ахуйн нэгж, тэдгээрийн албан тушаалтан, төрийн бус байгууллага төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын хүсэлтээр холбогдох мэдээ, судалгааг гарган өгч, шаардлагатай бусад туслалцаа үзүүлнэ.

24.2.Энэ хуулийн 24.1-д заасан байгууллага, албан тушаалтан төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүүлнэ.

24.3.Гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, төрийн ёслолын асуудал хариуцсан байгууллага нь хамгаалуулагчийн оролцох төрийн ёслол, хүндэтгэлийн болон бусад арга хэмжээний талаар төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагад урьдчилан мэдээлэл өгч, хамгаалалтын талаарх санал, зөвлөгөөг тусгаж хамтран ажиллана.

24.4.Хамгаалуулагчийг гадаад улсад айлчлах, дамжин өнгөрөх үед Монгол Улсын хилийн чанадад ажиллаж байгаа Дипломат төлөөлөгчийн газар хамгаалалтын ажилд дэмжлэг, туслалцаа үзүүлнэ.

24.5.Иргэний болон улсын нисэхийн байгууллага нь хамгаалуулагчийн хөлөглөн явах агаарын хөлгийн техникийн болон нислэгийн аюулгүй байдлыг хангана.

24.6.Төмөр замын байгууллага нь хамгаалуулагчийн хөлөглөн явах галт тэрэгний зам, техникийн болон хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангана.

24.7.Цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллага төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын хүсэлтээр хамгаалуулагчийг найдвартай, шуурхай харилцаа холбоогоор хангаж, түүний нууцлалыг хангах ба төрийн тусгай хамгаалалтыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой бусад үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлнэ.

25 дугаар зүйл.Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний хүлээх үүрэг

25.1.Монгол Улсын иргэн, Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт байгаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн хуульд нийцүүлэн тавьсан хүсэлт, шаардлагыг биелүүлж, дэмжлэг үзүүлэх үүрэг хүлээнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ
ТӨРИЙН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГА, ТҮҮНИЙ ЭРХ ХЭМЖЭЭ

26 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага

26.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага нь төрийн тусгай хамгаалалтын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх Засгийн газрын тохируулагч агентлаг байна.

26.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага нь төрийн тусгай хамгаалалтын иж бүрэн байх зарчимд нийцсэн хамгаалалт, үйлчилгээ, холбоо, хангалт, дүн шинжилгээ, захиргаа болон тэдгээрт дэмжлэг үзүүлэх үүргийг хэрэгжүүлэх бусад нэгж бүхий бүтэцтэй байна.

26.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын харьяанд сургалт, судалгааны болон нөхөн сэргээх төв, туслах аж ахуй байж болно.

26.4.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын албан тушаалын ангилал, зэрэглэл, цалингийн сүлжээ, хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

27 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын чиг үүрэг

27.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

27.1.1.төрийн тусгай хамгаалалтыг зохиох, хамгаалуулагчийн аюулгүй байдлыг хангах;

27.1.2.төрийн тусгай хамгаалалтад авсан хурал, барилга, бусад зүйлийг хамгаалах;

27.1.3.хамгаалалтын иж бүрэн байх зарчимд нийцүүлэн төрийн тусгай үйлчилгээг үзүүлэх;

27.1.4.төрийн тусгай хамгаалалтыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой төрийн бодлого, шийдвэр, хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох талаар санал боловсруулах, төрийн тусгай хамгаалалтын хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах;

27.1.5.төрийн тусгай хамгаалалтад дэмжлэг үзүүлэх чиг үүрэг бүхий төрийн байгууллагуудыг төрийн тусгай хамгаалалтын чиглэлээр нэгдсэн арга зүй, удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах, чиглүүлэх;

27.1.6.төрийн тусгай хамгаалалтыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэдээ, мэдээлэл цуглуулах, холбогдох мэдээ, мэдээллээр шуурхай хангагдах, энэ хуульд заасан аюулгүй байдлын эрсдэлийн үнэлгээ хийх;

27.1.7.энэ хуулийн 24.1-д заасан байгууллага, албан тушаалтан болон иргэнээс шаардлагатай мэдээ, мэдээлэл, судалгаа гаргуулж авах;

27.1.8.чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлэх нөхцөлийг хангасан тусгай зориулалтын техник хэрэгсэл, мэдээллийн сантай байх, тэдгээртэй холбоотой засвар, үйлчилгээ, инженерийн дэд бүтцээр хангагдах;

27.1.9.хамгаалуулагчийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор явган зорчигч, автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг шаардлагатай тохиолдолд түр зогсоох, чиглэлийг өөрчлүүлэх;

27.1.10.энэ хуулийн 6.1.1-д заасан болон шаардлагатай тохиолдолд бусад хамгаалуулагчийг орон нутагт агаарын хөлөг, усан онгоц, галт тэргээр зорчих үед аюулгүй байдлыг хамгаалах зорилгоор уг тээврийн хэрэгслээр тухайн үед зорчих хүмүүс, тэдний ачаа тээшийг шалгахад, түүнчлэн хамгаалуулагчийг гадаадад зорчих үед хамт явах зорчигчид Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт гаалийн хяналт шалгалт хийхэд алба хаагчаа байлцуулах;

27.1.11.урьдчилсан хамгаалалт хэрэгжүүлэх, аюулгүй байдлын үзлэг хийх, хамгаалуулагчийн хэрэглэх хүнсний бүтээгдэхүүн болон бусад зүйлд лабораторийн шинжилгээ хийх, шаардлагатай тохиолдолд холбогдох мэргэжлийн байгууллагаас туслалцаа авах;

27.1.12.аюулгүй байдлыг хангахтай холбогдуулан төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд радио холбооны сүлжээг сарниулах, радио төхөөрөмжийн болон бусад шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн үйл ажиллагааг түр зогсоох;

27.1.13.хамгаалуулагч болон төрийн тусгай хамгаалалтад байгаа барилга, бусад зүйл, тэдгээрийн орчинд эмх замбараагүй байдал үүсэх, гамшиг, гэнэтийн осол гарах зэрэг нөхцөл байдал хүндэрсэн үед болон шаардлагатай бусад тохиолдолд тагнуул, цагдаа, дотоодын цэрэг, онцгой байдлын байгууллага, зэвсэгт хүчин, хилийн цэргээс дэмжлэг авах, харилцан хамтран ажиллах;

27.1.14.төрийн байгууллагын төрийн болон албаны нууцад хамаарахаас бусад мэдээллийн санд нэвтрэх, албаны хэрэгцээнд ашиглах;

27.1.15.төрийн тусгай хамгаалалтыг далд хэлбэрээр хэрэгжүүлэхдээ өөр байгууллагын баримт бичиг, албаны дүрэмт хувцас болон бусад зүйлийг ашиглах;

27.1.16.тээврийн хэрэгсэлд тусгай дуут болон гэрэл дохио хэрэглэх;

27.1.17.гадаад улсын төрийн хамгаалалтын байгууллагатай хамтран ажиллах, мэдээлэл солилцох;

27.1.18.аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, иргэнд хүсэлт, шаардлага тавих;

27.1.19.энэ хуулийн 6.1.1-д заасан хамгаалуулагчийг өргөө, зориулалтын орон сууц, үйлчлэх бүрэлдэхүүн, эдийн болон хүнсний бүтээгдэхүүнээр хангах, шаардлагатай нөөцийг бүрдүүлэх, өргөө, зориулалтын орон сууцны ашиглалтын техникийн бэлэн байдлыг хариуцах;

27.1.20.хамгаалуулагчид зориулалтын тээврийн хэрэгсэл, тусгай холбоогоор үйлчлэх;

27.1.21.төрийн тусгай хамгаалалтын бүс, түүний орчинд холбогдох байгууллагатай хамтран инженер-техникийн үзлэг, шалгалт хийж аюулгүй байдлыг хангах;

27.1.22.төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд хамгаалалтын дэглэм сахиулах, халдлага, зөрчил гарахаас урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, таслан зогсоох арга хэмжээг авах;

27.1.23.чиг үүргийнхээ хүрээнд террорист үйлдлийн сөрөг тусгай ажиллагаанд оролцох;

27.1.24.үйл ажиллагаандаа шинжлэх ухааны ололт, орчин үеийн техник, технологи, мэдээллийн сүлжээг ашиглах, дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэгийн болон бусад хяналтын систем нэвтрүүлэх;

27.1.25.хамгаалуулагчийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний тухай өөрт нь мэдээлж, танилцуулах;

27.1.26.байгууллага, албан хаагчийн аюулгүй байдлыг хангах, тэдний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах;

27.1.27.хуульд заасан бусад.

28 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын туг, бэлгэ тэмдэг

28.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага туг, бэлгэ тэмдэгтэй байна.

28.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын туг, бэлгэ тэмдгийн загвар, хэрэглэх журмыг Засгийн газар батална.

28.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын туг, бэлгэ тэмдэгтэй ижил загварын туг, бэлгэ тэмдгийг бусад этгээд хэрэглэхийг хориглоно.

29 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын төсөв

29.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын төсвийг улсын төсөвт тусгаж санхүүжүүлнэ.

29.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагыг ажлын байр, шаардлагатай зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, тээврийн хэрэгсэл болон хамгаалалтад байгаа хурал, барилга, бусад зүйлийн аюулгүй байдлыг хамгаалахад шаардлагатай техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн зардлыг улсын төсөвт тусгаж санхүүжүүлнэ.

29.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын төсвийг Улсын Их Хурлын Тусгай хяналтын дэд хорооноос хянаж, санал болгосноор Улсын Их Хурал батална.

30 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын удирдлага

30.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын даргаар Төрийн албаны тухай хуульд заасан нийтлэг шаардлагаас гадна төрийн тусгай албанд 10-аас доошгүй жил ажилласан, удирдах болон хамгаалалтын ажлын дадлага туршлагатай Монгол Улсын иргэнийг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн гишүүдтэй зөвшилцөн Ерөнхий сайдын санал болгосноор Засгийн газар томилж, чөлөөлнө.

30.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага нь дэд даргатай байна.

30.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дэд даргаар Төрийн албаны тухай хуульд заасан нийтлэг шаардлагаас гадна төрийн тусгай хамгаалалтын албанд сүүлийн 10-аас доошгүй жил тасралтгүй ажилласан, удирдах болон хамгаалалтын ажлын дадлага туршлагатай, улс төрийн албан тушаал эрхэлж байгаагүй Монгол Улсын иргэнийг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын даргын саналыг үндэслэн Засгийн газар томилж, чөлөөлнө.

31 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын даргын хэрэгжүүлэх чиг үүрэг

31.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8.3-т зааснаас гадна дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

31.1.1.төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын үйл ажиллагааг удирдах, чиг үүрэгт хамаарах асуудлаар тушаал, шийдвэр гаргах;

31.1.2.төрийн тусгай хамгаалалтын дотоод албаны дүрэм, төрийн тусгай хамгаалалтын үйл ажиллагаанд дагаж мөрдөх журам, зааврыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн баталж, мөрдүүлэх;

31.1.3.энэ хуульд заасны дагуу төрийн тусгай хамгаалалтын бүс, хамгаалалтын дэглэм тогтоох;

31.1.4.төрийн тусгай хамгаалалтад оролцож байгаа бусад байгууллагын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулж, удирдан зохион байгуулах;

31.1.5.төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагыг дотоод, гадаадад төлөөлөх;

31.1.6.төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын барилга байгууламж, автомашин, зэвсэг, техник, тусгай хэрэгсэл, хувцас, бусад хангамжийн талаар бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

31.1.7.төрийн тусгай хамгаалалтын үйл ажиллагаанд шинжлэх ухаан, орчин үеийн техник, технологи, мэдээллийн сүлжээний ололтыг нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

31.1.8.хүний нөөцийн бодлого боловсруулж, алба хаагч, ажилтныг сургаж бэлтгэх, тэдний мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх арга хэмжээг авах, мэргэшлийн зэрэг олгох;

31.1.9.хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу цэргийн цол олгох, бууруулах, хураан авах, сэргээх;

31.1.10.байгууллага, албан хаагчийн аюулгүй байдал, эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах;

31.1.11.хуульд заасан бусад.

31.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын даргын эзгүйд түүний чиг үүргийг дэд дарга хэрэгжүүлнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ
ТӨРИЙН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТЫН АЛБА ХААГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДАЛ

32 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын албан хаагч

32.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн тангараг өргөж, төрийн тусгай хамгаалалтын албанд томилогдон ажиллаж байгаа иргэнийг төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч гэнэ. Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч нь төрийн тусгай албан хаагч мөн.

32.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн албан тушаалд тавих тусгайлсан шаардлага, шалгуур үзүүлэлт нь албан тушаалын чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай боловсрол, мэргэжил, ур чадвар, эрүүл мэнд, бие бялдар, сэтгэл зүйн болон ёс зүйн шаардлага, төрийн тусгай хамгаалалтын албанд болон мэргэжлийн чиглэлээр ажилласан жил зэргээс бүрдэнэ.

32.3.Энэ хуулийн 32.2-т заасан тусгай шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга тогтооно.

32.4.Шадар хамгаалалтын ажилтан нь төрийн тусгай хамгаалалтын чиглэлээр гурваас доошгүй жил ажилласан, мэргэшүүлэх сургалтад хамрагдсан байна.

32.5.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн албан тушаалд анх орох иргэнийг сонгон шалгаруулах, туршилтын хугацаагаар ажиллуулах журмыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын саналыг үндэслэн Засгийн газар батална.

32.6.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын төрийн үйлчилгээний албан хаагчийн эрх зүйн байдалтай холбоотой энэ хуульд тусгайлан зааснаас бусад харилцааг Төрийн албаны тухай хууль болон Хөдөлмөрийн тухай хуулиар[8] зохицуулна.

33 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн тангараг

33.1.Монгол Улсын иргэн төрийн тусгай хамгаалалтын албанд анх орохдоо Төрийн сүлдэнд: “Монгол Улсын иргэн Би, төрийн тусгай хамгаалалтын үүрэг гүйцэтгэхдээ төрөө хүндэтгэн, хууль ёсыг дээдэлж, төрийн нууцыг чанд хадгалан, хүлээсэн үүрэгтээ үнэнч байж, амь биеэ үл хайрлан ажиллахаа батлан тангараглая. Би энэ тангаргаасаа няцваас төрийн хуулийн цээрлэл хүлээнэ.” хэмээн тангараг өргөнө.

33.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн тангараг өргөх журмыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч батална.

34 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн дүрэмт хувцас, цол, албаны үнэмлэх

34.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч цэргийн цол, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар баталсан дүрэмт хувцас хэрэглэнэ.

[8] Хөдөлмөрийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2021 оны 31 дугаарт нийтлэгдсэн.

34.2.Дээд офицероос бусад төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн албан тушаалын цэргийн цолны зэрэглэлийг цэргийн цолны нийтлэг стандартад нийцүүлэн төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга тогтооно.

34.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын удирдах албан тушаалтанд цэргийн дээд цол олгож болно.

34.4.Төрийн тусгай хамгаалалтын албанд цэргийн цол хэрэглэх, олгох, бууруулах, хураан авах, сэргээхтэй холбоотой энэ хуульд тусгайлан зааснаас бусад харилцааг холбогдох хуульд заасан журмын дагуу зохицуулна.

34.5.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн дүрэмт хувцасны эдэлгээний хугацааг Засгийн газар, хангалтын журмыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга батална.

34.6.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч ажил үүргийн онцлогоос хамаарч дүрэмт хувцсыг өдөр тутам хэрэглэхгүй байж болно.

34.7.Төрийн тусгай хамгаалалтын албаны үнэмлэхийн загварыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга батална.

34.8.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчаас бусад этгээд төрийн тусгай хамгаалалтын албаны дүрэмт хувцас, үнэмлэхийг хэрэглэхийг хориглоно.

34.9.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч тэтгэвэр тогтоолгох болон алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн үндэслэлээр албанаас чөлөөлөгдсөн бол дүрэмт хувцсыг түүнд хадгалуулна.

34.10.Энэ хуулийн 34.9-д зааснаас бусад үндэслэлээр төрийн тусгай хамгаалалтын албанаас чөлөөлөгдсөн, халагдсан болон өөр ажилд томилогдсон, сонгогдсон тохиолдолд дүрэмт хувцсыг хураан авна.

35 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаах нас

35.1.Ажлын шаардлага, мэргэжлийн онцлогийг харгалзан энэ хуулийн 32.2-т заасан тусгай шаардлага, шалгуур үзүүлэлтийг хангасан 35 хүртэлх насны иргэнийг төрийн тусгай хамгаалалтын албанд томилж цэргийн цол олгоно.

35.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаах насны дээд хязгаарыг Цэргийн албаны тухай хуульд[9] заасан цэргийн алба хаах насны дээд хязгаартай адилтган тооцно.

35.3.Алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн алба хаах хугацааг түүний хүсэлтийг үндэслэн мэдлэг, ур чадвар, туршлага, эрүүл мэндийн байдал зэргийг харгалзан төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга тав хүртэл жилээр нэг удаа сунгаж болно.

35.4.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаах насны дээд хязгаарт Төрийн албаны тухай хуульд заасан төрийн алба хаах насны хязгаар хамаарахгүй.

36 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн эрх

36.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэхдээ дараах эрх эдэлнэ:

36.1.1.төрийн тусгай хамгаалалттай холбоотой хууль ёсны хүсэлт, шаардлагыг иргэн, албан тушаалтанд тавих, дэмжлэг, туслалцаа авах;

36.1.2.төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн шаардлагыг биелүүлээгүй, эсэргүүцсэн, эсхүл хуулийн дагуу явуулж байгаа ажиллагаанд нь саад учруулсан бол албадан хэрэгжүүлэх;

36.1.3.энэ хуулийн 11.4-т заасан төрийн тусгай хамгаалалтын түр бүс тогтоох;

36.1.4.шалган нэвтрүүлэх үйл ажиллагаа явуулах;
36.1.5.аюулгүй байдлын үзлэг хийх;

36.1.6.төрийн тусгай хамгаалалтын ажлын зорилгоор иргэний бичиг баримт шалгах, бие болон эд зүйлд үзлэг хийх;

36.1.7.зэвсэг, зэвсгийн чанартай зүйл, тэсэрч дэлбэрэх, хордуулах бодис болон хуулиар хязгаарласан, хориглосон бусад зүйл илэрвэл хураан авах, холбогдох байгууллагад шилжүүлэх;

36.1.8.хамгаалалтын дэглэм, тогтоосон дэг журмыг сахихыг шаардах, шаардлага биелүүлээгүй иргэн, албан тушаалтныг хамгаалалтын бүсээс албадан гаргах, нэвтрүүлэхгүй байх;

---
[9] Цэргийн албаны тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2016 оны 36 дугаарт нийтлэгдсэн.

36.1.9.хамгаалуулагчийн хэрэглэх хүнсний бүтээгдэхүүн болон бусад зүйлээс сорьц авч шинжилгээ хийх, ашиглахыг хориглох, төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд ажиллах бусад байгууллагын ажилтанд зааварчилгаа өгөх, хяналт тавих;

36.1.10.хамгаалуулагч тээврийн хэрэгслээр замын хөдөлгөөнд оролцох үеийн замын чиглэл, цуваагаар явах дэг тогтоох, зорчих үед үүсэх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хурд, чиглэлийг өөрчлөх;

36.1.11.хамгаалуулагчид бодитой аюул учирсан тохиолдолд хуулиар хориглосноос бусад тээврийн хэрэгслийг дайчлах;

36.1.12.төрийн тусгай хамгаалалтын ажлын шаардлагаар байр, орон сууцанд оршин суугчийн зөвшөөрлөөр нэвтрэн орох, үзлэг хийх;

36.1.13.төрийн тусгай хамгаалалтын ажлын шаардлагаар албан байгууллага, аж ахуйн нэгжийн барилга байгууламжид нэвтрэн орох, бичиг баримт шалгах, үзлэг хийх, шаардлага тавих;

36.1.14.зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, биеийн хүчийг тогтоосон үндэслэл, журмын дагуу хэрэглэх;

36.1.15.дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэг хийх техник хэрэгсэл ашиглах;

36.1.16.ажлын зайлшгүй шаардлагатай үед агаарын болон төмөр замын тээврийн хэрэгслийн тасалбарыг дараалал харгалзахгүй авах, тасалбар дууссан тохиолдолд тухайн тээврийн хэрэгслээр зорчих хүсэлтийг холбогдох албан тушаалтанд тавьж шийдвэрлүүлэх;

36.1.17.амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлаа аливаа халдлагаас хамгаалах, өөрийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалуулах, зөрчигдсөн тохиолдолд гомдол гаргаж шийдвэрлүүлэх;

36.1.18.хуульд заасан бусад.

37 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн үүрэг

37.1.Төрийн тусгай алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэхдээ дараах үүргийг хэрэгжүүлнэ:

37.1.1.өргөсөн тангарагтаа үнэнч байж, төрийн тусгай хамгаалалтыг хэрэгжүүлэх;

37.1.2.хамгаалалтын бүсэд хамгаалалтын дэглэм, тогтоосон дэг журмыг зөрчихөөс сэргийлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх;

37.1.3.хамгаалалтын бүсэд гарсан зөрчил, гэмт халдлагыг таслан зогсоож, эрх бүхий байгууллагад даруй мэдэгдэх арга хэмжээг авах;

37.1.4.үүрэг гүйцэтгэж байхдаа ажлын байраа шууд удирдах албан тушаалтны зөвшөөрөлгүйгээр орхиж явахгүй байх, бусдад шилжүүлэхгүй байх;

37.1.5.албан үүргийнхээ дагуу олж мэдсэн хаалттай болон хязгаарлалттай мэдээллийг хамгаалах;

37.1.6.хамгаалуулагчийн хувийн мэдээллийг чанд хадгалах;
37.1.7.өөрийн бие бялдар, эрүүл мэнд, мэргэжил, мэргэшил, албаны бэлтгэлийн түвшнийг хадгалах;

37.1.8.үзэл бодлоо илэрхийлэх, үг хэлэх, эвлэлдэн нэгдэх, хэвлэн нийтлэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрх, эрх чөлөөгөө эдлэхдээ албандаа хүндэтгэлтэй хандах;

37.1.9.гэмт хэрэг, зөрчилд шалгагдаж байгаа бол энэ тухайгаа шууд удирдах албан тушаалтанд даруй мэдэгдэх;

37.1.10.албан үүргээ гүйцэтгэж байхдаа энэ хуулийг хэрэгжүүлэхэд чиглэснээс бусад үйл ажиллагаа явуулахгүй байх;

37.1.11.хуульд заасан бусад.

38 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчид тавих ёс зүйн тусгай шаардлага

38.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч дараах ёс зүйн тусгай шаардлагыг биелүүлнэ:

38.1.1.албан тушаал, байгууллагын нэр болон хамгаалуулагчийн нэр төрийг хувийн зорилгоор ашиглахгүй байх;

38.1.2.хамгаалуулагч, түүний гэр бүлийн гишүүн, дотнын хүмүүст хувийн хүсэлт тавихгүй байх, бусдын хүсэлтийг дамжуулахгүй байх;

38.1.3.хамгаалуулагчийн тухай өөрийнх нь зөвшөөрөлгүйгээр хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлд ярилцлага өгөхгүй, хэвлэн нийтлэхгүй байх;

38.1.4.улс төрийн нам, эвсэл, холбоо, үйлдвэрчний эвлэлийн үйл ажиллагааг сурталчлахгүй, албаны эрх мэдлээ улс төрийн зорилгоор ашиглахгүй байх;

38.1.5.албан үүргээ гүйцэтгэхдээ улс төрийн намын бэлгэ тэмдэг агуулсан эд зүйл, техник хэрэгсэл ашиглахгүй, улс төрийн нам, түүний үйл ажиллагааны талаар хувийн үзэл бодлоо илэрхийлэхгүй байх;

38.1.6.албан үүрэг гүйцэтгэхтэй холбогдуулан илэрхий болсон, эсхүл албан үүргийн дагуу олж мэдсэн төрийн болон албаны нууц, байгууллагын нууц болон хувь хүний эмзэг мэдээллийг задруулахгүй байх;

38.1.7.хуульд заасан бусад.

39 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн баталгаа

39.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч төрийн албаны хууль тогтоомжид заасан төрийн албан хаагчийн ажиллах нөхцөл, баталгаа, нэмэгдэл баталгаа, цалин хөлс, нөхөх төлбөр, тусламж, шагнал урамшууллаас гадна энэ хуульд заасан улс төр, хууль зүй, нийгэм, эдийн засгийн баталгаагаар хангагдана.

39.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч нь Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд заасны дагуу тэтгэвэр тогтоолгож, тэтгэмж авна.

40 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн улс төрийн баталгаа

40.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг улс төрийн үйл ажиллагаанд хуульд заасан албан үүргээс нь гадуур дайчлах, оролцуулахыг хориглоно.

40.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч түүнийг албан үүргээс нь гадуур энэ хуулийн 40.1-д заасан үйл ажиллагаанд оролцохыг шаардсан бол татгалзана.

41 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн хууль зүйн баталгаа

41.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн ажлыг шууд удирдах албан тушаалтанд нь мэдэгдэлгүйгээр шалгах, түүнийг албан үүргээ гүйцэтгэхэд нь саад учруулах, түүгээр хуульд заасан чиг үүрэгт нь үл хамаарах ажил, үүрэг гүйцэтгүүлэхийг хориглоно.

41.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг албан үүргээ гүйцэтгэж байхад нь төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын даргад мэдэгдэхгүйгээр саатуулах, бие, эд зүйлд нь үзлэг, нэгжлэг хийхийг хориглоно.

41.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчаас ажил үүрэгтэй нь холбоотой асуудлаар гэрч, хохирогчийн хувиар мэдүүлэг авах тохиолдолд төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын даргад мэдэгдэнэ.

41.4.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга, дэд даргыг гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу гэмт хэргийн газар гэмт үйлдлийнх нь нотлох баримттайгаар баривчилсан бол Ерөнхий сайдад, бусад албан хаагчийг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын даргад 24 цагийн дотор мэдэгдэнэ.

41.5.Албан үүргээ биелүүлэх үед нь төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчид учирсан хохирлыг төр хариуцна.

41.6.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч албан үүргээ хуульд нийцүүлэн гүйцэтгэснээс бусдад учруулсан хохирлыг төр хариуцна.

41.7.Эрх бүхий албан тушаалтны өгсөн үүрэг даалгаврыг төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч ёсчлон биелүүлснээс үүссэн үр дагаврыг үүрэг даалгавар өгсөн албан тушаалтан хариуцна.

41.8.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч ажилдаа ирэх, буцах замд явах болон энхийг дэмжих ажиллагаанд оролцохыг албан үүргээ гүйцэтгэж байгаатай нэгэн адил тооцно.

41.9.Албан үүргээ гүйцэтгэхтэй нь холбогдуулан төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын албан хаагч болон түүний гэр бүлийн гишүүний амь биед аюул занал учирсан, эсхүл учирч болзошгүй тохиолдолд тэдгээрийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой зохион байгуулалтын арга хэмжээг авах асуудлыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага хариуцна.

41.10.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын албан хаагчийг гүйцэтгэх ажлын зорилгоор ашиглахыг хориглоно.

41.11.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын албан хаагч албан дайчилгаанаас чөлөөлөгдөнө.

42 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн нийгмийн баталгаа

42.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж яваад гэмт халдлагын улмаас амь насаа алдсан тохиолдолд 10 жилийн албан тушаалын үндсэн цалинтай тэнцэх хэмжээний тэтгэмжийг түүний гэр бүлд нэг удаа олгоно.

42.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх явцад эрүүл мэндэд нь гэмтэл учирснаас нас барсан, эсхүл албанаас чөлөөлөгдсөн иргэний урьд гүйцэтгэж байсан албан үүрэгтэй нь холбогдуулан эрүүл мэнд, амь насанд нь хохирол учруулсан бол энэ хуулийн 42.1-д заасан баталгаа нэгэн адил хамаарна.

42.3.Энэ хуулийн 42.1-д заасан тэтгэмжийн зардлыг Засгийн газар хариуцан гаргаж, гэм буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлнэ.

42.4.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж яваад эрүүл мэнд нь хохирсон тохиолдолд Засгийн газар дараах нөхөх олговрыг олгоно:

42.4.1.хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хэмжээг харгалзан хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 30, 60, 90 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн нөхөх олговор;

42.4.2.хиймэл эрхтэн хийлгэсэн бол түүний зардал;

42.4.3.хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр авагчид авч байсан цалингийн зөрүү.

42.5.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн авч байсан цалингийн хэмжээ нэмэгдэх бүрд энэ хуулийн 42.4.3-т заасан цалингийн зөрүүг нэмэгдсэн цалингаас шинэчлэн тооцож олгоно.

42.6.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын албан хаагчийг жил бүр эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулж, зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

42.7.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг гэнэтийн ослын даатгалд заавал даатгуулах бөгөөд зардлыг төр хариуцна.

42.8.Албан үүргээ гүйцэтгэх явцад эрүүл мэндэд нь хохирол учирснаас хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон төрийн тусгай хамгаалалтын

алба хаагч, уг үндэслэлээр чөлөөлөгдсөн иргэнд амралт сувиллын болон нөхөн сэргээх эмнэлгийн байгууллагад эмчлүүлэхтэй холбоотой зардлыг Засгийн газраас тогтоосон журмын дагуу жилд нэг удаа олгоно.

42.9.Энэ хуулийн 42.4-т заасан нөхөх олговрыг олгох журам, энэ хуулийн 42.8-д заасан зардлыг олгох журмыг Засгийн газар батална.

42.10.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн төрийн тусгай хамгаалалтын албанд ажилласан нэг жилийг нэг жил дөрвөн сартай дүйцүүлэн тооцно.

43 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн эдийн засгийн баталгаа

43.1.Өндөржүүлсэн бэлэн байдал, ажлын бус цагаар болон шөнийн ээлжид ажиллах үед төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчид олгох хоол, унааны зардал, хээрийн сургууль, дадлагын үед олгох хүнсний болон эдийн хангалтыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага хариуцах бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд амраах, нөхөн сэргээх, эмчлүүлэх боломжоор хангана.

43.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын захиалгаар гадаад улсын их, дээд сургуульд суралцагч төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн суралцах хугацааны сургалтын зардал, ирэх, буцах тээврийн зардлыг холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

43.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн цэргийн цолны цалингийн хэмжээг цэргийн цолны цалингийн хувь хэмжээг тогтоосон хууль тогтоомжид зааснаар тооцно.

43.4.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн албан ажлын онцгой нөхцөлийн, төрийн алба хаасан хугацааны болон мэргэшлийн зэргийн нэмэгдэл олгох журам, нэмэгдлийн хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

44 дүгээр зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн сахилгын хариуцлага

44.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн сахилгын дүрмийг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга батална.

44.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн сахилгын дүрэм, ёс зүйн тусгай шаардлагыг зөрчсөн төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчид Төрийн албаны тухай хуульд зааснаас гадна албан тушаал бууруулах сахилгын шийтгэл ногдуулна.

44.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчид Зөрчлийн тухай хууль[10], Эрүүгийн хуульд[11] заасан хариуцлага хүлээлгэсэн нь сахилгын шийтгэлээс чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

45 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг өөр албан тушаалд шилжүүлэх

45.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг албан ажлын шаардлага, алба хаагчийн хүсэлт, албан тушаал, орон тоо нь цомхотгогдсон, эсхүл эрүүл мэндийн хувьд албан тушаалын үүрэгтээ тэнцэхгүй тухай эрх бүхий байгууллагын дүгнэлт гарсан бол өөр албан тушаалд ажиллуулахаар шилжүүлэн томилж болно.

46 дугаар зүйл.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг албанаас чөлөөлөх

46.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг Төрийн албаны тухай хуульд зааснаас гадна дараах үндэслэлээр албанаас чөлөөлж болно:

46.1.1.бүтэц, зохион байгуулалтын өөрчлөлтөөр албан тушаал, орон тоо нь цомхотгогдсон;

46.1.2.эрүүл мэндийн хувьд албан тушаалын үүрэгтээ тэнцэхгүй тухай эрх бүхий байгууллагын дүгнэлт гарсан;

46.1.3.төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ
ТӨРИЙН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТАД БИЕИЙН ХҮЧ, ЗЭВСЭГ, ТУСГАЙ ХЭРЭГСЭЛ, ТЕХНИК, АЛБАНЫ НОХОЙ ХЭРЭГЛЭХ

47 дугаар зүйл.Биеийн хүч, зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, албаны нохой хэрэглэх нийтлэг үндэслэл

47.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага, алба хаагч төрийн тусгай хамгаалалтын үүрэг гүйцэтгэхдээ энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу биеийн хүч, галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, техник, албаны нохой хэрэглэж болно.

[10] Зөрчлийн тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2017 оны 24 дугаарт нийтлэгдсэн.
[11] Эрүүгийн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2016 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

47.2.Галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл хэрэглэх сургалтад хамрагдан, эрх олгогдсон төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч энэ хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл биедээ авч явах, хэрэглэх эрхтэй.

47.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч энэ хуульд заасан нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд тухайн нөхцөл байдлыг өөрийн дотоод итгэлээр үнэлж, биеийн хүч, галт зэвсэг, тусгай хэрэгслийг сонгон хэрэглэх эрхтэй.

47.4.Төрийн тусгай хамгаалалтад хэрэглэх галт зэвсэг, сум, тусгай хэрэгслийн жагсаалт, тэдгээрийг бүртгэх, олгох, буцаан авах, хадгалах журам болон төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг биеийн хүч, галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл хэрэглэх бэлтгэл хангах журмыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга батална.

47.5.Төрийн тусгай хамгаалалтад биеийн хүч, галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл хэрэглэх журмыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга, Улсын ерөнхий прокурортой хамтран батална.

47.6.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч биеийн хүч, галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, техник хэрэглэхдээ дараах нийтлэг шаардлагыг баримтална:

47.6.1.зөвхөн хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хэрэглэх;

47.6.2.тухайн нөхцөл байдалд тохируулан хэрэглэх, хамгийн бага хохирол учруулахыг эрмэлзэх;

47.6.3.хамгаалуулагч болон хамгаалж байгаа хурал, барилга, бусад зүйлийн аюулгүй байдалд заналхийлж байгаа нөлөөллийг бодитоор үнэлж, өөрийн дотоод итгэл үнэмшлийн дагуу хэрэглэх.

47.7.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын даргын шийдвэрээр албан хэрэгцээнд хүлээн авч, бүртгэсэн галт зэвсэг, тусгай хэрэгслийг хэрэглэнэ.

47.8.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага, алба хаагч энэ хууль, холбогдох журамд заасан үндэслэл, журмын дагуу биеийн хүч, галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, техник, албаны нохой хэрэглэснээс үүссэн үр дагаврын төлөө хариуцлага хүлээхгүй.

47.9.Галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл хэрэглэснээс хүний амь бие, эрүүл мэндэд хохирол учирсан тохиолдолд төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч нь эмнэлгийн байгууллага, шууд удирдах албан тушаалтанд, удирдах албан тушаалтан нь прокурорт тус тус нэн даруй мэдэгдэнэ.

48 дугаар зүйл.Биеийн хүч хэрэглэх

48.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч дараах тохиолдолд биеийн хүч хэрэглэж болно:

48.1.1.хамгаалуулагчийн зорчин явах замыг чөлөөлөх үед зайлшгүй тохиолдолд;

48.1.2.төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд зөвшөөрөлгүйгээр нэвтэрсэн, нэвтрэхийг завдсан;

48.1.3.төрийн тусгай хамгаалалтын үйл ажиллагаанд саад учруулсан болон хамгаалалтын дэглэм зөрчсөн;

48.1.4.төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг заналхийлсэн, доромжилсон, түүний тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүүлээгүй, эсэргүүцсэн, биелүүлэхгүй байхыг уриалсан;

48.1.5.хамгаалалтын бүсэд хориглосон, хязгаарласан эд зүйлийг хураан авахад эсэргүүцэл үзүүлсэн;

48.1.6.галт зэвсэг, тусгай хэрэгсэл хэрэглэхээр энэ хуульд заасан тохиолдолд.

49 дүгээр зүйл.Тусгай хэрэгслийн төрөл

49.1.Төрийн тусгай хамгаалалтад хэрэглэх тусгай хэрэгсэл дараах төрөлтэй байна:

49.1.1.нэг бүрийн;
49.1.2.олон хүнд нөлөөлөх;
49.1.3.бусад.

49.2.Төрийн тусгай хамгаалалтад нисдэг тэрэг, газар уснаа явагч, тусгай хэрэгслээр тоноглогдсон тээврийн хэрэгсэл, тээврийн хэрэгсэл албадан зогсоогч, нисэгчгүй нисэх хэрэгсэл албадан буулгах техник хэрэгсэл, галт хэрэглэл, гэрэл, дууны хэрэгсэл, согтуурсан, мансуурсан байдалтай эсэхийг шалгагч болон бусад тусгай хэрэгсэл ашиглаж болно.

49.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэхдээ өөрийгөө болон хамгаалуулагчийг хамгаалах тусгай хэрэгслээр хангагдана.

50 дугаар зүйл.Нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл

50.1.Төрийн тусгай хамгаалалтад хэрэглэх нэг бүрийн тусгай хэрэгсэлд дараах хэрэгсэл хамаарна:

50.1.1.гав;
50.1.2.хүлэг, ороох цамц, хөдөлгөөн хязгаарлах бусад хэрэгсэл;
50.1.3.бороохой;
50.1.4.цахилгаан гүйдлээр цохигч;
50.1.5.хутга;
50.1.6.нулимс асгаруулагч, амьсгал боогдуулагчаар цэнэглэсэн буу, шүршүүр;

50.1.7.резин болон хуванцар сумтай буу;
50.1.8.нэг бүрийн бусад тусгай хэрэгсэл.

50.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч биедээ энэ хуулийн 50.1-д заасан тусгай хэрэгсэл байхгүй тохиолдолд гарцаагүй байдал, аргагүй хамгаалалт хийх шаардлага болсон бол гарын доорх эд зүйлийг тусгай хэрэгслийн зориулалтаар ашиглаж болно.

51 дүгээр зүйл.Нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл хэрэглэх

51.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч дараах тохиолдолд хутгаас бусад нэг бүрийн тусгай хэрэгслийг хэрэглэж болно:

51.1.1.төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг хүч хэрэглэн эсэргүүцсэн;

51.1.2.түр саатуулагдсан этгээд өөрийгөө гэмтээх нөхцөл байдал үүссэн, тухайн этгээдийг зэвсэг хэрэглэн суллахаар завдсан буюу халдсан, хэрэглэсэн, эсхүл бүлэглэн довтолсон үед;

51.1.3.төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд хүч хэрэглэн хууль бусаар нэвтрэхийг завдсан, нэвтэрсэн;

51.1.4.төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг хүч хэрэглэн эсэргүүцсэн;

51.1.5.хамгаалуулагч болон төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн биед халдсан буюу халдахыг завдсан;

51.1.6.хамгаалуулагч, төрийн тусгай хамгаалалтад авсан барилга, бусад зүйлд зэвсгийн чанартай зүйл хэрэглэн халдсан буюу халдахыг завдсан;

51.1.7.олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл, галт зэвсэг хэрэглэхээр энэ хуульд заасан тохиолдолд.

51.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч хутгыг зөвхөн галт зэвсэг хэрэглэхээр энэ хуульд заасан тохиолдолд хэрэглэж болно.

52 дугаар зүйл.Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл

52.1.Төрийн тусгай хамгаалалтад хэрэглэх олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэлд дараах хэрэгсэл хамаарна:

52.1.1.олон хүнд нөлөөлөх нулимс асгаруулагч, амьсгал боогдуулагч;

52.1.2.усан хөөрөг;

52.1.3.утаан хөшиг үүсгэгч;

52.1.4.олон хүнд нөлөөлөх бусад тусгай хэрэгсэл.

53 дугаар зүйл.Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл хэрэглэх

53.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга, түүний эрх олгосноор тухайн хамгаалалтыг удирдаж байгаа албан тушаалтны шийдвэрээр олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгсэл хэрэглэнэ.

53.2.Олон хүнд нөлөөлөх тусгай хэрэгслийг дараах тохиолдолд хэрэглэнэ:

53.2.1.төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд үүссэн эмх замбараагүй байдлыг өөр аргаар таслан зогсоох боломжгүй үед;

53.2.2.хамгаалуулагч, төрийн тусгай хамгаалалтад авсан хурал, барилга, бусад зүйл рүү бүлэглэн довтолсон үед таслан зогсоохоор, бүслэн хаалтаас чөлөөлөх үед;

53.2.3.галт зэвсэг, тэсэрч дэлбэрэх бодис, шатамхай бодис, нулимс асгаруулагч, амьсгал боогдуулагч хий болон хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх химийн бодис зэрэг зүйлсээр зэвсэглэсэн этгээд зэвсгээ хураалгах шаардлагыг эсэргүүцсэн үед;

53.2.4.галт зэвсэг хэрэглэхээр энэ хуульд заасан тохиолдолд.

54 дүгээр зүйл.Тээврийн хэрэгсэл албадан зогсоох тусгай хэрэгсэл хэрэглэх

54.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч дараах тохиолдолд тээврийн хэрэгсэл албадан зогсоох тусгай хэрэгсэл хэрэглэнэ:

54.1.1.автотээврийн хэрэгсэл ашиглан хамгаалуулагч болон хамгаалалтад авагдсан барилга, бусад зүйл рүү довтолсон;

54.1.2.тээврийн хэрэгслээр төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд зөвшөөрөлгүй нэвтрэхийг завдсан, нэвтэрсэн;

54.1.3.төрийн тусгай хамгаалалтын бүсэд автотээврийн хэрэгсэл ашиглан жагсаал, цуглаан хийж нэвтрэхийг завдсан, нэвтэрсэн;

54.1.4.автотээврийн хэрэгслийг зогсоох талаар өгсөн ойлгогдохуйц дохио, алба хаагчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг үл биелүүлсэн;

54.1.5.хамгаалуулагч, төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийг барьцаалан тээврийн хэрэгсэл ашиглан зугтаасан.

54.2.Автотээврийн хэрэгслийг албадан зогсоох тусгай хэрэгслийг хэрэглэх боломжгүй тохиолдолд автомашин болон бусад зүйлээр хаалт тавьж болно.

54.3.Автотээврийн хэрэгслийг албадан зогсоосны улмаас учирсан хохирлыг тухайн автотээврийн хэрэгслийг жолоодож явсан этгээд хариуцна.

55 дугаар зүйл.Нисгэгчгүй, зайнаас удирддаг агаарын хөлгийг албадан буулгах тусгай хэрэгсэл хэрэглэх

55.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын бүсийн агаарын зайд зөвшөөрөлгүй нисгэсэн нисгэгчгүй, зайнаас удирддаг агаарын хөлгийг албадан буулгахад тусгай хэрэгсэл хэрэглэж болно.

55.2.Албадан буулгасны улмаас учирсан хохирлыг тухайн нисгэгчгүй, зайнаас удирддаг агаарын хөлгийг нисгэсэн этгээд хариуцна.

56 дугаар зүйл.Албаны нохой ашиглах

56.1.Төрийн тусгай хамгаалалтыг хэрэгжүүлэхэд албаны нохой ашиглаж болно.

56.2.Албаны нохойг бэлтгэх, ашиглах, хамгаалах журмыг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга батална.

57 дугаар зүйл.Галт зэвсэг хэрэглэх үндэслэл

57.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч дараах тохиолдолд галт зэвсэг хэрэглэж болно:

57.1.1.хамгаалуулагч, төрийн тусгай хамгаалалтад авсан хурал, барилга, бусад зүйл, албан үүргээ гүйцэтгэж байгаа төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчид галт зэвсэг хэрэглэн халдахыг завдсан буюу халдсан;

57.1.2.хамгаалуулагч, төрийн тусгай хамгаалалтад авсан хурал, барилга, бусад зүйлд ноцтой хохирол учруулж болзошгүй байдлаар халдахаар завдсан буюу халдсан этгээдийн үйлдлийг өөр аргаар таслан зогсоох боломжгүй;

57.1.3.хамгаалуулагч, төрийн тусгай хамгаалалтад авсан хурал, барилга, бусад зүйлийг барьцаанд авахаар завдсан үйлдлийг таслан зогсоох, барьцаанаас чөлөөлөх;

57.1.4.төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн галт зэвсгийг булаахаар довтолсон;

57.1.5.хамгаалуулагчийн болон төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн амь нас, эрүүл мэндэд хор уршиг учруулж болзошгүй болон учруулж байгаа амьтныг устгах.

57.2.Галт зэвсгийг түгшүүрийн дохио өгөх, тусламж дуудах, бэлтгэл, сургуулилалтын болон хуульд заасан бусад тохиолдолд хэрэглэж болно.

58 дугаар зүйл.Галт зэвсэг хэрэглэх

58.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч хүний амь нас, эрүүл мэндэд ноцтой хохирол учруулж болзошгүй бодит эрсдэл үүссэн нөхцөлд галт зэвсгийг шууд хэрэглэж болно. Боломжтой бүх тохиолдолд галт зэвсэг хэрэглэхийн өмнө урьдчилан анхааруулна.

58.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч галт зэвсэг хэрэглэсэн тухай шууд удирдах албан тушаалтанд даруй танилцуулж, шууд удирдах албан тушаалтан нь прокурорт мэдэгдэнэ.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ
БУСАД ЗҮЙЛ

59 дүгээр зүйл.Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

59.1.Энэ хуулийг зөрчсөн этгээдэд холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

59.2.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч албаны эд хөрөнгө, зэвсэг, тусгай хэрэгслийг санаатайгаар эвдэж үрэгдүүлсэн бол эд хөрөнгийн хариуцлагыг учруулсан бодит хэмжээгээр хүлээнэ.

59.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч дараах тохиолдолд эд хөрөнгийн хариуцлагаас чөлөөлөгдөнө:

59.3.1.албан үүргээ хуульд нийцүүлэн гүйцэтгэсний улмаас учирсан хохирол;

59.3.2.гэнэтийн буюу давагдашгүй хүчин зүйл, онцгой нөхцөл байдлын улмаас учирсан хохирол.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

Moehgol Folo_ oa Heol

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1.1. [illegible]

[illegible]

2.1. [illegible]

[illegible]

3.1. [illegible]

3.1.1. [illegible]

3.1.2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

᠗ [illegible]

᠗᠃᠑᠃ [illegible]

᠗᠃᠑᠃᠑᠃ [illegible]

᠗᠃᠑᠃᠒᠃ [illegible]

᠗᠃᠑᠃᠓᠃ [illegible]

᠗᠃᠒᠃ [illegible]

᠗᠃᠓᠃ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

6.9. [illegible]

6.10. [illegible]

6.11. [illegible]

6.12. [illegible]

6.13. [illegible] 6.1 — [illegible]

6.14. [illegible]

7 [illegible]

7.1. [illegible]

7.2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

34.5. [illegible]

34.6. [illegible]

34.7. [illegible]

34.8. [illegible]

34.9. [illegible]

34.10. [illegible]

35 [illegible]

35.1. [illegible]

35.2. [illegible]

35.3. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

᠑᠐.᠖.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠣᠯᠤᠨ ... ᠪᠠᠢᠨ᠎ᠠ᠃

᠑᠐ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄ ...

᠑᠐.᠗.᠑.ᠭᠠᠳᠠᠭᠠᠳᠤ ... ᠃

᠑᠐.᠗.᠒. ... ᠃

᠑᠐.᠗.᠓.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠣᠯᠤᠨ ... ᠃

᠑᠐.᠗.᠔.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠣᠯᠤᠨ ... ᠃

᠑᠐.᠗.᠕.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠣᠯᠤᠨ ... ᠃

᠑᠐.᠗.᠖. ... ᠃

᠑᠐.᠗.᠗.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠣᠯᠤᠨ ... ᠪᠠᠢᠨ᠎ᠠ᠃

᠑᠑ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄ ...

᠑᠑.᠑.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ... ᠃

᠑᠑.᠒.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠣᠯᠤᠨ ... ᠪᠠᠢᠨ᠎ᠠ᠃

[illegible]

᠕᠔.᠑.᠑.᠑. [illegible]

᠕᠔.᠑.᠑.᠒. [illegible]

᠕᠔.᠑.᠑.᠓. [illegible]

᠕᠔.᠑.᠑.᠔. [illegible]

᠕᠔.᠑.᠑.᠕. [illegible]

᠕᠔.᠒. [illegible]

᠕᠔.᠓. [illegible]

᠕᠕ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄ [illegible]

᠕᠕.᠑. [illegible]

᠕᠕.᠒. [illegible]

᠔᠕ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄ ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠬᠢᠨᠠᠯᠲᠠ ᠰᠢᠯᠭᠠᠯᠲᠠ

᠔᠕.᠑.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠬᠢᠨᠠᠯᠲᠠ ᠶᠢ ᠵᠠᠰᠠᠭ ᠤᠨ ᠭᠠᠵᠠᠷ ᠤᠨ ᠬᠠᠷᠢᠶᠠᠯᠠᠩ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ ᠪᠣᠯᠤᠨ᠎ᠠ᠃

᠔᠕.᠒.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠬᠢᠨᠠᠯᠲᠠ ᠶᠢ ᠡᠨᠡ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠬᠡᠷᠡᠭᠵᠢᠭᠦᠯᠬᠦ ᠶᠢ ᠬᠢᠨᠠᠬᠤ ᠪᠣᠯᠤᠨ᠎ᠠ᠃

᠔᠒ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠄ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠬᠡᠷᠡᠭᠵᠢᠯᠲᠡ ᠶᠢ ᠬᠢᠨᠠᠬᠤ

᠔᠒.᠒.ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠬᠠᠷᠢᠶᠠᠯᠠᠩ ᠲᠤ ᠬᠠᠮᠠᠭᠠᠷᠠᠬᠤ ᠡᠨᠡ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠬᠡᠷᠡᠭᠵᠢᠯᠲᠡ ᠶᠢ ᠬᠢᠨᠠᠬᠤ ᠪᠣᠯᠤᠨ᠎ᠠ᠃

᠔᠒.᠑.᠕.ᠬᠠᠷᠢᠶᠠᠯᠠᠯ ᠤᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ᠂ ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠬᠠᠷᠢᠶᠠᠯᠠᠩ ᠳᠤ ᠪᠠᠢᠭ᠎ᠠ᠂ ᠬᠠᠮᠢᠶᠠᠷᠤᠯᠲᠠ᠂ ᠬᠡᠮᠵᠢᠶ᠎ᠡ ᠬᠡᠷᠡᠭᠵᠢᠭᠦᠯᠬᠦ ᠶᠢᠨ ᠵᠢᠷᠤᠮ ᠶᠠᠪᠤᠳᠠᠯ ᠤᠨ ᠬᠤᠪᠢ ᠳᠤ ᠠᠵᠢᠯᠯᠠᠬᠤ ᠬᠡᠮᠵᠢᠶ᠎ᠡ ᠶᠢ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠨ᠎ᠠ᠃

᠔᠒.᠑.᠔.ᠬᠠᠷᠢᠶᠠᠯᠠᠯ ᠤᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ᠂ ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠠᠵᠢᠯᠲᠠᠨ ᠤ ᠪᠦᠷᠢᠯᠳᠦᠭᠦᠨ ᠳᠦ ᠬᠡᠮᠵᠢᠶ᠎ᠡ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠬᠤ ᠪᠣᠯᠤᠨ᠎ᠠ᠃

᠔᠒.᠑.᠓.ᠬᠠᠷᠢᠶᠠᠯᠠᠯ ᠤᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ᠂ ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠠᠵᠢᠯᠲᠠᠨ ᠤ ᠬᠢᠨᠠᠯᠲᠠ ᠶᠢ ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ ᠪᠣᠯᠤᠨ᠎ᠠ᠃

᠔᠒.᠔.᠒.ᠬᠠᠷᠢᠶᠠᠯᠠᠯ ᠤᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠵᠢᠷᠤᠮ ᠶᠠᠪᠤᠳᠠᠯ ᠤᠨ ᠬᠤᠪᠢ ᠳᠤ ᠬᠠᠮᠠᠭᠠᠷᠠᠬᠤ ᠬᠡᠮᠵᠢᠶ᠎ᠡ ᠬᠡᠷᠡᠭᠵᠢᠭᠦᠯᠬᠦ ᠪᠣᠯᠤᠨ᠎ᠠ᠃

᠔᠒.᠔.᠑.ᠬᠢᠨᠠᠯᠲᠠ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠬᠠᠷᠢᠶᠠᠯᠠᠩ ᠳᠤ ᠪᠠᠢᠭ᠎ᠠ ᠲᠥᠷᠥ ᠶᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠪᠦᠷᠢᠯᠳᠦᠭᠦᠨ ᠦ ᠵᠢᠷᠤᠮ ᠶᠠᠪᠤᠳᠠᠯ ᠢ ᠬᠠᠷᠢᠭᠤᠴᠠᠬᠤ ᠬᠡᠮᠵᠢᠶ᠎ᠡ ᠪᠡᠷ ᠬᠡᠷᠡᠭᠵᠢᠭᠦᠯᠬᠦ ᠪᠣᠯᠤᠨ᠎ᠠ᠃

᠒᠔ [illegible]

᠒᠔᠑ [illegible]

᠒᠔᠒ [illegible]

[illegible]

᠓᠑ [illegible]

᠓᠑᠑ [illegible]

᠓᠑᠒ [illegible]

᠓᠑᠓ [illegible]

᠓᠑᠓᠑ [illegible]

᠓᠑᠓᠒ [illegible]

[illegible] ᠯ᠂ ᠣᠶᠤᠨᠡᠷᠳᠡᠨᠡ

[illegible]:

᠑. [illegible] ᠑᠙᠙᠒ [illegible] ᠑ [illegible]᠃

᠒. [illegible] ᠒᠐᠐᠒ [illegible] ᠓ [illegible]᠃

᠓. [illegible] ᠑᠙᠙᠓ [illegible] ᠓ [illegible]᠃

᠔. [illegible] ᠒᠐᠐᠔ [illegible] ᠑᠖ [illegible]᠃

᠕. [illegible] ᠒᠐᠑᠘ [illegible] ᠑ [illegible]᠃

᠖. [illegible] ᠑᠙᠙᠔ [illegible] ᠘ [illegible]᠃

᠗. [illegible] ᠑᠙᠙᠖ [illegible] ᠒ [illegible]᠃

᠘. [illegible] ᠒᠐᠒᠑ [illegible] ᠓᠑ [illegible]᠃

᠙. [illegible] ᠒᠐᠑᠖ [illegible] ᠓᠖ [illegible]᠃

᠑᠐. [illegible] ᠒᠐᠑᠗ [illegible] ᠒᠔ [illegible]᠃

᠑᠑. [illegible] ᠒᠐᠑᠖ [illegible] ᠗ [illegible]᠃

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.1995 оны 04 дүгээр сарын 27-ны өдөр баталсан Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.2020 оны 05 дугаар сарын 14-ний өдөр баталсан Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

Moengol Folo_ oa Heol I

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ГҮЙЦЭТГЭХ АЖЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Гүйцэтгэх ажлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4 дэх хэсгийн “яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга” гэсний дараа “болон төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын албан хаагч” гэж, мөн зүйлийн 8.5 дахь хэсгийн “өмгөөлөгчийн” гэсний дараа “болон төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагчийн” гэж тус тус нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Гүйцэтгэх ажлын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн “техникийн үзлэг, шалгалт” гэснийг “хамгаалалтын техникийн үзлэг” гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

Moehgo& Folo_ oa Heol

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨМӨР ЗАМЫН ТЭЭВРИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төмөр замын тээврийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.14 дэх заалтын “Тагнуулын ерөнхий газартай” гэснийг “төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагатай” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

РАДИО ДОЛГИОНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Радио долгионы тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсгийн “хэрэгцээнд” гэсний дараа “болон төрийн тусгай хамгаалалтад” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠬᠠᠤᠯᠢ

᠒᠐᠒᠔ ᠣᠨ ᠤ ᠐᠖ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠐᠕ — ᠤ ᠡᠳᠦᠷ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷ ᠬᠣᠲᠠ

ᠷᠠᠳᠢᠤ ᠳᠣᠯᠭᠢᠶᠠᠨ ᠤ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠳᠤ ᠨᠡᠮᠡᠯᠲᠡ ᠣᠷᠣᠭᠤᠯᠬᠤ ᠲᠤᠬᠠᠢ

ᠨᠢᠭᠡᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ ᠷᠠᠳᠢᠤ ᠳᠣᠯᠭᠢᠶᠠᠨ ᠤ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠖ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ ᠦᠨ ᠖.᠒ ᠳᠠᠬᠢ ᠬᠡᠰᠡᠭ ᠦᠨ «ᠬᠡᠷᠡᠭᠴᠡᠭᠡᠨ ᠳᠦ» ᠭᠡᠰᠡᠨ ᠦ ᠳᠠᠷᠠᠭ᠎ᠠ «ᠪᠣᠯᠤᠨ ᠲᠥᠷᠦ ᠶᠢᠨ ᠲᠤᠰᠬᠠᠢ ᠬᠠᠮᠠᠭᠠᠯᠠᠯᠲᠠ ᠳᠤ» ᠭᠡᠵᠦ ᠨᠡᠮᠡᠰᠦᠭᠡᠢ᠃

ᠬᠣᠶᠠᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ ᠡᠨᠡ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢ ᠲᠥᠷᠦ ᠶᠢᠨ ᠲᠤᠰᠬᠠᠢ ᠬᠠᠮᠠᠭᠠᠯᠠᠯᠲᠠ ᠶᠢᠨ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ /ᠰᠢᠨᠡᠳᠭᠡᠨ ᠨᠠᠶᠢᠷᠠᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ/ ᠬᠦᠴᠦᠨ ᠲᠡᠭᠦᠯᠳᠡᠷ ᠪᠣᠯᠤᠭᠰᠠᠨ ᠡᠳᠦᠷ ᠡᠴᠡ ᠡᠬᠢᠯᠡᠨ ᠳᠠᠭᠠᠵᠤ ᠮᠥᠷᠳᠡᠨ᠎ᠡ᠃

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ ᠭ᠂ ᠵᠠᠨᠳᠠᠨᠱᠠᠲᠠᠷ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ГЕОДЕЗИ, ЗУРАГ ЗҮЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Геодези, зураг зүйн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5 дахь хэсгийн “тусгай” гэснийг хассугай.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠬᠠᠤᠯᠢ

ᠬᠣᠶᠠᠷ ᠮᠢᠩᠭ᠎ᠠ ᠬᠣᠷᠢᠨ ᠳᠥᠷᠪᠡᠨ ᠣᠨ ᠤ ᠐᠖ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠐᠕ ᠤ ᠡᠳᠦᠷ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷ ᠬᠣᠲᠠ

ᠭᠧᠣᠳᠧᠽᠢ᠂ ᠵᠢᠷᠤᠭ ᠵᠦᠢ ᠶᠢᠨ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠳᠤ ᠥᠭᠡᠷᠡᠴᠢᠯᠡᠯᠲᠡ ᠣᠷᠣᠭᠤᠯᠬᠤ ᠲᠤᠬᠠᠢ

ᠨᠢᠭᠡᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ ᠭᠧᠣᠳᠧᠽᠢ᠂ ᠵᠢᠷᠤᠭ ᠵᠦᠢ ᠶᠢᠨ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠕ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ ᠦᠨ ᠕᠂᠕ ᠳᠠᠬᠢ ᠬᠡᠰᠡᠭ ᠦᠨ «ᠣᠨᠴᠠᠭᠠᠢ» ᠭᠡᠰᠡᠨ ᠢ ᠬᠠᠰᠤᠭᠰᠠᠭᠠᠢ᠃

ᠬᠣᠶᠠᠳᠤᠭᠠᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠃ ᠡᠨᠡ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢ ᠲᠥᠷᠦ ᠶᠢᠨ ᠣᠨᠴᠠᠭᠠᠢ ᠬᠠᠮᠠᠭᠠᠯᠠᠯᠲᠠ ᠶᠢᠨ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ /ᠰᠢᠨᠡᠴᠢᠯᠡᠭᠰᠡᠨ ᠨᠠᠶᠢᠷᠠᠭᠤᠯᠤᠯᠭ᠎ᠠ/ ᠬᠦᠴᠦᠨ ᠲᠡᠭᠦᠯᠳᠡᠷ ᠪᠣᠯᠤᠭᠰᠠᠨ ᠡᠳᠦᠷ ᠡᠴᠡ ᠡᠬᠢᠯᠡᠨ ᠳᠠᠭᠠᠵᠤ ᠮᠥᠷᠳᠡᠨ᠎ᠡ᠃

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ ᠭ᠂ ᠵᠠᠨᠳᠠᠨᠱᠠᠲᠠᠷ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ЭРДЭНЭСИЙН САНГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.2 дахь хэсгийн “Төрийн тусгай хамгаалалтын газар” гэснийг “цагдаагийн байгууллага” гэж, мөн зүйлийн 14.4 дэх хэсгийн “Төрийн тусгай хамгаалалтын газрын дарга” гэснийг “Цагдаагийн төв байгууллагын дарга” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1 дэх хэсгийн “тусгай” гэснийг хассугай.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр — Улаанбаатар хот

ЖАГСААЛ, ЦУГЛААН ХИЙХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт доор дурдсан агуулгатай 7 дахь заалт нэмсүгэй:

“7/төрийн тусгай хамгаалалтын байнгын бүсэд.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА — Г.ЗАНДАНШАТАР

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠬᠠᠤᠯᠢ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН СОНГУУЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуулийн 55 дугаар зүйлийн 55.3 дахь хэсгийн “, төрийн тусгай хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн байгууллага” гэснийг хассугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА** **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

СОНГУУЛИЙН АВТОМАТЖУУЛСАН СИСТЕМИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Сонгуулийн автоматжуулсан системийн тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1.1 дэх заалтын “, Төрийн тусгай хамгаалалтын газар” гэснийг хассугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ТӨРИЙН ОРДНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Төрийн ордны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4 дэх хэсгийн “төрийн ёслолын асуудал хариуцсан байгууллага” гэсний дараа “төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагатай хамтран” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Монгол Улсын Төрийн ордны тухай хуулийн дараах зүйл, хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/5 дугаар зүйлийн 5.2 дахь хэсэг:

“5.2.Төрийн ордны халдашгүй дархан байдлыг энэ хуультай нийцүүлэн гаргасан хамгаалалт, үйлчилгээ, нэвтрэх тусгай журмууд болон Төрийн ордонд баримтлах дэг журмын дагуу хангана.”

2/7 дугаар зүйл:

“**7 дугаар зүйл.Төрийн ордны хамгаалалт**

7.1.Төрийн ордон, түүнд хамаарах нутаг дэвсгэр нь Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хуулийн 10.2.1-д заасны дагуу төрийн тусгай хамгаалалтад байна.

7.2.Төрийн ордныг төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын Төрийн ордны хамгаалалтыг хариуцсан нэгж /цаашид “Төрийн ордны хамгаалалтыг хариуцсан нэгж” гэх/ 24 цагаар тасралтгүй хамгаалж, аюулгүй байдлыг хангах, тогтоосон дэг журмыг сахиулах асуудлыг хариуцна.

7.3.Төрийн ордон нь төрийн тусгай хамгаалалтыг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах холбоо, аюулгүй байдлыг хангах тусгай техник хэрэгслээр тоноглогдсон байна.

7.4.Төрийн ордны аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор шалган нэвтрүүлэх болон тусгай хяналтын техник, хэрэгслийг суурилуулах бөгөөд төрийн тусгай хамгаалалтын алба хаагч үзлэг хийх нэг бүрийн хэрэгслээр хангагдсан байна.

7.5.Төрийн ордонд нэвтрэх тусгай журам болон Төрийн ордонд баримтлах дэг журмыг Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллага хамтран батална.

7.6.Төрийн ордны хамгаалалтын тусгай журмыг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хуулийн 31.1.2-т заасны дагуу төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын дарга батална.

7.7.Төрийн ордны хамгаалалтыг хариуцсан нэгж энэ хуулийн 3.2-т заасны дагуу Монгол Улсын Их Хурлаас тогтоосон нутаг дэвсгэрийн аюулгүй байдлыг хариуцна.

7.8.Иргэд, байгууллагын тодорхой үйлдлийн улмаас Төрийн ордонд байрладаг байгууллагын хэвийн үйл ажиллагаанд саад учруулсан буюу учруулж болох нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагын хүсэлтийг үндэслэн цагдаагийн төв байгууллагын даргын шийдвэрээр Төрийн ордныг хүч нэмэгдүүлэн хамгаалж болно.”

3 дугаар зүйл.Монгол Улсын Төрийн ордны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1 дэх хэсгийн “үнэмлэх, нэвтрэх хуудсаа” гэснийг “тогтоосон журмын дагуу” гэж, мөн зүйлийн 8.3 дахь хэсгийн “хамгаалалтын албаны эрх бүхий албан тушаалтнаас” гэснийг “Төрийн ордны хамгаалалтыг хариуцсан нэгжээс” гэж, мөн зүйлийн 8.6 дахь хэсгийн “Төрийн ордны хамгаалалтын албанаас” гэснийг “Төрийн ордны хамгаалалтыг хариуцсан нэгжээс” гэж, 9 дүгээр зүйлийн 9.2 дахь хэсгийн “ордонд үйлчилгээ явуулах болон засвар хийх” гэснийг “ордны үйлчилгээний тусгай” гэж, мөн хэсгийн “Төрийн ордны хамгаалалтын албатай” гэснийг “төрийн тусгай хамгаалалтын байгууллагатай” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Төрийн ордны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.5 дахь хэсгийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

5 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

Moehgo& Folo_ oa Heol

ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷ ᠬᠣᠲᠠ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 04 дүгээр сарын 25-ны өдөр | Дугаар 33 | Улаанбаатар хот

Монгол Улсын шүүх эрх мэдлийн хөгжлийн бодлого батлах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.11 дэх хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.1 дэх заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Монгол Улсын шүүх эрх мэдлийн хөгжлийн бодлого”-ыг 1 дүгээр хавсралтаар, “Монгол Улсын шүүх эрх мэдлийн хөгжлийн бодлогын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшин”-ийг 2 дугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

2.“Монгол Улсын шүүх эрх мэдлийн хөгжлийн бодлого”-ын 2 дугаар хавсралт дахь “Монгол Улсын шүүх эрх мэдлийн хөгжлийн бодлогын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшин”-д тусгагдсан шаардагдах хөрөнгийн хэмжээг тухайн жилийн төсөвт нэмж тусгах, шаардагдах хөрөнгө тусгагдаагүй бусад үйл ажиллагааг тухайн жилийн батлагдсан төсвийн хүрээнд санхүүжүүлж хэрэгжүүлсүгэй.

3.Монгол Улсын шүүх эрх мэдлийн хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах санхүүжилтийг жил бүрийн улсын төсөвт тусгаж батлуулахыг Монгол Улсын Засгийн газар /Л.Оюун-Эрдэнэ/-т даалгасугай.

4.Монгол Улсын шүүх эрх мэдлийн хөгжлийн бодлогын хэрэгжилтийг зохион байгуулж, явцын тайланг таван жил тутам Монгол Улсын Их Хуралд танилцуулахыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл /Л.Энхбилэг/-д даалгасугай.

5.Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж, дэмжлэг үзүүлж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хороо /Д.Цогтбаатар/-нд даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

Moehgoɣ Folo_ oa YekEt Horeɣ oa Doeɣdegeɣ

[illegible]

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны
33 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХ ЭРХ МЭДЛИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Алсын хараа-2050 “Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-д 2021-2030 онд “Шүүхийн хараат бус байдал хангагдаж, хариуцлагатай, иргэн төвтэй шүүх тогтолцоо төлөвшинө.” гэж, 2031-2040 онд “Иргэдийн итгэлийг бүрэн хүлээсэн шүүхтэй болно.” гэж заасан бөгөөд энэхүү хөгжлийн бодлогын үр дүнгийн суурь нөхцөлийг бүрдүүлэхэд чиглэсэн шүүх эрх мэдлийн хөгжлийн 2024-2034 онд хэрэгжих дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөрийг дараах үйл ажиллагааны хүрээнд зохион байгуулж, хэрэгжүүлнэ.

Зорилго 1.Шүүхэд мэдүүлэх иргэний эрхийн баталгааг хангаж, үйл ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдлыг дээшлүүлнэ.

Зорилт 1.1.Шүүхэд мэдүүлэх иргэний эрхийн баталгааг хангана.

Үйл ажиллагаа 1.1.1.Иргэн шүүхэд мэдүүлэх эрхээ баталгаатай эдлэхэд учирч байгаа бэрхшээлийг тодорхойлж, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны холбогдох хэм хэмжээг боловсронгуй болгоно.

Үйл ажиллагаа 1.1.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон зорилтот бүлгийн иргэнд үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны үр нөлөө, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 1.1.3.Шүүхийн үйл ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдлыг хангах замаар шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 1.1.4.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл шүүхийн нээлттэй, ил тод байдлыг хангах хөтөлбөрийг баталж хэрэгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 1.1.5.Шүүхийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг олон нийтэд шуурхай мэдээлэх тогтолцоог бэхжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 1.1.6.Шүүхийн статистикийн мэдээллийг гаргах, боловсруулах арга зүйг хөгжүүлж, бодлогын шийдвэр, нөөцийг хуваарилах үндэслэл болгох зорилгоор шүүхийн статистик мэдээллийн нээлттэй тогтолцоог бий болгоно.

Зорилт 1.2.Нээлттэй, ил тод байдлыг хангана.

Үйл ажиллагаа 1.2.1.Шүүхийн шийдвэрийг ойлгомжтой, олон нийтэд нээлттэй, ил тод, шуурхай мэдээлэх ажлын арга, хэлбэрийг боловсронгуй болгоно.

Үйл ажиллагаа 1.2.2.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын цахим үйлчилгээний үр нөлөө, хүртээмжийг дээшлүүлж, иргэд цахимаар үйлчлүүлэх нөхцөлийг үе шаттайгаар бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 1.2.3.Шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг дээшлүүлэхэд хууль зүйн болон бусад их, дээд сургууль, мэргэжлийн холбоо, хэвлэл мэдээллийн байгууллагын хамтын ажиллагаа, олон талт оролцоог өргөжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 1.2.4.Шүүх эрх мэдлийн салбарын хэмжээнд тулгамдаж байгаа асуудлыг шийдвэрлэхэд төрийн бусад байгууллага, мэргэжлийн холбоо болон олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 1.2.5.Төрийн болон албаны, хувь хүний нууцтай холбоотой хэргийг шүүхээр шийдвэрлэсэн талаар олон нийтэд мэдээлэх хүрээ хязгаарыг тогтоох эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгоно.

Үйл ажиллагаа 1.2.6.Олон нийт болон мэргэжлийн оролцогчоос шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийн түвшнийг тогтоох хэрэглэгчийн үнэлгээний судалгааг ерөнхий болон тусгай агуулгаар тогтмол авах тогтолцоог бүрдүүлж үр дүнг тооцож хэвшинэ.

Зорилго 2.Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангаж, хариуцлагатай шүүхийг төлөвшүүлнэ.

Зорилт 2.1.Шүүгчийн хараат бус байдлыг бэхжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 2.1.1.Шүүгчийн албаны болон хувийн хараат бус байдлын түвшинд тогтмол үнэлгээ хийх, түүний үр дүнд тулгуурлан шүүгчийн хараат бус байдлыг алдагдуулахаас урьдчилан сэргийлэх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, олон нийтэд шүүгчийн хараат бус байдлын талаар сурталчлан таниулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, бэхжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 2.1.2.Шүүгчид нөлөөлсөн, нөлөөлөхөөр оролдсон аливаа этгээдэд хүлээлгэх эрүүгийн болон зөрчлийн хариуцлагын тогтолцоог боловсронгуй болгоно.

Үйл ажиллагаа 2.1.3.Шүүгч хэрэг, маргааныг хуульд үндэслэн хараат бус, шударгаар шийдвэрлэх мэргэшлийн ур чадварыг хөгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 2.1.4.Шүүгчийн цалингийн хэмжээ шүүгч хараат бусаар ажиллах, амьдрахад хүрэлцээтэй, баталгаатай байгаа эсэхэд тогтмол үнэлгээ хийж, цалингийн хэмжээг эдийн засгийн үзүүлэлтэд тулгуурлан нэмэгдүүлэх тогтолцоог бүрдүүлнэ.

Зорилт 2.2.Шүүхийн бие даасан байдлыг хангана.

Үйл ажиллагаа 2.2.1.Шүүхийн шийдвэр заавал биелэгдэх эрх зүйн орчин, тогтолцоог боловсронгуй болгоно.

Үйл ажиллагаа 2.2.2.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа хариуцлагатай, чанартай, үр дүнтэй, үр ашигтай байх зарчимд нийцүүлэн анхан, давж заалдах шатны шүүхийн зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгоно.

Үйл ажиллагаа 2.2.3.Шүүх, шүүгчийн аюулгүй байдал, гэрч, хохирогчийг хамгаалах чиг үүргийг хэрэгжүүлэх дагнасан байгууллагын оновчтой загварыг судалж, нэвтрүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 2.2.4.Шүүх үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулах хүрэлцээтэй, хамгаалалттай, баталгаатай эдийн засгийн болон хүний нөөцтэй байх, бие даан төлөвлөх, удирдах эрх хэмжээгээр хангагдсан байх нөхцөлийг хууль тогтоомжоор бүрдүүлнэ.

Зорилт 2.3.Хариуцлагатай шүүхийг төлөвшүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 2.3.1.Шүүгчийн баримтлах ёс зүйн хэм хэмжээний стандартыг тогтооно.

Үйл ажиллагаа 2.3.2.Хуульчийн ёс зүйн хэм хэмжээг сахин биелүүлэх чиглэлээр холбогдох байгууллагуудын хамтын ажиллагааг бэхжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 2.3.3.Шүүгчийг сахилгын зөрчилд холбогдохоос урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх, зөвлөн туслах эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 2.3.4.Шүүгчийн сахилгын зөрчлийн шалтгаан, нөхцөлийг тогтмол судлах, олон улсын сайн туршлагатай харьцуулан дүн шинжилгээ хийх, шүүгчийн сахилгын хэргийн лавлагаа, зөрчилтэй холбоотой мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлж, нээлттэй, ил тод байдлыг хангана.

Үйл ажиллагаа 2.3.5.Шүүгчийн сахилгын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг цахимжуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 2.3.6.Шүүхийн захиргааны ажилтны ёс зүйн хэм хэмжээг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл тогтоох эрх зүйн үндсийг бүрдүүлж, шүүхийн захиргааны ажилтан сахилгын болон ёс зүйн зөрчил гаргахаас урьдчилан сэргийлнэ.

Үйл ажиллагаа 2.3.7.Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр сургалт тогтмол зохион байгуулна.

Үйл ажиллагаа 2.3.8.Шүүгчийн сахилгын зөрчил, мэргэжлийн алдааны ялгаа заагийг тодорхойлох эрх зүйн орчныг сайжруулна.

Үйл ажиллагаа 2.3.9.Шүүгчийн сахилгын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тогтолцоог боловсронгуй болгоно.

Зорилго 3.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын захиргааны менежментийг хөгжүүлнэ.

Зорилт 3.1.Шүүхийн үйл ажиллагаанд цахим технологи нэвтрүүлж, шуурхай, чирэгдэлгүй болгоно.

Үйл ажиллагаа 3.1.1.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын программ хангамж, шүүхийн цахим платформыг хөгжүүлэх энтерпрайз архитектур болон техник, эдийн засгийн үндэслэлийг гаргаж хэрэгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 3.1.2.Шүүхийн мэдээллийн системд мэдээллийн технологийн ерөнхий хяналт, удирдлагын тогтолцоог нутагшуулж, хэрэгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 3.1.3.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны цахимжсан тогтолцоо, эрх зүйн орчныг үе шаттайгаар бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 3.1.4.Шүүх эрх мэдлийн болон хуулийн салбарын байгууллагуудын цахим мэдээллийн сангийн уялдааг ханган хөгжүүлж, мэдээллийн ил тод, хүртээмжтэй байдлыг нэмэгдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 3.1.5.Шүүх хуралдаанд зайнаас буюу цахимаар оролцох, хуралдааныг шууд дамжуулах техник технологийн нөхцөлийг сайжруулна.

Үйл ажиллагаа 3.1.6.Иргэн эрхээ хамгаалах боломжийг дээшлүүлэх, шүүхийн шийдвэрийн судалгааны эргэлтийг нэмэгдүүлэх зорилгоор шүүхийн шийдвэрийн цахим санд боловсруулалт хийх хиймэл оюун ухааны дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 3.1.7.Шүүхийн захиргааны үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх, шүүхийн дотоод мэдээллийн урсгалыг ил тод байлгах, хянах, хадгалах, ашиглах, түгээх боломж бүхий программ хангамжийг нэвтрүүлж, цахим мэдээллийн санг үүсгэнэ.

Үйл ажиллагаа 3.1.8.Шүүхээс хэрэгжүүлэх захиргааны үйл ажиллагаа, бүх төрлийн лавлагаа /цагаатгал, улс төрийн намын бүртгэл, архивын лавлагаа зэрэг/-г цахимжуулж, энэ төрлийн лавлагааг төрийн байгууллагын мэдээллийн нэгдсэн сангаас цахимаар авах боломжийг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 3.1.9.Шүүхийн хараат бус байдлыг хангаж, хамгаалах үндсэн чиг үүрэг бүхий Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн хараат бус, бие даасан байдлыг бэхжүүлнэ.

Зорилт 3.2.Хуульчдаас шүүгчийг шилж олох арга ажиллагааг хөгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 3.2.1.Шүүгчийн сул орон тоог нөөцөөс нөхөн бүрдүүлэх эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.

Үйл ажиллагаа 3.2.2.Шүүгчийн сонгон шалгаруулалтын мэргэшил, ёс зүй, зан төлөвийн шалгалтын шалгуур үзүүлэлтийг боловсронгуй болгоно.

Үйл ажиллагаа 3.2.3.Эрх зүйч болон хуульч бэлтгэх тогтолцооны эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, сургалтын хөтөлбөрийг хөгжүүлэхэд холбогдох байгууллагатай хамтран ажиллана.

Зорилго 4.Шүүхийн хүний нөөцийн чадавхыг хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн тасралтгүй хөгжүүлнэ.

Зорилт 4.1.Ёс зүй, цогц чадамжтай шүүхийн хүний нөөц бэлтгэх суурь тогтолцоог бүрдүүлж, төгөлдөржүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 4.1.1.Шүүгчийн ажлын гүйцэтгэлийг шүүгчийн хараат бус байдлыг хангах зарчимд нийцүүлэн үнэлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 4.1.2.Шүүхийн захиргааны хүний нөөцийг бэлтгэх, мэргэшүүлэх, шатлан дэвшүүлэх тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлэн хөгжүүлж, шүүхийн захиргааны ажилтны бие даасан ангилал, зэрэглэлийг бий болгоно.

Үйл ажиллагаа 4.1.3.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын хүний нөөцийн эрсдэлийн удирдлагын бодлоготой болно.

Үйл ажиллагаа 4.1.4.Шүүхийн захиргааны зарим үйлчилгээг шүүн таслах ажиллагааны онцлогийг харгалзан бусдаар гүйцэтгүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 4.1.5.Шүүгч, шүүхийн захиргааны хүний нөөцийн нийгмийн хамгааллын баталгааны хөтөлбөр баталж хэрэгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 4.1.6.Шүүгч, шүүхийн захиргааны ажилтанд сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх урт хугацааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 4.1.7.Шүүхийн захиргааны байгууллага хүний нөөцийг шилж олох, сонгон шалгаруулах, тогтвортой ажиллуулах эрх зүйн үндсийг бий болгоно.

Зорилт 4.2.Шүүхийн үйлчилгээнд харилцааны соёл, ур чадварыг дээшлүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 4.2.1.Шүүхийн захиргааны ажилтанд хүний эрхийг дээдлэх харилцаа, хандлага, ур чадвар, ёс зүйг төлөвшүүлэх, гүйцэтгэлийн стандартыг бий болгоно.

Үйл ажиллагаа 4.2.2.Шүүхийн захиргааны ажилтнуудын ажил мэргэжлийн хөгжлийн бүх үе шатанд шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар, хандлагыг тасралтгүй дээшлүүлэх сургалтыг хүртээмжтэй болгоно.

Үйл ажиллагаа 4.2.3.Ажилтны үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрч, мэргэжлийн өсөлт, хөгжлийг дэмжсэн, ажиллахад тааламжтай, эерэг орчныг бүрдүүлэх хүний нөөцийн удирдлагын дэвшилтэт арга барилыг хөгжүүлнэ.

Зорилт 4.3.Шүүхийн захиргааны хүний нөөцийн мэргэжлийн хөгжлийг хангана.

Үйл ажиллагаа 4.3.1.Шүүхийн захиргааны ажилтны хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд үйлчлэн туслах мэдлэг, чадвар, хандлагыг олон талт эх сурвалжаас тогтмол тандан судалж, төрөлжүүлэн мэргэшүүлж, хөрвөх чадварыг хөгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 4.3.2.Мэдээллийн технологи, олон нийттэй харилцах, бусад тодорхой чиглэлийн мэргэжилтний болон тусгай мэдлэг, ур чадварын хэрэгцээ, шаардлагыг байнга судалж, мэргэшсэн хүний нөөцийг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 4.3.3.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын хүний нөөцийг мэргэшүүлэх, давтан сургах сургалтын тогтолцоог боловсронгуй болгож, их, дээд сургууль, мэргэжлийн холбоодын хоорондын түншлэлийг бий болгоно.

Үйл ажиллагаа 4.3.4.Шүүгч, шүүхийн захиргааны ажилтан мэдлэг боловсролоо дээшлүүлэх, шүүхийн шийдвэрийг судалгааны эргэлтэд оруулахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор олон улсын жишигт нийцсэн номын сан байгуулж, хүний нөөц, номын фондыг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 4.3.5.Хуулийн тайлбар гаргах, хууль хэрэглээний нэгдмэл байдлыг хангах чиглэлээр байнгын судалгаа хийх, шүүгч бэлтгэх, мэргэшүүлэх тогтолцоог боловсронгуй болгох, шүүхийн сургалт, судалгаа, мэдээллийн хүрээлэнгийн эрх зүйн байдлыг шүүгчийн академийн түвшинд хүргэнэ.

Зорилго 5.Шүүхийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

Зорилт 5.1.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны чанар, үр нөлөөг дээшлүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 5.1.1.Шүүгчийн ачааллын зохист хэмжээнд нийцүүлэн орон тоог бодитой тогтоох эрх зүйн орчныг хөгжүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 5.1.2.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тасралтгүй байдлыг хангах, хүний эрх, эрх чөлөө зөрчигдөхөөс сэргийлэх зорилгоор шүүгчийн ажил үүргийн хуваарь, ачааллыг оновчтой, уян хатан болгох эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгоно.

Үйл ажиллагаа 5.1.3.Шинээр томилогдсон шүүгчийг тодорхой хугацаанд зохист ачаалалтай шүүхэд ажиллуулах, хялбаршуулсан, бага үнийн дүнтэй маргаан, зөрчлийн хэрэг хуваарилан шийдвэрлүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 5.1.4.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны хугацааг хэрэг, маргааны төрөл, онцлогт тохируулан ялгамжтай тогтоох эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 5.1.5.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зохицуулалтыг албан ёсоор тайлбарлах, материаллаг эрх зүйг хөгжүүлэх шинжлэх ухааны тайлбар гаргах замаар шүүх хуулийг зөв, дэс дараалалтай, логик уялдаатай, шинжлэх ухааны арга зүйд тулгуурлан хэрэглэх явдлыг хангана.

Үйл ажиллагаа 5.1.6.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд баримтлах журам, зөвлөмжийг хяналтын шатны шүүхээс тогтоох эрх зүйн

зохицуулалтыг боловсронгуй болгох замаар хууль хэрэглээний нэгдмэл байдлыг хангаж, шударга шүүхээр шүүлгэх иргэний эрхийн баталгааг дээшлүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 5.1.7.Иргэн, захиргааны болон зөрчлийн хэргийн харьяаллын зааг ялгааг тодорхой болгох эрх зүйн орчныг сайжруулна.

Зорилт 5.2.Шүүхийн захиргааны үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 5.2.1.Анхан, давж заалдах шатны шүүхийн зохион байгуулалт, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны цахимжсан тогтолцоонд нийцүүлэн шүүхийн захиргааны ажилтнуудын ажил үүргийн хуваарийг тодорхой, оновчтой болгоно.

Үйл ажиллагаа 5.2.2.Эвлэрүүлэн зуучлалын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, хүрээг өргөтгөх, цахимжуулах, зардлаас чөлөөлөгдөх тогтолцоог бүрдүүлэх чиглэлээр эрх зүйн орчныг сайжруулна.

Үйл ажиллагаа 5.2.3.Шүүхэд иргэдийн төлөөлөгчийн оролцоог нэмэгдүүлэх арга, хэлбэрийг боловсронгуй болгох замаар шүүхэд тавих олон нийтийн хяналтын үр нөлөөг нэмэгдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 5.2.4.Иргэн, захиргааны хэрэгт шинжээч оролцуулах үйл ажиллагаа, хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, шинжээчийн мэдээлэл, төлбөрийн нэгдсэн жишгийг нэвтрүүлнэ.

Зорилт 5.3.Олон улсын гэрээ, конвенцыг шүүхэд хэрэглэх боломж, нөхцөл, чадавхыг нэмэгдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 5.3.1.Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенцын албан ёсны орчуулгаар шүүгчдийг хангаж, хэрэглэх шаардлага, ур чадварыг дээшлүүлнэ.

Зорилго 6.Шүүхийн үйлчилгээний дэд бүтцийг хөгжүүлнэ.

Зорилт 6.1.Аюулгүй байдлын стандартад нийцсэн шүүхийн байр, танхимтай болно.

Үйл ажиллагаа 6.1.1.Шүүхийг стандартын байр, барилга байгууламжаар үе шаттайгаар хангана.

Үйл ажиллагаа 6.1.2.Хэргийн оролцогч, шүүхээр үйлчлүүлж байгаа аливаа этгээдийн эрх, эрх чөлөө, аюулгүй байдлыг хангасан, шүүн таслах ажлын төрөл, онцлогт тохирсон шүүхийн байрны стандартыг тогтооно.

Үйл ажиллагаа 6.1.3.Шүүхийн байр, шүүх хуралдааны танхим, хүлээлгийн танхимд хэрэг, маргааны оролцогч өмгөөлөгчтэйгээ шүүх хуралдааны аль ч үед ганцаарчлан ярилцах нөхцөл, боломжийг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 6.1.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн шүүхээр үйлчлүүлэх боломжийг хангасан дэд бүтцийг бүрдүүлнэ.

Зорилт 6.2.Шүүхийн техник, тоног төхөөрөмж, мэдээллийн технологи, цахим дэд бүтцийг сайжруулна.

Үйл ажиллагаа 6.2.1.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын программ хангамж, систем хөгжүүлэлт, кибер аюулгүй байдлыг хариуцсан мэдээллийн технологийн дундын төвийг байгуулна.

Үйл ажиллагаа 6.2.2.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын цахим мэдээллийн бүрэн бүтэн, нууцлагдсан, хүртээмжтэй байдлыг сайжруулж, хиймэл оюун ухаан, блокчейн зэрэг дэвшилтэт технологийн шийдлийг нэвтрүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 6.2.3.Шүүхийн дата төвийн хүчин чадлыг сайжруулж, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангана.

Үйл ажиллагаа 6.2.4.Шүүхийг шаардлагатай тээврийн хэрэгсэл, дэвшилтэт техник, тоног төхөөрөмжөөр тогтмол хангана.

Зорилго 7.Хэрэг хянан шийдвэрлэхэд тохирсон, тогтвортой, урьдчилан тооцоолсон санхүүжилтийн тогтолцоог бүрдүүлнэ.

Зорилт 7.1.Шүүхээс үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах эдийн засгийн баталгааг хангана.

Үйл ажиллагаа 7.1.1.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг хэвийн явуулахад шаардлагатай зардлыг улсын төсөвт бодитой тооцон тусгах, шүүхийн төсвийг төлөвлөх, батлах, санхүүжүүлэх, зарцуулах эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгоно.

Үйл ажиллагаа 7.1.2.Шүүхийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулах зорилгоор шүүхийн зардлыг бүхэлд нь, шүүхийн үйл ажиллагааны зардлын тодорхой хэсгийг үр дүнд суурилан санхүүжүүлэх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлнэ.

Үйл ажиллагаа 7.1.3.Шүүхийн төсвийн хэмжээг Монгол Улсын төсвийн хоёр хувиас доошгүй байх бодлогыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

---oOo---

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны
33 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт

МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХ ЭРХ МЭДЛИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГЫН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ, ЗОРИЛТОТ ТҮВШИН

№	Зорилго, зорилт, үйл ажиллагаа	Шаардагдах хөрөнгийн хэмжээ (сая.төгрөг)	Санхүүжилтийн эх үүсвэр	Хамрах салбар, хариуцах байгууллага		Шалгуур үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Суурь		Зорилтот түвшин		Мэдээллийн эх сурвалж	Мэдээлэл цуглуулах арга зүй	Мэдээлэл цуглуулах давтамж
				Үндсэн	Хамтрагч			Түвшин	Он	2029 он (5 жил)	2034 он (10 жил)			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	**Зорилго 1.Шүүхэд мэдүүлэх иргэний эрхийн баталгааг хангаж, үйл ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдлыг дээшлүүлнэ.**	**8,173.8**	**Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр**	**УДШ, ШЕЗ, ХЗДХЯ, ХЗТТ**	**УИХ, ХЗДХЯ, ТЕГ, бүх шатны шүүх, МХХ, МӨХ, Хэвлэл мэдээллийн байгууллага**	**Шүүхийн нээлттэй, ил тод байдал**	**1-9 түвшин**	**4.5**	**2023**	**5**	**6**	**Шүүхийн нээлттэй, ил тод байдлын судалгаа**	**Асуумж**	**Жил бүр**
1.1	**Зорилт 1.1.Шүүхэд мэдүүлэх иргэний эрхийн баталгааг хангана.**	**5,333.8**	**Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр**	**УДШ, ШЕЗ, ХЗТТ**	**УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ**	**Шүүхийн нээлттэй, ил тод байдал**	**1-9 түвшин**	**4.5**	**2023**	**5**	**6**	**Шүүхийн нээлттэй, ил тод байдлын судалгаа**	**Асуумж**	**Жил бүр**
1.1.1	Үйл ажиллагаа 1.1.1.Иргэн шүүхэд мэдүүлэх эрхээ баталгаатай эдлэхэд учирч байгаа бэрхшээлийг тодорхойлж, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны холбогдох хэм хэмжээг боловсронгуй болгоно.	60.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	Бүх шатны шүүх, ШТГ	Иргэн шүүхэд мэдүүлэх эрхээ баталгаатай эдлэхэд учирч байгаа бэрхшээлийг тодорхойлох судалгаа	Тоо	0	2022	1	0	Судалгааны тайлан	Асуумж, тандан судалгаа, статистикт дүн шинжилгээ хийх	3 жил тутам
				ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
1.1.2	Үйл ажиллагаа 1.1.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон зорилтот бүлгийн иргэнд үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны үр нөлөө, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	3,258.8	Улсын төсөв	ХЗТТ	ХЗДХЯ	Улсын өмгөөлөгчийн тоо	Тоо	48	2023	58	70	Хууль зүйн туслалцааны төвийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		-	Улсын төсөв	ШЕЗ	Бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам

1.1.3	Үйл ажиллагаа 1.1.3.Шүүхийн үйл ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдлыг хангах замаар шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлнэ.	1,200.0	Улсын төсөв	УДШ, ШЕЗ	ШТГ	Олон нийтэд шүүх эрх мэдлийн байгууллагын үйл ажиллагаа, шүүн таслах ажиллагааны учир холбогдлыг таниулах чиглэлээр тухайн жилд гаргасан хэвлэл мэдээллийн бүтээгдэхүүний төрөл	Тоо	35	2023	50	80	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
1.1.4	Үйл ажиллагаа 1.1.4.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл шүүхийн нээлттэй, ил тод байдлыг хангах хөтөлбөрийг батлан хэрэгжүүлнэ.	-	Төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	ШТГ	Хөтөлбөр баталсан эсэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
1.1.5	Үйл ажиллагаа 1.1.5.Шүүхийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг олон нийтэд шуурхай мэдээлэх тогтолцоог бэхжүүлнэ.	15.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Шүүхээс олон нийтэд хандаж мэдээлэл түгээсэн бүтээгдэхүүний тоо	Тоо	300	2023	1500	3000	Шүүн таслах ажиллагааны явцыг түгээсэн статистик	Мэдээлэл цуглуулах шинжилгээний арга	Жил бүр
1.1.6	Үйл ажиллагаа 1.1.6.Шүүхийн статистикийн мэдээллийг гаргах, боловсруулах арга зүйг хөгжүүлж, бодлогын шийдвэр, нөөцийг хуваарилах үндэслэл болгох зорилгоор шүүхийн статистик мэдээллийн нээлттэй тогтолцоог бий болгоно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Шүүхийн статистикийн мэдээллийн дата санг бүрдүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		800.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Шүүхийн статистикийн мэдээллийн нээлттэй цахим платформ нэвтрүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
1.2	**Зорилт 1.2.Нээлттэй, ил тод байдлыг хангана.**	**2,840.0**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ**	**УИХ, ХЗДХЯ, ТЕГ, бүх шатны шүүх, МХХ, МӨХ, Хэвлэл мэдээллийн байгууллага**	**Шүүхийн үйл ажиллагааны талаарх иргэдийн эерэг хандлага**	**1-9 түвшин**	**5**	**2022**	**5**	**6**	**Шүүхийн нээлттэй, ил тод байдлын судалгаа**	**Асуумж**	**2 жил тутам**
1.2.1	Үйл ажиллагаа 1.2.1.Шүүхийн шийдвэрийг ойлгомжтой, олон нийтэд нээлттэй, ил тод, шуурхай мэдээлэх ажлын арга, хэлбэрийг боловсронгуй болгоно.	2,350.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	Бүх шатны шүүх, ШТГ	Шүүхийн шийдвэрийг олон нийтэд нээлттэй, ил тод, ойлгомжтой байдлаар тухайн жилд мэдээлсэн тоо	Тоо	1000	2023	2000	3000	Шүүхийн цахим хуудас	Мониторинг	Жил бүр

1.2.2	Үйл ажиллагаа 1.2.2.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын цахим үйлчилгээний үр нөлөө, хүртээмжийг дээшлүүлж, иргэд цахимаар үйлчлүүлэх нөхцөлийг үе шаттайгаар бүрдүүлнэ.	50.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Цахим хэрэглээний талаар иргэдэд зориулсан мэдээллийн бүтээгдэхүүн	Тоо	2	2023	20	30	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
1.2.3	Үйл ажиллагаа 1.2.3.Шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг дээшлүүлэхэд хууль зүйн болон бусад их, дээд сургууль, мэргэжлийн холбоо, хэвлэл мэдээллийн байгууллагын хамтын ажиллагаа, олон талт оролцоог өргөжүүлнэ.	100.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	Холбогдох байгууллага	Хамтын ажиллагаатай байгууллагын тоо	Тоо	45	2023	60	80	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
1.2.4	Үйл ажиллагаа 1.2.4.Шүүх эрх мэдлийн салбарын хэмжээнд тулгамдаж байгаа асуудлыг шийдвэрлэхэд төрийн бусад байгууллага, мэргэжлийн холбоо болон олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	МХХ, МӨХ, Хэвлэл мэдээллийн байгууллага	Олон талын оролцоотой зөвлөлдөх уулзалт хийх	1-тийм, 2- үгүй	2	2022	1	1	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
1.2.5	Үйл ажиллагаа 1.2.5.Төрийн болон албаны, хувь хүний нууцтай холбоотой хэргийг шүүхээр шийдвэрлэсэн талаар олон нийтэд мэдээлэх хүрээ хязгаарыг тогтоох эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгоно.	40.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, ТЕГ, бүх шатны шүүх	Хүрээ хязгаарыг тодорхойлох судалгаа	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	1	Судалгааны тайлан	Асуумж, тандан судалгаа, статистикт дүн шинжилгээ хийх	3 жил тутам
				ШЕЗ	ХЗДХЯ, ТЕГ, бүх шатны шүүх	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
1.2.6	Үйл ажиллагаа 1.2.6.Олон нийт болон мэргэжлийн оролцогчоос шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийн түвшнийг тогтоох хэрэглэгчийн үнэлгээний судалгааг ерөнхий болон тусгай агуулгаар тогтмол авах тогтолцоог бүрдүүлж үр дүнг тооцож хэвшинэ.	300.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Цахим систем нэвтрүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	53	2021	55	60	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр

2	**Зорилго 2.Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангаж, хариуцлагатай шүүхийг төлөвшүүлнэ.**	**9,284.2**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ**	**УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ**	**Шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийн түвшин**	**1-9 түвшин**	**4.5**	**2021**	**5**	**5.5**	**Шүүхийн индекс**	**Судалгаа, асуумж, ярилцлага**	**Жил бүр**
2.1	**Зорилт 2.1.Шүүгчийн хараат бус байдлыг бэхжүүлнэ.**	**3,000.0**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ**	**УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ**	**Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт**	**1-тийм, 2- үгүй**	**2**	**2023**	**1**	**0**	**Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал**	**Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга**	**3 жил тутам**
2.1.1	Үйл ажиллагаа 2.1.1.Шүүгчийн албаны болон хувийн хараат бус байдлын түвшинд тогтмол үнэлгээ хийх, түүний үр дүнд тулгуурлан шүүгчийн хараат бус байдлыг алдагдуулахаас урьдчилан сэргийлэх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, олон нийтэд шүүгчийн хараат бус байдлын талаар сурталчлан таниулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, бэхжүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
		-			ШТГ, хэвлэл, мэдээллийн байгууллага	Олон нийтэд чиглэсэн тухайн жилд зохион байгуулах ажлын төрөл	Тоо	2	2023	4	5	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
2.1.2	Үйл ажиллагаа 2.1.2.Шүүгчид нөлөөлсөн, нөлөөлөхөөр оролдсон аливаа этгээдэд хүлээлгэх эрүүгийн болон зөрчлийн хариуцлагын тогтолцоог боловсронгуй болгоно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	2 жил тутам
2.1.3	Үйл ажиллагаа 2.1.3.Шүүгчийн хэрэг, маргааныг хуульд үндэслэн хараат бус, шударгаар шийдвэрлэх мэргэшлийн ур чадварыг хөгжүүлнэ.	3,000.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ	ШЕЗ	Сургалтын тусгайлсан хөтөлбөр	Тоо	20	2023	20	20	Шүүхийн сургалт, судалгаа, мэдээллийн хүрээлэнгийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
2.1.4	Үйл ажиллагаа 2.1.4.Шүүгчийн цалингийн хэмжээ шүүгч хараат бусаар ажиллах, амьдрахад хүрэлцээтэй, баталгаатай байгаа эсэхэд тогтмол үнэлгээ хийж, цалингийн хэмжээг эдийн засгийн үзүүлэлтэд тулгуурлан нэмэгдүүлэх тогтолцоог бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	Жил бүр

2.2	**Зорилт 2.2.Шүүхийн бие даасан байдлыг хангана.**	**5,433.2**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ**	**УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, холбогдох байгууллага**	**Шүүхийн бие даасан байдлыг бэхжүүлэх эрх зүйн зохицуулалт**	**1-тийм, 2- үгүй**	**2.0**	**2021 он**	**1.0**	**0**	**Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал**	**Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга**	**Жил бүр**
2.2.1	Үйл ажиллагаа 2.2.1.Шүүхийн шийдвэр заавал биелэгдэх эрх зүйн орчин, тогтолцоог боловсронгуй болгоно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
2.2.2	Үйл ажиллагаа 2.2.2.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа хариуцлагатай, чанартай, үр дүнтэй, үр ашигтай байх зарчимд нийцүүлэн анхан, давж заалдах шатны шүүхийн зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгоно.	5,363.2	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
2.2.3	Үйл ажиллагаа 2.2.3.Шүүх, шүүгчийн аюулгүй байдал, гэрч, хохирогчийг хамгаалах чиг үүргийг хэрэгжүүлэх дагнасан байгууллагын оновчтой загварыг судалж, нэвтрүүлнэ.	50.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ХЗДХЯ	Оновчтой загварыг тодорхойлох судалгаа	Тоо	0	2022	1	0	Судалгааны тайлан	Асуумж, тандан судалгаа, статистикт дүн шинжилгээ хийх	2 жил тутам
		-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
2.2.4	Үйл ажиллагаа 2.2.4.Шүүх үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулах хүрэлцээтэй, хамгаалалттай, баталгаатай эдийн засгийн болон хүний нөөцтэй байх, бие даан төлөвлөх, удирдах эрх хэмжээгээр хангагдсан байх нөхцөлийг холбогдох хууль тогтоомжоор бүрдүүлнэ.	20.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Харьцуулсан судалгаа	Тоо	0	2023	1	1	Судалгааны тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
2.3	**Зорилт 2.3.Хариуцлагатай шүүхийг төлөвшүүлнэ.**	**851.0**	**Улсын төсөв**	**ШСХ, ШЕЗ, МХХ**	**УИХ, УДШ, ХЗДХЯ, АТГ, ШССМХ, шүүх**	**Эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох**	**1-тийм, 2- үгүй**	**2**	**2023**	**1**	**0**	**Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал**	**Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга**	**3 жил тутам**

2.3.1	Үйл ажиллагаа 2.3.1.Шүүгчийн баримтлах ёс зүйн хэм хэмжээний стандартыг тогтооно.	-	Улсын төсөв	ШСХ	УИХ, ХЗДХЯ, УДШ дэргэдэх ШССМХ	Стандарт батлах талаарх хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	2 жил тутам
2.3.2	Үйл ажиллагаа 2.3.2.Хуульчийн ёс зүйн хэм хэмжээг сахин биелүүлэх чиглэлээр холбогдох байгууллагуудын хамтын ажиллагааг бэхжүүлнэ.	15.0	Улсын төсөв	ШСХ, ШЕЗ, МХХ	УЕПГ, МӨХ	Хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	0	2022	1	1	ШСХ-ны тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
2.3.3	Үйл ажиллагаа 2.3.3.Шүүгчийг сахилгын зөрчилд холбогдохоос урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх, зөвлөн туслах эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШСХ	УИХ, ХЗДХЯ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	2 жил тутам
		-	Улсын төсөв	ШСХ	УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ	Ёс зүйн сургалтын хөтөлбөрийн тоо	Тоо	1	2023	5	10	Хөтөлбөр баталсан шийдвэр	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		-	Улсын төсөв	ШСХ		Нэг шүүгчид ногдох зөрчлийн эзлэх хувь	Хувь	7	2023	4	3	Сахилгын зөрчлийн тоон мэдээлэл	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		-	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШСХ	Зөвлөлдөх хороо байгуулах	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
2.3.4	Үйл ажиллагаа 2.3.4.Шүүгчийн сахилгын зөрчлийн шалтгаан, нөхцөлийг тогтмол судлах, олон улсын сайн туршлагатай харьцуулан дүн шинжилгээ хийх, шүүгчийн сахилгын хэргийн лавлагаа, зөрчилтэй холбоотой мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлж, нээлттэй, ил тод байдлыг хангана.	-	Улсын төсөв	ШСХ		Шүүгчийн сахилгын хэргийн лавлагаа, мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдэх	Тоо	2	2023	4	12	Шүүхийн сахилгын хорооны тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		-	Улсын төсөв	ШСХ	УИХ, ХЗДХЯ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
2.3.5	Үйл ажиллагаа 2.3.5.Шүүгчийн сахилгын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг цахимжуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШСХ	УИХ, ХЗДХЯ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
		300.0	Улсын төсөв	ШСХ		Цахим систем	Тоо	-	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам

2.3.6	Үйл ажиллагаа 2.3.6.Шүүхийн захиргааны ажилтны ёс зүйн хэм хэмжээг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл тогтоох эрх зүйн үндсийг бүрдүүлж, шүүхийн захиргааны ажилтан сахилгын болон ёс зүйн зөрчил гаргахаас урьдчилан сэргийлнэ.	36.0	Улсын төсөв	ШЕЗ		Сургалтын тусгайлсан хөтөлбөр гарган хэрэгжүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
2.3.7	Үйл ажиллагаа 2.3.7.Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр сургалт тогтмол зохион байгуулна.	500.0	Улсын төсөв	ШЕЗ, УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ	АТГ	Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр тухайн жилд зохион байгуулсан сургалт	Тоо	2	2023	3	4	ШССМХ-ийн тайлан, ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
2.3.8	Үйл ажиллагаа 2.3.8.Шүүгчийн сахилгын зөрчил, мэргэжлийн алдааны ялгаа заагийг тодорхойлох эрх зүйн орчныг сайжруулна.	-	Улсын төсөв	ШСХ	ШЕЗ, Бүх шатны шүүх	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
2.3.9	Үйл ажиллагаа 2.3.9.Шүүгчийн сахилгын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тогтолцоог боловсронгуй болгоно.	-	Улсын төсөв	ШСХ	Бүх шатны шүүх	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
3	**Зорилго 3.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын захиргааны менежментийг хөгжүүлнэ.**	**44,860.0**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ**	**УИХ, УДШ, ХЗДХЯ, МХХ, МӨХ, шүүх, ШТГ**	**Шүүхээр үйлчлүүлсэн иргэдийн сэтгэл ханамжийн түвшин**	**1-9 түвшин**	**5**	**2022**	**8**	**9**	**Судалгааны тайлан**	**Санал асуулга**	**Жил бүр**
3.1	**Зорилт 3.1.Шүүхийн үйл ажиллагаанд цахим технологи нэвтрүүлж, шуурхай, чирэгдэлгүй болгоно.**	**44,576.0**	**Улсын төсөв**	**УДШ, ШЕЗ**	**УИХ, УДШ, ХЗДХЯ, МХХ, МӨХ, шүүх, ШТГ**	**Шүүхийн захиргааны үйл ажиллагааны цахим шилжилтийн хувь**	**Хувь**	**10**	**2023**	**50**	**60**	**ШЕЗ, ШТГ-уудын жил бүрийн тайлан**	**Өгөгдөл цуглуулах шинжилгээний арга**	**Жилд нэг удаа**
3.1.1	Үйл ажиллагаа 3.1.1.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын программ хангамж, шүүхийн цахим платформыг хөгжүүлэх энтерпрайз архитектур болон техник, эдийн засгийн үндэслэлийг гаргаж хэрэгжүүлнэ.	120.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ХЗДХЯ	Техник эдийн засгийн үндэслэл батлах	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр

3.1.2	Үйл ажиллагаа 3.1.2.Шүүхийн мэдээллийн системд мэдээллийн технологийн ерөнхий хяналт, удирдлагын тогтолцоог нутагшуулж, хэрэгжүүлнэ.	650.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ХЗДХЯ	Мэдээллийн технологийн ерөнхий хяналт, удирдлагын тогтолцоог хэрэгжүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
3.1.3	Үйл ажиллагаа 3.1.3.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны цахимжсан тогтолцоо, эрх зүйн орчныг үе шаттайгаар бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
3.1.4.	Үйл ажиллагаа 3.1.4.Шүүх эрх мэдлийн болон хуулийн салбарын байгууллагуудын цахим мэдээллийн сангийн уялдааг ханган хөгжүүлж, мэдээллийн ил тод, хүртээмжтэй байдлыг нэмэгдүүлнэ.	840.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Цахим мэдээллийн санд нээлттэй байршуулбал зохих шүүхийн шийдвэр	Хувь	80	2023	90	100	Монгол Улсын шүүхийн шийдвэрийн цахим сан	Мониторинг	Жил бүр
3.1.5	Үйл ажиллагаа 3.1.5.Шүүх хуралдаанд зайнаас буюу цахимаар оролцох, хуралдааныг шууд дамжуулах техник технологийн нөхцөлийг сайжруулна.	27,000.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	УДШ, МХХ, МӨХ	Программ хангамж бүрдүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		13,500.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх байгууллага	Цахимаар оролцуулах техник, технологи бүхий шүүх хуралдааны танхимын эзлэх хувь	Хувь	56	2023	100	100	Жил бүрийн нийт шүүхийн тоног төхөөрөмжийн ашиглалтын хугацааны судалгаа	Өгөгдөл цуглуулах шинжилгээний арга	Жил бүр
		840.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Шууд дамжуулах тоног төхөөрөмжийн санхүүжилтийн хэмжээ	сая төгрөг	0	2023	800	40	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
3.1.6	Үйл ажиллагаа 3.1.6.Иргэн эрхээ хамгаалах боломжийг дээшлүүлэх, шүүхийн шийдвэрийн судалгааны эргэлтийг нэмэгдүүлэх зорилгоор шүүхийн шийдвэрийн цахим санд боловсруулалт хийх хиймэл оюун ухааны дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлнэ.	516.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Хиймэл оюун ухаан ашиглаж шүүхийн шийдвэрийн цахим санд хийсэн боловсруулалтын эзлэх хувь	Хувь	0	2023	50	70	Шүүхийн шийдвэрийн цахим сангаас шийдвэрийн боловсруулалт хийсэн статистик мэдээ	Өгөгдөл цуглуулах шинжилгээний арга	Жил бүр

3.1.7	Үйл ажиллагаа 3.1.7.Шүүхийн захиргааны үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх, шүүхийн дотоод мэдээллийн урсгалыг ил тод байлгах, хянах, хадгалах, ашиглах, түгээх боломж бүхий программ хангамжийг нэвтрүүлж, цахим мэдээллийн санг үүсгэнэ.	150.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний программ хангамж нэвтрүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2022	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
3.1.8	Үйл ажиллагаа 3.1.8.Шүүхээс хэрэгжүүлэх захиргааны үйл ажиллагаа, бүх төрлийн лавлагаа /цагаатгал, улс төрийн намын бүртгэл, архивын лавлагаа зэрэг/-г цахимжуулж, энэ төрлийн лавлагааг төрийн байгууллагын мэдээллийн нэгдсэн сангаас цахимаар авах боломжийг бүрдүүлнэ.	960.0	Улсын төсөв	УДШ, ШЕЗ	ШТГ	Цахимаар өгсөн бүх төрлийн лавлагааны эзлэх хувь	Хувь	4.1	2023	30	50	Статистик мэдээ	Өгөгдөл цуглуулах шинжилгээний арга	Жил бүр
3.1.9	Үйл ажиллагаа 3.1.9.Шүүхийн хараат бус байдлыг хангаж, хамгаалах үндсэн чиг үүрэг бүхий Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн хараат бус, бие даасан байдлыг бэхжүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШССМХ, ШТГ, МХХ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
3.2	**Зорилт 3.2.Хуульчдаас шүүгчийг шилж олох арга ажиллагааг хөгжүүлнэ.**	**284.0**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ**	**УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ**	**Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт**	**1-тийм, 2- үгүй**	**2**	**2023**	**1**	**0**	**Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал**	**Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга**	**3 жил тутам**
3.2.1	Үйл ажиллагаа 3.2.1.Шүүгчийн сул орон тоог нөөцөөс нөхөн бүрдүүлэх эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
3.2.2	Үйл ажиллагаа 3.2.2.Шүүгчийн сонгон шалгаруулалтын мэргэшил, ёс зүй, зан төлөвийн шалгалтын шалгуур үзүүлэлтийг боловсронгуй болгоно.	284.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам

3.2.3	Үйл ажиллагаа 3.2.3.Эрх зүйч болон хуульч бэлтгэх тогтолцооны эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, сургалтын хөтөлбөрийг хөгжүүлэхэд холбогдох байгууллагатай хамтран ажиллана.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	МХХ	Хуульчийн шалгалт өгсөн болон тэнцсэн төгсөгчийн тооны харьцаа	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
4	**Зорилго 4.Шүүхийн хүний нөөцийн чадавхыг хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн тасралтгүй хөгжүүлнэ.**	**155,232.8**	**Улсын төсөв**	**УДШ, ШЕЗ, УЕПГ**	**УИХ, ХЗДХЯ, шүүх, ШССМХ, ШТГ**	**Сургалтын зардлын санхүүжилт**	**Хувь**	**55**	**2023**	**70**	**75**	**Хүний нөөцийн судалгаа**	**Цахим**	**Жил бүр**
4.1	**Зорилт 4.1.Ёс зүй, цогц чадамжтай шүүхийн хүний нөөц бэлтгэх суурь тогтолцоог бүрдүүлж, төгөлдөржүүлнэ.**	**143,730.8**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ, УЕПГ**	**УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШССМХ, ШТГ**	**Мэргэшсэн, тогтвортой байдал**	**Хувь**	**81**	**2023**	**85**	**90**	**УЕПГ, ШЕЗ-ийн тайлан**	**Дүн шинжилгээний арга**	**Жил бүр**
4.1.1	Үйл ажиллагаа 4.1.1.Шүүгчийн ажлын гүйцэтгэлийг шүүгчийн хараат бус байдлыг хангах зарчимд нийцүүлэн үнэлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	УДШ	УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
4.1.2	Үйл ажиллагаа 4.1.2.Шүүхийн захиргааны хүний нөөцийг бэлтгэх, мэргэшүүлэх, шатлан дэвшүүлэх тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлэн хөгжүүлж, шүүхийн захиргааны ажилтны бие даасан ангилал, зэрэглэлийг бий болгоно.	280.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Шилдэг туршлага, шинэ инновац нэвтрүүлсэн тоо	Тоо	0	2023	3	5	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
4.1.3	Үйл ажиллагаа 4.1.3.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын хүний нөөцийн эрсдэлийн удирдлагын бодлоготой болно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ, УЕПГ	ШТГ	Эрсдэлийн удирдлагын бодлого батлагдах	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	УПЕГ, ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
4.1.4	Үйл ажиллагаа 4.1.4.Шүүхийн захиргааны зарим үйлчилгээг шүүн таслах ажиллагааны онцлогийг харгалзан бусдаар гүйцэтгүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам

4.1.5	Үйл ажиллагаа 4.1.5.Шүүгч, шүүхийн захиргааны хүний нөөцийн нийгмийн хамгааллын баталгааны хөтөлбөр баталж хэрэгжүүлнэ.	139,200.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Хөтөлбөр хэрэгжсэн эсэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	2 жил тутам
4.1.6	Үйл ажиллагаа 4.1.6.Шүүгч, шүүхийн захиргааны ажилтанд сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх урт хугацааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	4,250.8	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Хөтөлбөр хэрэгжсэн эсэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	2 жил тутам
4.1.7	Үйл ажиллагаа 4.1.7.Шүүхийн захиргааны байгууллага хүний нөөцийг шилж олох, сонгон шалгаруулах, тогтвортой ажиллуулах эрх зүйн үндсийг бий болгоно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
4.2	**Зорилт 4.2.Шүүхийн үйлчилгээнд харилцааны соёл, ур чадварыг дээшлүүлнэ.**	**1,150.0**	**Улсын төсөв**	**УДШ, ШЕЗ, УЕПГ**	**ШТГ**	**Харилцаа хандлагын түвшин**	**1-9 түвшин**	**5**	**2023**	**6**	**8**	**Асуумжийн судалгаа**	**Цахим болон ярилцлага**	**Жил бүр**
4.2.1	Үйл ажиллагаа 4.2.1.Шүүхийн захиргааны ажилтанд хүний эрхийг дээдлэх харилцаа, хандлага, ур чадвар, ёс зүйг төлөвшүүлэх, гүйцэтгэлийн стандартыг бий болгоно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ, УЕПГ	ШТГ	Харилцааны ур чадвар, ёс зүй, гүйцэтгэлийн стандарт батлах	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1		Тогтоол, шийдвэр	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	Жил бүр
4.2.2	Үйл ажиллагаа 4.2.2.Шүүхийн захиргааны ажилтнуудын ажил мэргэжлийн хөгжлийн бүх үе шатанд шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар, хандлагыг тасралтгүй дээшлүүлэх сургалтыг хүртээмжтэй болгоно.	950.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	ШТГ	Олон шатлалт сургалтын хөтөлбөр бүхий онлайн сургалтын орчны эзлэх хувь	Хувь	0	2022	70	85	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
4.2.3	Үйл ажиллагаа 4.2.3.Ажилтны үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрч, мэргэжлийн өсөлт, хөгжлийг дэмжсэн, ажиллахад таатай, эерэг орчныг бүрдүүлэх хүний нөөцийн удирдлагын дэвшилтэт арга барилыг хөгжүүлнэ.	200.0	Улсын төсөв	УДШ, ШЕЗ	ШТГ	Удирдлагын дэвшилтэт арга барилын талаарх ажилтны үнэлгээ	1-9 түвшин	4.2	2016	5.2	6.2	Асуумжийн судалгаа	Цахим болон ярилцлага	Жил бүр

4.3	Зорилт 4.3.Шүүхийн захиргааны хүний нөөцийн мэргэжлийн хөгжлийг хангана.	10,352.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, УДШ, ХЗДХЯ, шүүх, ШССМХ, ШТГ, МХХ, МӨХ, сургалтын байгууллага	Сургалтын санхүүжилтийн хэмжээ	1-9 түвшин	5	2023	6	8	Асуумжийн судалгаа	Цахим болон ярилцлага	Жил бүр
4.3.1	Үйл ажиллагаа 4.3.1.Шүүхийн захиргааны ажилтны хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд үйлчлэн туслах мэдлэг, чадвар, хандлагыг олон талт эх сурвалжаас тогтмол тандан судалж, төрөлжүүлэн мэргэшүүлж, хөрвөх чадварыг хөгжүүлнэ.	150.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	ШТГ	Тандан судалгааны тогтолцоо бүрдэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Судалгаа, тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
4.3.2	Үйл ажиллагаа 4.3.2.Мэдээллийн технологи, олон нийттэй харилцах, бусад тодорхой чиглэлийн мэргэжилтний болон тусгай мэдлэг, ур чадварын хэрэгцээ, шаардлагыг байнга судалж, мэргэшсэн хүний нөөцийг бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Хэрэгцээ, шаардлагыг тогтмол судлах тогтолцоог бүрдүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Судалгаа, тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		800.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	ШТГ	Мэргэшүүлэх сургалтын тоо	Тоо	1	2023	7	9	Судалгаа, тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		1,350.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	ШТГ	Шүүхийн төсөвт тухайн зардлын эзлэх хувь	Хувь	0	2023	0.1	0.2	Батлагдсан төсөв	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	Жил бүр
		7,026.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Шүүхийн захиргааны ажилтны орон тоонд мэдээллийн технологийн ажилтны эзлэх хувь	Тоо	2.6	2023	5.6	6.9	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		26.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	Сургалтын байгууллага	Хамтран боловсруулсан сургалтын хөтөлбөрийн тоо	Тоо	0	2023	5	8	Тушаал, шийдвэр	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	Жил бүр
4.3.3	Үйл ажиллагаа 4.3.3.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын хүний нөөцийг мэргэшүүлэх, давтан сургах сургалтын тогтолцоог боловсронгуй болгож, их, дээд сургууль, мэргэжлийн холбоодын хоорондын түншлэлийг бий болгоно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УДШ, УЕПГ, МХХ, МӨХ, УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ, их сургууль, мэргэжлийн холбоод	Түншлэлийн тоо	Тоо	0	2023	6	6	Байгуулсан санамж бичиг	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр

4.3.4	Үйл ажиллагаа 4.3.4.Шүүгч, шүүхийн захиргааны ажилтан мэдлэг боловсролоо дээшлүүлэх, шүүхийн шийдвэрийг судалгааны эргэлтэд оруулахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор олон улсын жишигт нийцсэн номын сан байгуулж, хүний нөөц, номын фондыг бүрдүүлнэ.	1,000.0	Улсын төсөв	УДШ, ШЕЗ	ШТГ	Нэгдсэн номын сан байгуулах	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	1	Тогтоол, шийдвэр	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	Жил бүр
4.3.5	Үйл ажиллагаа 4.3.5.Хуулийн тайлбар гаргах, хууль хэрэглээний нэгдмэл байдлыг хангах чиглэлээр байнгын судалгаа хийх, шүүгч бэлтгэх, мэргэшүүлэх тогтолцоог боловсронгуй болгох, шүүхийн сургалт, судалгаа, мэдээллийн хүрээлэнгийн эрх зүйн байдлыг шүүгчийн академийн түвшинд хүргэнэ.	-	Улсын төсөв	УДШ	УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ	Өөрийн албан хаагчдад зориулсан сургалтын санхүүжилт	Тоо	0	2023	6	6	УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
5	**Зорилго 5.Шүүхийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.**	**1,880.0**	**Улсын төсөв**	**УДШ, ШЕЗ**	**УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШССМХ, ШТГ**	**Иргэдийн шүүхийн үйлчилгээний талаарх үнэлгээ**	**1-9 түвшин**	**55**	**2021**	**65**	**75**	**Нээлттэй нийгэм форум шүүхийн индекс**	**Тайлан**	**Жил бүр**
5.1	**Зорилт 5.1.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны чанар, үр нөлөөг дээшлүүлнэ.**	**875.0**	**Улсын төсөв**	**УДШ, ШЕЗ**	**УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШССМХ, ШТГ**	**Шүүн таслах ажиллагааны чанар**	**1-9 түвшин**	**1**	**2023**	**5**	**9**	**Судалгааны тайлан**	**Судалгааны арга зүй**	**3 жил тутам**
5.1.1	Үйл ажиллагаа 5.1.1.Шүүгчийн ачааллын зохист хэмжээнд нийцүүлэн орон тоог бодитой тогтоох эрх зүйн орчныг хөгжүүлнэ.	15.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
		400.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	Бүх шатны шүүх	Шүүгчийн ажлын зохист ачааллаг үндэслэн шүүгчийн орон тоог нэмэгдүүлэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	1	УИХ-ын тогтоол	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	Жил бүр

5.1.2	Үйл ажиллагаа 5.1.2.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тасралтгүй байдлыг хангах, хүний эрх, эрх чөлөө зөрчигдөхөөс сэргийлэх зорилгоор шүүгчийн ажил үүргийн хуваарь, ачааллыг оновчтой, уян хатан болгох эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгоно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
5.1.3	Үйл ажиллагаа 5.1.3.Шинээр томилогдсон шүүгчийг тодорхой хугацаанд зохист ачаалалтай шүүхэд ажиллуулах, хялбаршуулсан, бага үнийн дүнтэй маргаан, зөрчлийн хэрэг хуваарилан шийдвэрлүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
5.1.4	Үйл ажиллагаа 5.1.4.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны хугацааг хэрэг, маргааны төрөл, онцлогт тохируулан ялгамжтай тогтоох эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
5.1.5	Үйл ажиллагаа 5.1.5.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зохицуулалтыг албан ёсоор тайлбарлах, материаллаг эрх зүйг хөгжүүлэх шинжлэх ухааны тайлбар гаргах замаар шүүх хуулийг зөв, дэс дараалалтай, логик уялдаатай, шинжлэх ухааны арга зүйд тулгуурлан хэрэглэх явдлыг хангана.	400.0	Улсын төсөв	УДШ	УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам

5.1.6	Үйл ажиллагаа 5.1.6.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд баримтлах журам, зөвлөмжийг хяналтын шатны шүүхээс тогтоох эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох замаар хууль хэрэглээний нэгдмэл байдлыг хангаж, шударга шүүхээр шүүлгэх иргэний эрхийн баталгааг дээшлүүлнэ.	60.0	Улсын төсөв	УДШ	УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
5.1.7	Үйл ажиллагаа 5.1.7.Иргэн, захиргааны болон зөрчлийн хэргийн харьяаллын зааг ялгааг тодорхой болгох эрх зүйн орчныг сайжруулна.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
5.2	**Зорилт 5.2.Шүүхийн захиргааны үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.**	**615.0**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ**	**УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШССМХ, ШТГ**	**Иргэдийн шүүхийн үйлчилгээний талаарх үнэлгээ**	**1-9 түвшин**	**55**	**2021**	**65**	**75**	**Нээлттэй нийгэм форум шүүхийн индекс**	**Өгөгдөл цуглуулах шинжилгээний арга**	**Жил бүр**
5.2.1	Үйл ажиллагаа 5.2.1.Анхан, давж заалдах шатны шүүхийн зохион байгуулалт, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны цахимжсан тогтолцоонд нийцүүлэн шүүхийн захиргааны ажилтнуудын ажил үүргийн хуваарийг тодорхой, оновчтой болгоно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Албан тушаалын тодорхойлолтыг шинэчлэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2022	1	0	Тогтоол, шийдвэр	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	2 жил тутам
5.2.2	Үйл ажиллагаа 5.2.2.Эвлэрүүлэн зуучлалын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, хүрээг өргөтгөх, цахимжуулах, зардлаас чөлөөлөгдөх тогтолцоог бүрдүүлэх чиглэлээр эрх зүйн орчныг сайжруулна.	300.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам

5.2.3	Үйл ажиллагаа 5.2.3.Шүүхэд иргэдийн төлөөлөгчийн оролцоог нэмэгдүүлэх арга, хэлбэрийг боловсронгуй болгох замаар шүүхэд тавих олон нийтийн хяналтын үр нөлөөг нэмэгдүүлнэ.	300.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	Анхан шатны шүүх / Захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүх/	Иргэдийн төлөөлөгчийн сургалтад зориулсан санхүүжилт	Тоо	18	2022	20	22	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
5.2.4	Үйл ажиллагаа 5.2.4.Иргэн, захиргааны хэрэгт шинжээч оролцуулах үйл ажиллагаа, хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, шинжээчийн мэдээлэл, төлбөрийн нэгдсэн жишгийг нэвтрүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, ХЗДХЯ, бүх шатны шүүх, ШТГ	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
		15.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	УДШ, УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ, судалгааны байгууллагууд	Стандарт нэвтрүүлсэн эсэх	1-тийм, 2- үгүй	2	2022	1	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
5.3	**Зорилт 5.3.Олон улсын гэрээ, конвенцыг шүүхэд хэрэглэх боломж, нөхцөл, чадавхыг нэмэгдүүлнэ.**	**390.0**	**Улсын төсөв**	**УДШ**	**УИХ, ГХЯ, УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ**	**Стандарт нэвтрүүлсэн эсэх**	**1-тийм, 2- үгүй**	**2**	**2022**	**1**	**1**	**УДШ-ийн тайлан**	**Тайлан**	**Жил бүр**
5.3.1.	Үйл ажиллагаа 5.3.1.Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенцын албан ёсны орчуулгаар шүүгчдийг хангаж, хэрэглэх шаардлага, ур чадварыг дээшлүүлнэ.	90.0	Улсын төсөв	УДШ	УИХ, ГХЯ, УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ	Холбогдох гэрээ, конвенцын албан орчуулгаар шүүгчдийг хангах	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	1	УДШ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		300.0	Улсын төсөв	УДШ	УДШ-ийн дэргэдэх ШССМХ	Сургалтын тусгайлсан хөтөлбөр гарган хэрэгжүүлэх	Тоо	0	2023	1	1	УДШ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
6	**Зорилго 6.Шүүхийн үйлчилгээний дэд бүтцийг хөгжүүлнэ.**	**547,255.6**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ**	**УИХ, Засгийн газар, бүх шатны шүүх, УЕПГ, ХЗДХЯ, ШТГ, төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага**	**Шүүхийн дэд бүтцийг хөгжүүлэхэд зарцуулах санхүүжилт**	**мөнгөн дүн (сая төгрөг)**	**0**	**2023**	**355716.1**	**191539.5**	**ШЕЗ-ийн тайлан**	**Дүн шинжилгээний арга**	**Жил бүр**
6.1	**Зорилт 6.1.Аюулгүй байдлын стандартад нийцсэн шүүхийн байр, танхимтай болно.**	**459,200.0**	**Улсын төсөв**	**ШЕЗ**	**УИХ**	**Шүүхийн стандартад нийцсэн байр**		**0**	**2023**	**5**	**3**	**ШЕЗ-ийн тайлан**	**Дүн шинжилгээний арга**	**Жил бүр**
6.1.1	Үйл ажиллагаа 6.1.1.Шүүхийг стандартын байр, барилга байгууламжаар үе шаттайгаар хангана.	459,200.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ, Засгийн газар	Стандартад нийцсэн барилгатай шүүх	Тоо	0	2023	23	20	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр

6.1.2	Үйл ажиллагаа 6.1.2.Хэргийн оролцогч, шүүхээр үйлчлүүлж байгаа аливаа этгээдийн эрх, эрх чөлөө, аюулгүй байдлыг хангасан, шүүн таслах ажлын төрөл, онцлогт тохирсон шүүхийн байрны стандартыг тогтооно.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Шүүхийн байрны стандартыг шинэчлэх	1-тийм, 2- үгүй	1	2023	1	0	Тогтоол, шийдвэр	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	Жил бүр
6.1.3	Үйл ажиллагаа 6.1.3.Шүүхийн байр, шүүх хуралдааны танхим, хүлээлгийн танхимд хэрэг, маргааны оролцогч өмгөөлөгчтэйгээ шүүх хуралдааны аль ч үед ганцаарчлан ярилцах нөхцөл, боломжийг бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Шүүхийн байрны стандартад тусгах	Хувь	0	2023	50	100	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
6.1.4.	Үйл ажиллагаа 6.1.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн шүүхээр үйлчлүүлэх боломжийг хангасан дэд бүтцийг бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	ШЕЗ	ШТГ	Шүүхийн байрны стандартад тусгах	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	1	Тогтоол, шийдвэр	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	Жил бүр
6.2	**Зорилт 6.2.Шүүхийн техник, тоног төхөөрөмж, мэдээллийн технологи, цахим дэд бүтцийг сайжруулна.**	**88,055.6**	**Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр**	**ШЕЗ**	**УИХ, УДШ, УЕПГ, ХЗДХЯ, ШТГ, төсөл хэрэгжүүлэгч болон аудит хийх байгууллага**	**Техникийн шаардлага хангасан цахим систем, тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн эзлэх хувь**	**Хувь**	**30**	**2023**	**65**	**80**	**Судалгаа**	**Өгөгдөл цуглуулах шинжилгээний арга**	**Жил бүр**
6.2.1	Үйл ажиллагаа 6.2.1.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын программ хангамж, систем хөгжүүлэлт, кибер аюулгүй байдлыг хариуцсан мэдээллийн технологийн дундын төвийг байгуулна.	33,750.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ, ХЗДХЯ	УДШ, ШЕЗ, ШСХ, УЕПГ	Төв байгуулах	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	2	1	Тогтоол, шийдвэр	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	Жил бүр
6.2.2	Үйл ажиллагаа 6.2.2.Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын цахим мэдээллийн бүрэн бүтэн, нууцлагдсан, хүртээмжтэй байдлыг сайжруулж, хиймэл оюун ухаан, блокчейн зэрэг дэвшилтэт технологийн шийдлийг нэвтрүүлнэ.	1,269.6	ШЕЗ		ХЗДХЯ, шүүх эрх мэдлийн байгууллагууд	Хиймэл оюун ухаан, блокчейн зэрэг дэвшилтэд технологи ашиглаж хэрэг маргааныг төрлөөр нь ялгаж, урьдчилсан шийдвэрлэлтийг харах хувь	Хувь	0	2023	30	50	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр

6.2.3	Үйл ажиллагаа 6.2.3.Шүүхийн дата төвийн хүчин чадлыг сайжруулж, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангана.	386.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага, тухайн бусийн ШТГ	Нэмэгдсэн дата төвийн тоо	Ширхэг	2	2023	3	0	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		250.0	Улсын төсөв, төсөл, хөтөлбөр	ШЕЗ	Мэдээллийн аюулгүй байдлын аудит хийх байгууллага, Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага, тухайн бусийн ШТГ	Аюулгүйн нөөцийн түвшин	Хувь	10	2023	50	80	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	2 жил тутам
6.2.4	Үйл ажиллагаа 6.2.4.Шүүхийг шаардлагатай тээврийн хэрэгсэл, дэвшилтэт техник, тоног төхөөрөмжөөр тогтмол хангана.	27,700.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ	Шаардлага хангасан тээврийн хэрэгслийн эзлэх хувь	Хувь	30	2023	70	100	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
		24,700.0	Улсын төсөв	ШЕЗ	УИХ	Компьютер, техник тоног төхөөрөмжөөр хангах	Хувь	50	2023	65	80	ШЕЗ-ийн тайлан	Дүн шинжилгээний арга	Жил бүр
7	**Зорилго 7.Хэрэг хянан шийдвэрлэхэд тохирсон, тогтвортой, урьдчилан тооцоолсон санхүүжилтийн тогтолцоог бүрдүүлнэ.**	**0.0**	**Улсын төсөв**	**УИХ**	**ХЗДХЯ, ШЕЗ, бүх шатны шүүх**	**Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт**	**1-тийм, 2- үгүй**	**2**	**2023**	**1**	**0**	**Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал**	**Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга**	**3 жил тутам**
7.1.	**Зорилт 7.1.Шүүхээс үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах эдийн засгийн баталгааг хангана.**	**0.0**	**Улсын төсөв**	**УИХ**	**ХЗДХЯ, ШЕЗ, бүх шатны шүүх**	**Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт**	**1-тийм, 2- үгүй**	**2**	**2023**	**1**	**0**	**Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал**	**Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга**	**3 жил тутам**
7.1.1	Үйл ажиллагаа 7.1.1.Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг хэвийн явуулахад шаардлагатай зардлыг улсын төсөвт бодитой тооцон тусгах, шүүхийн төсвийг төлөвлөх, батлах, санхүүжүүлэх, зарцуулах эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгоно.	-	Улсын төсөв	УИХ	ХЗДХЯ, ШЕЗ, бүх шатны шүүх	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам

7.1.2	Үйл ажиллагаа 7.1.2.Шүүхийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулах зорилгоор шүүхийн зардлыг бүхэлд нь, шүүхийн үйл ажиллагааны зардлын тодорхой хэсгийг үр дүнд суурилан санхүүжүүлэх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлнэ.	-	Улсын төсөв	УИХ	ХЗДХЯ, ШЕЗ, бүх шатны шүүх	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
7.1.3	Үйл ажиллагаа 7.1.3.Шүүхийн төсвийн хэмжээг Монгол Улсын төсвийн хоёр хувиас доошгүй байх бодлогыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.	-	Улсын төсөв	УИХ	ХЗДХЯ, ШЕЗ, бүх шатны шүүх	Хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт	1-тийм, 2- үгүй	2	2023	1	0	Хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Баримт бичиг ба бүртгэлийн арга	3 жил тутам
		766,686.4												

---O---

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдөр	Дугаар 49	Улаанбаатар хот

Хуулийн төсөл буцаах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.10 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Засгийн газраас 2024 оны 05 дугаар сарын 03-ны өдөр Улсын Их Хуралд Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн Энхийг дэмжих ажиллагаанд оролцох тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг буцаах нь зүйтэй гэсэн Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн тул хууль санаачлагчид буцаасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Дугаар 63 | Улаанбаатар хот

Малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих зарим арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих зарим арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг хавсралтаар батлсугай.

2.Малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих “Цагаан алт” хөдөлгөөнийг өрнүүлж, дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /Л.Оюун-Эрдэнэ/-т даалгасугай:

1/Салбарын хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх чиглэлээр:

а/хөнгөн үйлдвэрлэлд хамаарах салбар, оролцогчдын эрх, үүрэг, хүлээх хариуцлагыг тодорхойлж, үйлдвэрлэл эрхлэгчийг дэмжих, хөгжүүлэх, хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулсан Хөнгөн үйлдвэрлэлийн тухай хуулийн төслийг шинээр боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

б/үйлдвэрлэл, технологийн паркийг хөгжүүлэх татвар, хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн таатай орчныг бүрдүүлж, үндэсний боловсруулах үйлдвэрүүдийг хөгжүүлэх зорилгоор Хувь хүний орлогын албан татварын тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг боловсруулж, 2024 онд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

в/малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих, нэмүү өртөг шингэсэн болон эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлд хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх хууль, эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэх;

г/Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

д/малын гаралтай түүхий эдийг бэлтгэх, боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих чиглэлд хэрэгжүүлж байгаа урамшууллыг дүгнэж, үр дүнд суурилсан, зах зээлийн зарчимд нийцүүлэхэд чиглүүлэх;

е/дотоодын үйлдвэрлэлийг хамгаалах, түүхий эдийн боловсруулалтын түвшнийг ахиулахад шаардлагатай стандарт, техникийн зохицуулалтыг батлан хэрэгжүүлэх.

2/Түүхий эдийн чанар, бэлтгэлийн тогтолцоог дэмжих чиглэлээр:

а/малыг эрүүлжүүлэх, био бэлдмэлийн дэвшилтэт технологи бүхий дотоодын вакцин үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, вакцины хүйтэн хэлхээний сүлжээг бий болгох, мал вакцинжуулах үйл ажиллагааг үр дүнтэй зохион байгуулах, тогтолцоог сайжруулах;

б/улс, аймгийн мал эмнэлэг, ариун цэврийн лабораторийн үйл ажиллагааг уялдуулан, стандартын шаардлага хангасан өндөр хүчин чадалтай бүсийн мал эмнэлгийн лаборатори байгуулж, орчин үеийн дэвшилтэт техник, тоног төхөөрөмжөөр хангах;

в/бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд суурилсан хөдөө аж ахуйн тэргүүлэх бүсүүдэд дэлхийн мал, амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын тайван бүсийн үзүүлэлтийг тогтоож, тогтвортой хадгалах;

г/малын гаралтай түүхий эдийг хөдөө аж ахуйн биржээр арилжаалах, түүхий эд бэлтгэлийн нэг цэгийн зохион байгуулалтыг бий болгож, нийлүүлэлтийн оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх;

д/түүхий эд, бүтээгдэхүүний гарал үүсэл, чанарын мөшгөх тогтолцооны цахим санг хөгжүүлж, гарал үүсэл, чанар нь баталгаажсан түүхий эдийг үндэсний үйлдвэрт нийлүүлэх, экспортлохыг дэмжих;

е/түүхий эд бэлтгэн нийлүүлэгчдийг стандартын дагуу түүхий эд бэлтгэхэд чадавхжуулах, мэргэшүүлэх.

3/Үйлдвэрлэл, борлуулалт, экспортыг нэмэгдүүлэх, зах зээлийг тэлэх чиглэлээр:

а/түүхий эд бэлтгэл, үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэхэд татвар, зээлийн хүүгийн бодлогоор дэмжлэг үзүүлэх;

б/олон улсын байгууллагын санхүүжилтээр хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрийг бүсийн онцлогт тулгуурласан үйлдвэрлэл, технологийн паркийг байгуулахад чиглүүлэх, дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтад шаардагдах хөрөнгийг улсын төсөвт тусган хэрэгжүүлэх;

в/эцсийн бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, зах зээлийг тэлэхэд чиглэсэн бодлогоор дэмжиж, үндэсний үйлдвэрүүдийг олон улсын томоохон үзэсгэлэнд тогтмол оролцоход дэмжлэг үзүүлэх;

г/байгаль орчин, мал амьтанд ээлтэй, тохирлын баталгаатай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотойгоор бүтээгдэхүүн, үйлдвэрлэлийн үйл явцыг баталгаажуулахад дэмжлэг үзүүлэх;

д/нэмүү өртөг шингэсэн, байгаль орчинд ээлтэй, шинэ, дэвшилтэт технологийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэхэд чиглэсэн бодлогыг хэрэгжүүлэх, байгаль орчинд эерэг нөлөөтэй, зохистой дадал, стандартыг нэвтрүүлсэн аж ахуйн нэгжийг ногоон санхүүжилтэд хамруулах, арга туршлагыг нийтэд таниулах арга хэмжээг зохион байгуулах;

е/үйлдвэрлэлийн бүтээн байгуулалт, шинэ дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэлт, байгаль орчинд ээлтэй тогтолцооны болон зохистой дадлын стандартын хэрэгжүүлэлт, баталгаажуулалт зэрэг үйлдвэрлэлийн хөгжил, дэвшлийн талаарх мэдээлэл, сурталчилгаа, соён гэгээрүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

ж/“Цагаан алт” хөдөлгөөнийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөний хүрээнд хөрөнгө оруулалтын зээлийн санхүүжилтийг түүхий эдийн нөөцийн зохистой харьцааг хангасан, нэмүү өртөг бий болгох үйлдвэрлэлд түлхүү чиглүүлэх;

з/малын гаралтай түүхий эдийн гарал үүслийг газар зүйн заалтаар тодорхойлоход дэмжлэг үзүүлэх, нэмүү өртөг шингэсэн үйлдвэрлэлийг дэмжих зорилгоор Монгол Улсад бүртгэгдсэн газар зүйн заалттай бараа, бүтээгдэхүүнийг гадаад улсын газар зүйн заалтад бүртгүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх.

4/Салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, чадавхжуулах чиглэлээр:

а/үндэсний ажил, мэргэжлийн ангилал, тодорхойлолт /ҮАМАТ-08/ болон сургалтын хөтөлбөрийг боловсронгуй болгох, шинэчлэх, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах ажлыг мэргэжлийн холбоодтой хамтран зохион байгуулах;

б/гадаадын өндөр хөгжилтэй оронд инженер, техникийн ажилтан бэлтгэхэд дэмжлэг үзүүлэх, “Ерөнхийлөгчийн илгээлт 2100” хөтөлбөрт хамруулах;

в/бүсийн үйлдвэрлэлийн чиглэлтэй уялдуулан салбарын хүний нөөцийг коллеж, мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвд сургах, нарийн мэргэжлийн ажилтнуудыг дотоод, гадаадын их, дээд сургууль, коллежид суралцахад дэмжлэг үзүүлэх;

г/Улаанбаатар хотоос орон нутгийн хөнгөн үйлдвэрийн салбарт ажиллахаар шилжин суурьших иргэдийг тогтвортой ажиллах нөхцөлөөр хангах;

д/үндэсний ажил мэргэжлийн стандарт ба цалин хөлсний бодлогыг боловсруулах, ажилтнуудын хөдөлмөрийн үнэлэмжийг дээшлүүлж, хүн төвтэй зохистой хөдөлмөрийн харилцааг төлөвшүүлэх Тарифын хэлэлцээр боловсруулж, хэрэгжүүлэх.

3.Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарт гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж байгаа төслүүдийн санхүүжилтийг “Цагаан алт” хөдөлгөөнийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээтэй уялдуулан ажиллахыг Монгол Улсын Засгийн газар /Л.Оюун-Эрдэнэ/-т үүрэг болгосугай.

4.Энэ тогтоолын хавсралтад заасан төсөл, арга хэмжээг Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө, улсын төсөвт тусган, хэрэгжилт, үр дүнг Монгол Улсын Их Хуралд жил бүр танилцуулахыг Монгол Улсын Засгийн газар /Л.Оюун-Эрдэнэ/-т, биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо /Ж.Батжаргал/, Төсвийн байнгын хороо /Г.Тэмүүлэн/, Үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо /Г.Ганболд/, Эдийн засгийн байнгын хороо /Ц.Цэрэнпунцаг/-нд тус тус даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

Moehgo& Folo_ oa YekEt Hore& oa Doeedege&

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] / YAMAT—08/ / [illegible]

[illegible]

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны
63 дугаар тогтоолын хавсралт

"МАЛЫН ГАРАЛТАЙ ТҮҮХИЙ ЭДИЙГ БОЛОВСРУУЛАХ ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙГ ДЭМЖИХ ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ" МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Үйл ажиллагааны чиглэл	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин /2023 он/	Хүрэх түвшин	Нийт санхүүжилт / сая төг/	Санхүүжил-тийн эх үүсвэр	Санхүүжилтийн хуваарь /сая төг/					Хэрэгжүүлэх байгууллага	Хэрэг-жих хугацаа, оноор
								2024 он	2025 он	2026 он	2027 он	2028 он		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Нэг.Салбарын хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх чиглэлээр:														
1.1.1	1.1. Хөнгөн үйлдвэрлэлд хамаарах салбар, оролцогчдын эрх, үүрэг, хүлээх хариуцлагыг тодорхойлж, үйлдвэрлэл эрхлэгчийг дэмжих, хөгжүүлэх, хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад чиглэсэн хууль тогтоомжийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хурлын 2024 оны намрын ээлжит болон 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд багтаан Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх	Хөнгөн үйлдвэрлэлийн салбарыг дэмжсэн, суурь харилцааг зохицуулсан Хөнгөн үйлдвэрлэлийн тухай хуулийн төслийг шинээр боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх	Хуулийн төсөл боловсруулсан байх	Хөнгөн үйлдвэрлэлийн салбарыг дэмжсэн, суурь харилцааг зохицуулсан тусгайлсан хууль байхгүй.	Хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн байна.	50.0	Улсын төсөв	50.0	-	-	-	-	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024
1.1.2		Ижил нэр төрлийн бүтээгдэхүүний импортын гаалийн татварыг үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх	Засгийн газрын 2016 оны 185 дугаар тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай тогтоолын төсөл боловсруулсан байх	Засгийн газрын 2016 оны 185 дугаар тогтоолоор ноос, ноолуур, арьс ширэн зарим нэр төрлийн бүтээгдэхүүний импортын гаалийн татварын хэмжээг "10 хувь" гэж тогтоосон байна.	Ноолуур, арьс ширэн зарим нэр төрлийн бүтээгдэхүүний импортын гаалийн татварын хэмжээг "20 хувь" хүртэл нэмэгдүүлэхтэй холбогдох Засгийн газрын тогтоолын төслийг боловсруулж, батлуулсан байна.	-	-		-	-	-	-	Сангийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2028
1.1.3		Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хуулийг шинэчлэн боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх	Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, өргөн мэдүүлсэн байх	Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хууль-2011 он	Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн байна.	-	-	-	-	-	-	-	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2025

1.1.4		Дотоодын үйлдвэрлэлийг хамгаалах, түүхий эдийн боловсруулалтын түвшнийг ахиулахтай холбоотой зайлшгүй шаардлагатай стандарт, техникийн зохицуулалтыг батлан хэрэгжүүлэх	Стандарт, техникийн зохицуулалтын төслийг боловсруулах	Техникийн зохицуулалт-1 Олон улсын стандарт-0	Техникийн зохицуулалт-2 Олон улсын стандарт-1	180.0	Улсын төсөв, гадаадын зээл тусламж	60.0	60.0	60.0	-	-	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Олон улсын байгууллага	2024-2026
1.1.5		Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн эрх зүй, хөрөнгө оруулалт, татварын таатай орчныг бий болгохтой холбоотой хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх	Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах	-	Хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн байна.								Сангийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024
			Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах	-	Хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн байна.								Сангийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024
			Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах	-	Хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн байна.								Сангийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024
			Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах		Хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн байна.								Сангийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024
1	**Дүн**					**230.0**	**-**	**110.0**	**60.0**	**60.0**	**-**	**-**		
Хоёр.Түүхий эдийн чанар, бэлтгэлийн тогтолцоог дэмжих чиглэлээр														

2.1.1	2.1.Малыг эрүүлжүүлэх, түүхий эдийн чанарыг сайжруулахтай холбогдуулан малын эм үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх	“Биокомбинат” ТӨХХК-ийн үйл ажиллагааг өргөтгөн, шинэчлэх	Вакцины хангамжийн хувь	80 хувь	100 хувь /Импортоор авч байгаа 7.5 сая ам.долларын вакциныг дотооддоо үйлдвэрлэнэ./	129,300.0	Улсын төсөв, гадаадын зээл тусламж		43,100.0	43,100.0	43,100.0	-	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар, “Биокомбинат” ТӨХХК	2024-2027
2.2.1	2.2.Мал эмнэлгийн лабораторийн оношилгоо, шинжилгээний чадавхыг сайжруулах	Улс, аймгийн мал эмнэлэг, ариун цэврийн лабораторийн үйл ажиллагааг уялдуулан, стандартын шаардлага хангасан өндөр хүчин чадалтай бүсийн мал эмнэлгийн лаборатори байгуулж, орчин үеийн дэвшилтэт техник, тоног төхөөрөмжөөр хангах	Олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн шинжилгээний арга нэвтрүүлэлтийн тоо	3	8	30,000.0	Улсын төсөв	-	10,000.0	8,000.0	8,000.0	4,000.0	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар, аймаг, нийслэлийн Мал эмнэлгийн газар	2024-2028
2.3.1	2.3. Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийг биржээр дамжуулан борлуулах, түүхий эд бэлтгэлийн нэг цэгийн тогтолцоог бүрдүүлэх	Хөдөө аж ахуйн биржийн худалдааг зах зээлийн зохион байгуулалтад шилжүүлэх, түүхий эдийн чанар, стандартыг сайжруулах, хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, бүтээгдэхүүний бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоог нэвтрүүлэх	Хөдөө аж ахуйн биржийн цогц систем	0	1	5,000.0	Гадаадын зээл, тусламж	-	1,600.0	1,600.0	1,800.0	-	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, аймаг, сумын Засаг даргын Тамгын газар, Олон улсын байгууллага	2024-2028

2.4.1	2.4.Малын гаралтай түүхий эдийн гарал үүсэл, чанарын мөшгөх тогтолцоог дэмжих	Мал аж ахуйн гаралтай түүхий эдийн бэлтгэл, чанар, гарал үүслийг мөшгөх цахим бүртгэлийн системийг бий болгож, хөгжүүлэх	Малын гаралтай түүхий эдийн бэлтгэл, гарал үүслийн мөшгөх цахим бүртгэлийн систем бий болгох	Мал аж ахуйн болон мал эмнэлгийн нэгдсэн систем, “Хариуцлагатай нүүдэлчин” цахим систем хөгжүүлсэн. Махны гарал үүслийн мөшгөх цахим бүртгэлийн системийг бий болгож байна.	Малын гаралтай түүхий эдийн бэлтгэл, гарал үүслийн мөшгөх цахим бүртгэлийн систем бий болсон байна.	380.0	Гадаадын зээл, тусламж	85.0	80.0	80.0	75.0	60.0	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024-2028
2.4.2		Түүхий эдийн бэлтгэл, чанар, гарал үүслийн мөшгөх цахим бүртгэлийн системийг нэвтрүүлэх	Цахим бүртгэлийн системийг нэвтрүүлсэн байх	Махны хоёр үйлдвэр дээр мөшгөх цахим бүртгэлийн системийг нэвтрүүлээд байна.	Ноос, ноолуур, арьс ширний бүртгэл, чанар, гарал үүслийн мөшгөх цахим бүртгэлийн системийг нэвтрүүлсэн байна.	250.0	Гадаадын зээл, тусламж	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024-2028
2.5.1	2.5.Мал аж ахуйн болон боловсруулах үйлдвэрлэлд зохистой дадлын стандартыг нэвтрүүлэх, олон улсын магадлан итгэмжлэл хийлгэхэд дэмжлэг үзүүлэх	Дотоодын баталгаа--жуулалтыг олон улсын хөндлөнгийн баталгаа--жуулалтын байгууллагаар давхар баталгаажуулалт /магадлан итгэмжлэл/ хийлгэх	Магадлан итгэмжлэл хийлгэсэн хоршоо, үйлдвэрийн тоо	-	Хоршоо 20 үйлдвэр 5	1,000.0	Гадаадын зээл, тусламж	-	0	240.0	320.0	440.0	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Олон улсын байгууллага	2026-2028
2.6.1	2.6.Бэлтгэн нийлүүлэгчдийг чадавхжуулах	Түүхий эд бэлтгэн нийлүүлэгчдийг стандартын дагуу түүхий эд бэлтгэхэд чадавхжуулах, мэргэшүүлэх	Цахим контент бэлтгэж, харилцаа_ холбооны сувгуудаар түгээсэн байх	-	Цахим контент бэлтгэж, харилцаа холбооны сувгуудаар түгээсэн байна.	200.0	Гадаадын зээл, тусламж	-	100.0	100.0	-	-	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024-2026

2.7.1	2.7.Үндэсний боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлдэг хонь, тэмээний ноос, сарлагийн хөөвөр, бог, бод малын арьс, ширний хэмжээг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх	Үндэсний боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх хонь, тэмээний ноос, сарлагийн хөөвөр, малын арьс ширэнд урамшуулал олгож,_гарал үүсэл нь баталгаажсан, чанартай түүхий эдийн хэмжээг нэмэгдүүлэх	Мал аж ахуйн гаралтай, гарал үүсэл нь баталгаажсан, чанартай түүхий эдийг үндэсний үйлдвэрт нийлүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэх	Урамшууллын тогтолцоог сайжруулах шаардлагатай	Стандартын шаардлага хангасан түүхий эд бэлтгэж нийлүүлэх тогтолцоо бүрдсэн байна.	177,000.0	Улсын төсөв	35,400.0	35,400.0	35,400.0	35,400.0	35,400.0	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024-2028
2	**Дүн**					**343,130.0**	**-**	**35,535.0**	**90,330.0**	**88,570.0**	**88,745.0**	**39,950.0**		
Гурав.Үйлдвэрлэл, борлуулалт, экспортыг нэмэгдүүлэх, зах зээлийг тэлэх чиглэлээр:														
3.1.1	3.1.Үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, ашиглалтыг сайжруулахад үйлдвэрлэл эрхлэгчид санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх	Ноос, ноолуур, арьс ширний бэлтгэл, үйлдвэрлэл, экспортыг дэмжсэн эргэлтийн хөрөнгийн зээл, зээлийн хүүгийн дэмжлэг үзүүлэх	Ноос, ноолуур, арьс ширэн бүтээгдэхүүний экспортын өсөлт, хувиар	459.2 сая ам.доллар	Жил бүр 10 хувиас багагүй хэмжээгээр нэмэгдүүлнэ.	130,500.0	Улсын төсөв /эргэлтийн хөрөнгийн зээлийн хүүгийн дэмжлэг/	23,500.0	51,500.0	44,500.0	11,000.0	-	Сангийн яам, Монголбанк, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Монгол Улсын хөгжлийн банк, Арилжааны банк	2024-2027
3.1.2		Шинэ, дэвшилтэт технологи бүхий ноолуурын ээрэх үйлдвэрийн хөрөнгө оруулалтын зээл, зээлийн хүүгийн дэмжлэг үзүүлэх	Ноолуурын ээрэх үйлдвэрлэлийн хүчин чадал	2400 тн	3000 тн	54,614.5	Улсын төсөв /хөрөнгө оруулалтын зээлийн хүүгийн дэмжлэг/	-	15,840.0	20,984.0	13,536.3	4,254.2	Сангийн яам, Монголбанк, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Монгол Улсын хөгжлийн банк, Арилжааны банк	2025-2028

3.1.3		Шинэ, дэвшилтэт технологи бүхий ноос боловсруулах /ээрэх, сүлжих, нэхэх, хялгас ялгах/ үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, технологийг сайжруулах хөрөнгө оруулалтын зээл, зээлийн хүүгийн дэмжлэг үзүүлэх	Ноосны хялгас ялгах үйлдвэрийн хүчин чадал	Ноосны үйлдвэрлэлийн хүчин чадал: хялгас ялгах-1000 тн, ээрэх-450 тн, сүлжих-5.3 сая ширхэг бүтээгдэхүүн, нэхэх- 2.5 сая метр нэхмэл бүтээгдэхүүн	Ноосны үйлдвэрлэлийн хүчин чадал: хялгас ялгах-5200 тн, ээрэх-1950 тн, сүлжих-7.3 сая ширхэг бүтээгдэхүүн, нэхэх- 2.7 сая метр нэхмэл бүтээгдэхүүн	85,815.5	Улсын төсөв /хөрөнгө оруулалтын зээлийн хүүгийн дэмжлэг/	-	34,908.0	28,605.2	16,969.2	5,333.2	Сангийн яам, Монголбанк, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Монгол Улсын хөгжлийн банк, Арилжааны банк	2025-2028
3.1.4		Үйлдвэрийн үйл ажиллагаанд байгальд ээлтэй технологи, хог хаягдлыг бууруулах, дахин боловсруулах технологи нэвтрүүлсэн арьс, ширний гүн боловсруулах болон бэлэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмжийн хөрөнгө оруулалтын зээл, зээлийн хүүгийн дэмжлэг үзүүлэх	Гүн боловсруулах болон бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн хүчин чадал	Гүн боловсруулсан арьс, шир-2,250.0 мянган ширхэг Бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл: Гутал-1,000.0 мянган хос, Цүнх-150.0 мянган ширхэг, Бээлий-500.0 мянган ширхэг, Желатин, цавуу- 0	Гүн боловсруулсан арьс шир- 2,925.0 мянган ширхэг Бэлэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл: Гутал-1,300.0 мянган хос, Цүнх-195.0 мянган ширхэг, Бээлий-650.0 мянган ширхэг, Желатин, цавуу-20.0 мян.тн	33,335.0	Улсын төсөв /хөрөнгө оруулалтын зээлийн хүүгийн дэмжлэг/	-	7,920.0	13,570.0	9,012.5	2,832.5	Сангийн яам, Монголбанк, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Монгол Улсын хөгжлийн банк, Арилжааны банк	2025-2028
3.2.1	3.2.Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн дэд бүтэц, бүтээн байгуулалтад дэмжлэг үзүүлэх	Шинэ Ховд үйлдвэрлэл, технологийн паркийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт	Дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтын хувь	32	100	31,305.4	Улсын төсөв	11,297.4	20,008.0	-	-	-	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2024-2028
3.3.1	3.3.Үйлдвэрлэгч--дийг олон улсын үзэсгэлэнд оролцоход дэмжлэг үзүүлэх	Олон улсын үзэсгэлэнд оролцоход дэмжлэг үзүүлэх	Олон улсын үзэсгэлэнгийн тоо /жилд/	2	5-аас доошгүй	750.0	Улсын төсөв	150.0	150.0	150.0	150.0	150.0	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, салбарын холбоод, Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	2024-2028

3.4.1	3.4. Үйлдвэрлэлийн бүтээн байгуулалт, шинэ дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэлт, байгаль орчинд ээлтэй зохистой дадлын стандарт нэвтрүүлэлт зэрэг үйлдвэрлэлийн хөгжил дэвшлийн талаар мэдээлэл, сурталчилгаа, соён гэгээрүүлэх ажлыг зохион байгуулах	Сурталчлах, соён гэгээрүүлэх арга хэмжээ зохион байгуулах, тэргүүний сайн туршлагыг тодруулж бусдад түгээх	Зохион байгуулсан ажлын тоо	-	9-өөс багагүй	450.0	Улсын төсөв	50.0	100.0	100.0	100.0	100.0	Монгол Улсын Ерөнхийлөг-чийн Тамгын газар, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, МҮОНРТВ, Олон улсын байгууллага	2024-2028
3.5.1	3.5.Баталгаа--жуулалтын тогтолцоог дэмжиж, олон улсын зах зээлд малын гаралтай бүтээгдэхүүний үнэ цэнийг өсгөхөд дэмжлэг үзүүлэх	Малын бэлчээр, эрүүл мэнд, арчилгаа маллагаа, тавлаг байдал, үржүүлэг селекц, түүхий эд бэлтгэл зэрэг мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийг тогтвортой эрхлэхэд тавих зохистой дадлын үндэсний стандарт / Хариуцлагатай нүүдэлчин/-ын шаардлага хангасан хоршооны үйл явцыг баталгаажуулах, тохирлын гэрчилгээ олгоход дэмжлэг үзүүлэх	Тохирлын баталгаанд хамрагдсан хоршооны тоо	9	48	1,176.0	Улсын төсөв	126.0	189.0	245.0	280.0	336.0	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, баталгаажуу-лалтын байгууллагууд	2024-2028

3.5.2		Байгальд ээлтэй, нийгмийн хариуцлагатай, тогтвортой үйлдвэрлэлийг нэвтрүүлсэн үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн үйл явцыг баталгаажуулах, тохирлын гэрчилгээ олгоход дэмжлэг үзүүлэх	Тохирлын баталгаанд хамрагдсан үйлдвэрийн тоо	5	29	262.5	Улсын төсөв	22.5	46.5	55.5	64.5	73.5	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, баталгаа- -жуулалтын байгууллагууд	2024-2028
3.5.3		Өндөр чанартай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг баталгаажуулах, гэрчлэх тэмдэгт / Монголын хаан ширхэгт/ олгоход дэмжлэг үзүүлэх	Гэрчлэх тэмдэгт авсан үйлдвэрийн тоо	4	18	217.0	Улсын төсөв	26.0	41.0	45.5	50.0	54.5	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, хоршоо, баталгаа- -жуулалтын байгууллага	2024-2028
3.5.4	Малын гаралтай түүхий эдийн гарал үүслийг газар зүйн заалтаар тодорхойлоход дэмжлэг үзүүлэх, нэмүү өртөг шингэсэн үйлдвэрлэлийг дэмжих зорилгоор Монгол Улсад бүртгэгдсэн газар зүйн заалттай бараа, бүтээгдэхүүнийг гадаад улсын газар зүйн заалтад бүртгүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх.	Газар зүйн заалт бүхий бараа, бүтээгдэхүүний тодорхойлолтыг бэлтгэхэд холбогдох байгууллагад дэмжлэг үзүүлэх, гадаад улстай газар зүйн заалтын тухай яриа хэлэлцээ хийх	Газар зүйн заалт бүхий бараа, бүтээгдэхүүнийг тодорхойлж, гадаад улстай хэлэлцээр хийсэн байх	"Монгол Улс, Европын Холбоо хооронд газар зүйн заалтын тухай" хэлэлцээр байгуулах хоёр талын хэлэлцээрийг 2022 онд эхлүүлж, хоёр дахь үе шатны хурлыг 2023 онд зохион байгуулсан.	"Монгол Улс, Европын Холбоо хооронд газар зүйн заалтын тухай" хэлэлцээрийн хүрээнд малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг газар зүйн заалтын бүртгэлд хамруулах чиглэлээр хэлэлцээр хийсэн байна.	250.0	Улсын төсөв, гадаадын зээл, тусламж	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Гадаад харилцааны яам, Оюуны өмчийн газар, мэргэжлийн холбоод	2024-2028
3	**Дүн**					**338,675.9**	**-**	**35,221.9**	**130,752.5**	**108,305.2**	**51,212.4**	**13,183.9**		
Дөрөв. Хүний нөөцийг бэлтгэх, чадавхжуулах чиглэлээр:														

4.1.1	4.1.Үндэсний ажил, мэргэжлийн ангилал, тодорхойлолт / ҮАМАТ-08/-ыг боловсронгуй болгох	Ноос, ноолуур, арьс ширний салбарын үндэсний ажил мэргэжлийн ангилал, тодорхойлолтыг холбогдох яамтай хамтран шинэчлэн боловсруулж, батлуулах	Салбарын ажил, мэргэжлийн ангилал, тодорхойлолтыг боловсруулах, батлуулах	Салбарын зарим ажил мэргэжлийн ангилал, тодорхойлолт орхигдсон байгаа.	Салбарын ажил, мэргэжлийн ангилал, тодорхойлолтыг боловсруулж, батлуулсан байна.	200.0	Улсын төсөв	-	200.0	-	-	-	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	2025
4.2.1	4.2.Хүний нөөцийн тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор нийгмийн түншлэл буюу тарифын хэлэлцээр хийхэд дэмжлэг үзүүлэх	Салбарын ажилтнуудын цалингийн судалгаа хийх, ажлын бүтээмж, гүйцэтгэлтэй уялдсан цалин хөлсний нэгдсэн систем боловсруулах, ажилтны мэргэжил, ур чадварыг хэмжих, үнэлэх, хөдөлмөрийн норм, норматив тогтоох, хөдөлмөрийн үнэлэмжийг дээшлүүлэх, тарифын хэлэлцээр хийхэд дэмжлэг үзүүлэх	Тарифын хэлэлцээрийн тоо	0	1-ээс багагүй	190.0	Улсын төсөв	-	190.0	-	-	-	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, мэргэжлийн холбоод	2024-2025
4.3.1	4.3.Салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, сургах, чадавхжуулах	Гадаад улсын өндөр хөгжилтэй оронд инженер бэлтгэх, “Ерөнхийлөгчийн илгээлт 2100” хөтөлбөрт хамруулах, дотоодын их, дээд сургуульд боловсруулах салбарын боловсон хүчнийг бэлтгэх хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх	Гадаадад суралцагчийн тоо	0	50	-		-	-	-	-	-	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	2024-2028
4	**Дүн**					**390.0**	**-**	**-**	**390.0**	**-**	**-**	**-**		
	Нийт дүн					**682,425.9**	**-**	**70,866.9**	**221,532.5**	**196,935.2**	**139,957.4**	**53,133.9**		

---oOo---

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр

Дугаар 66

Улаанбаатар хот

Тогтоолд нэмэлт оруулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Үндэсний үйлдвэрлэгчдийг дэмжих, ажлын байр нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2011 оны 06 дугаар сарын 03-ны өдрийн 30 дугаар тогтоолын 2 дахь заалтын 1, 2 дахь дэд заалтын “малчин” гэсний өмнө “хоршооны гишүүн” гэж нэмсүгэй.

2.Энэ тогтоолыг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Дугаар 67 | Улаанбаатар хот

Тогтоолд нэмэлт оруулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Малчид, үндэсний үйлдвэрлэгчдийг дэмжих зарим арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2012 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн 74 дүгээр тогтоолын 2 дахь заалтын 1, 2, 3 дахь дэд заалтын “малчин” гэсний өмнө “хоршооны гишүүн” гэж нэмсүгэй.

2.Энэ тогтоолыг Малчин өрхийн нэгдсэн холбооны эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Дугаар 77 | Улаанбаатар хот

Тогтоолын хавсралтад нэмэлт оруулах тухай

Төрийн албаны тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Төрийн өндөр албан тушаалтны зэрэг зиндаа, түүнтэй адилтгах төрийн албан тушаалтны зэрэглэлийг тогтоох тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрийн 19 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан “Төрийн өндөр албан тушаалтны зэрэг зиндаа, түүнтэй адилтгах төрийн албан тушаалтны зэрэглэл”-ийн “Адилтгах албан тушаалын зэрэглэл”-ийн “ТӨ-VА”-ийн “Захиргааны албан тушаал”-д “, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга” гэж, “ТӨ-VIА”-ийн “Захиргааны албан тушаал”-д “, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн гишүүн” гэж тус тус нэмсүгэй.

2.Энэ тогтоолыг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

Moehgo& Folo_ oa YekEt Hore& oa Doeedege&

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр — Дугаар 78 — Улаанбаатар хот

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэг, Төрийн албаны тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.13 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 16^1 дүгээр зүйлийн 16^1.23 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Цалингийн хэмжээ тогтоох итгэлцүүр батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрийн 63 дугаар тогтоолын 1 дэх заалтын “даргаас” гэснийг “дарга, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга, гишүүнээс” гэж өөрчилсүгэй.

2.Энэ тогтоолыг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ

᠒᠐᠒᠔ ᠣᠨ ᠤ ᠖ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠕ — ᠨᠤ ᠡᠳᠦᠷ ᠳ᠋ᠤᠭᠠᠷ ᠓᠗ ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷ ᠬᠣᠲᠠ

ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ ᠢ ᠬᠦᠴᠦᠨ ᠭᠦᠢ ᠪᠣᠯᠤᠭᠰᠠᠨ ᠳᠤ ᠲᠣᠭᠠᠴᠠᠬᠤ ᠲᠤᠬᠠᠢ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠙ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ ᠦᠨ ᠙.᠑ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ᠂ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠴᠢᠭᠤᠯᠭᠠᠨ ᠤ ᠳᠡᠭᠡᠳᠦ ᠳᠦᠷᠢᠮ ᠦᠨ ᠲᠤᠬᠠᠢ ᠬᠠᠤᠯᠢ ᠶᠢᠨ ᠒᠒ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ ᠦᠨ ᠒᠒.᠑ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠵᠦᠢᠯ ᠢ ᠦᠨᠳᠦᠰᠦᠯᠡᠨ ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠡᠴᠡ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠬᠤ ᠨᠢ :

ᠨᠢᠭᠡ . ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠒᠐᠑᠖ ᠣᠨ ᠤ ᠖ ᠳᠤᠭᠠᠷ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠓᠐ — ᠨᠤ ᠡᠳᠦᠷ ᠦᠨ «ᠬᠤᠲᠠ ᠶᠢᠨ ... ᠲᠤᠬᠠᠢ» ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ ᠤᠨ ᠓᠔ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ «ᠬᠣᠷᠢᠶᠠᠯ ᠤᠨ ... ᠲᠤᠬᠠᠢ» ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ ᠢ ᠬᠦᠴᠦᠨ ᠭᠦᠢ ᠪᠣᠯᠤᠭᠰᠠᠨ ᠳᠤ ᠲᠣᠭᠠᠴᠠᠭᠠᠷᠠᠢ ::

ᠬᠣᠶᠠᠷ . ᠡᠨᠡᠬᠦ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ ᠢ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠭᠰᠠᠨ ᠡᠳᠦᠷ ᠡᠴᠡ ᠡᠬᠢᠯᠡᠨ ᠳᠠᠭᠠᠭᠠᠬᠤ ᠪᠠᠷ ᠮᠥᠷᠳᠡᠭᠦᠯᠦᠭᠰᠡᠭᠡᠷ ᠦᠨ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ ᠢ ᠬᠦᠴᠦᠨ ᠲᠡᠢ ᠪᠣᠯᠤᠭᠰᠠᠨ ᠳᠤ ᠲᠣᠭᠠᠴᠠᠭᠠᠷᠠᠢ ::

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ ᠭ . ᠵᠠᠨᠳᠠᠨᠱᠠᠲᠠᠷ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Дугаар 79 | Улаанбаатар хот

Цалингийн хэмжээ тогтоох итгэлцүүр батлах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэг, Төрийн албаны тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.13 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 16^1 дүгээр зүйлийн 16^1.23 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга, гишүүний албан тушаалын цалингийн хэмжээ тогтоох итгэлцүүрийг хавсралтаар баталсугай.

2.Энэ тогтоолыг баталсантай холбогдуулан “Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга, гишүүний цалингийн хэмжээг тогтоох тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2023 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн 121 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

3.Энэ тогтоолыг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

[illegible]

Mongol Tolo_ oa Yekit Horel oa Doeedegel

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны
79 дүгээр тогтоолын хавсралт

ЦАЛИНГИЙН ХЭМЖЭЭ ТОГТООХ ИТГЭЛЦҮҮР

Д/д	Албан тушаал	Албан тушаалын сарын цалингийн итгэлцүүр
1	Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга	2.2
2	Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн гишүүн	2.1
	Яамны газрын даргын албан тушаалын сарын цалингийн хамгийн өндөр шатлал	1.00

---oOo---

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠒᠐᠒᠔ ᠣᠨ ᠤ
᠗᠙ ᠳᠦᠭᠡᠷ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ ᠤᠨ ᠬᠠᠪᠰᠤᠷᠤᠯᠲᠠ

ᠴᠠᠯᠢᠩ ᠤᠨ ᠬᠡᠮᠵᠢᠶ᠎ᠡ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠬᠤ ᠢᠲᠡᠭᠡᠯᠴᠡᠭᠦᠷ

ᠳ/ᠳ	ᠠᠯᠪᠠᠨ ᠲᠤᠰᠢᠶᠠᠯ	ᠠᠯᠪᠠᠨ ᠲᠤᠰᠢᠶᠠᠯ ᠤᠨ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠴᠠᠯᠢᠩ ᠤᠨ ᠢᠲᠡᠭᠡᠯᠴᠡᠭᠦᠷ
᠑	ᠲᠥᠰᠦᠪ ᠦᠨ ᠲᠣᠭᠲᠠᠪᠤᠷᠢ ᠲᠠᠢ ᠪᠠᠢᠳᠠᠯ ᠤᠨ ᠵᠥᠪᠯᠡᠯ ᠦᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ	᠒.᠒
᠒	ᠲᠥᠰᠦᠪ ᠦᠨ ᠲᠣᠭᠲᠠᠪᠤᠷᠢ ᠲᠠᠢ ᠪᠠᠢᠳᠠᠯ ᠤᠨ ᠵᠥᠪᠯᠡᠯ ᠦᠨ ᠭᠡᠰᠢᠭᠦᠨ	᠒.᠑
	ᠶᠠᠮᠤᠨ ᠭᠠᠵᠠᠷ ᠤᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠠᠯᠪᠠᠨ ᠲᠤᠰᠢᠶᠠᠯ ᠤᠨ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ ᠴᠠᠯᠢᠩ ᠤᠨ ᠬᠠᠮᠤᠭ ᠤᠨ ᠥᠨᠳᠥᠷ ᠰᠢᠲᠤᠯᠠᠯ	᠑.᠐᠐

---oOo---

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Дугаар 80 | Улаанбаатар хот

Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дүрэм батлах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 16^1 дүгээр зүйлийн 16^1.21 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дүрмийг хавсралтаар баталсугай.

2.Энэ тогтоолыг баталсантай холбогдуулан “Тогтоолын хавсралтыг өөрчлөн батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 01 дүгээр сарын 11-ний өдрийн 03 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

3.Энэ тогтоолыг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР**

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠲᠣᠭᠲᠠᠭᠠᠯ

᠒᠐᠒᠔ ᠣᠨ ᠤ [illegible] ᠳ᠋ᠤᠭᠠᠷ ᠰᠠᠷ᠎ᠠ ᠶᠢᠨ [illegible] ᠡᠳᠦᠷ   ᠳ᠋ᠤᠭᠠᠷ ᠔᠐   ᠤᠯᠠᠭᠠᠨᠪᠠᠭᠠᠲᠤᠷ ᠬᠣᠲᠠ

[illegible]
ᠰᠣᠶᠤᠷᠬᠠᠨ ᠪᠠᠲᠤᠯᠠᠬᠤ ᠲᠤᠬᠠᠢ

[illegible]

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ
ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ   ᠭ᠂ ᠵᠠᠨᠳᠠᠨᠱᠠᠲᠠᠷ

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны
80 дугаар тогтоолын хавсралт

ТӨСВИЙН ТОГТВОРТОЙ БАЙДЛЫН ЗӨВЛӨЛИЙН ДҮРЭМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Энэ дүрмийн зорилго нь Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, холбогдох бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл /цаашид “Зөвлөл” гэх/-ийн чиг үүрэг, бүрэн эрх, зохион байгуулалтын бүтэц, үйл ажиллагааны зарчмыг тодорхойлж, төсвийн тогтвортой байдлыг хангах чиглэлээр холбогдох байгууллага, олон нийттэй харилцах харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2.Зөвлөл нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын Үндсэн хууль, Төсвийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, эдгээр хуультай нийцүүлсэн холбогдох бусад хууль тогтоомж болон энэ дүрмийг баримтална.

1.3.Зөвлөл үйл ажиллагаандаа бие даасан, ил тод байх, бусдын нөлөөнд үл автах, төсвийн тогтвортой байдлыг хангах, нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах, хамтын удирдлагын зарчмаар асуудлыг чөлөөтэй хэлэлцэж, олонхын саналаар шийдвэрлэх зарчмыг удирдлага болгоно.

1.4.Зөвлөл эрхлэх асуудлынхаа онцлогийг илэрхийлсэн бэлгэдэлтэй байж болох бөгөөд тогтоосон журмын дагуу тамга, тэмдэг, албан бичгийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

Хоёр.Зөвлөлийн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэл

2.1.Зөвлөл хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийн хүрээнд доор дурдсан чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

2.1.1.Дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төсөл боловсруулахад баримтлах макро эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт, төлөв байдлын таамаглалыг боловсруулах чиглэлээр:

2.1.1.а.макро эдийн засгийн тооцооллын загварт суурилан эдийн засгийн болон төсвийн дунд хугацааны төсөөлөл, таамаглалыг боловсруулан тайланг олон нийтэд нээлттэй байршуулах;

2.1.1.б.макро эдийн засгийн болон төсвийн төсөөлөл гаргах загвар, аргачлалыг боловсруулах, хөгжүүлэх чиглэлд

дотоод, гадаадын судлаачид, олон улсын болон төрийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах;

2.1.1.в.эдийн засгийн болон төсвийн талаарх мэдээллийн сан бүрдүүлж шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд ашиглах.

2.1.2.Төсвийн бодлогын баримт бичгийн төслүүдийг Төсвийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нийцсэн эсэх талаар дүгнэлт, зөвлөмж өгөх чиглэлээр:

2.1.2.а.төсвийн тогтвортой байдлын болон төсвийн эрсдэлийн шинжилгээнд тулгуурлан дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө, жилийн төсвийн төсөл, төсвийн тодотголын төсөлд дүгнэлт, зөвлөмж гаргах;

2.1.2.б.төсвийн орлого, зарлага, өрийн тогтвортой байдлын дүн шинжилгээнд ашиглах загвар боловсруулах;

2.1.2.в.төсвийн эрсдэлийг тодорхойлох, тоон утгаар илэрхийлэх чиглэлээр олон улсын болон дотоодын байгууллагуудтай хамтран ажиллах;

2.1.2.г.дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, төсвийн төсөлд өгсөн дүгнэлт, зөвлөмжийг олон нийтэд танилцуулах, хэлэлцүүлэх.

2.1.3.Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн тайланд дүгнэлт гаргах;

2.1.4.Төсвийн байнгын хороо санал, хүсэлт гаргасан бол хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн төслийн улсын төсөвт үзүүлэх нөлөөлөл, ачааллын талаар шинжилгээ хийх, дүгнэлт, зөвлөмж гаргах чиглэлээр:

2.1.4.а.төсөвт нөлөөлөхүйц томоохон бодлогын шийдвэрүүдийн нөлөөллийг тооцоолох загвар боловсруулах;

2.1.4.б.бодлогын нөлөөллийн шинжилгээнд үндэслэн хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн төсөл улсын төсөвт нөлөөлөл, ачаалал үзүүлэх эсэх талаар дүгнэлт, зөвлөмж гаргах.

2.2.Зөвлөл чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэдээлэл, судалгааг Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Монголбанк, Үндэсний

статистикийн хороо, Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөл, эдийн засаг, хөгжлийн болон санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, холбогдох бусад төрийн байгууллага, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллагаас гаргуулан авч ашиглана.

2.3.Монгол Улсын дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төсөл, Монгол Улсын тухайн жилийн төсвийн төсөл, төсвийн тодотголын төслийн олон нийтийн хэлэлцүүлэгт оролцож, санал өгнө.

Гурав.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны зохион байгуулалт

3.1.Зөвлөл стратеги төлөвлөгөөтэй байна. Стратеги төлөвлөгөөний зорилтыг жил бүрийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлнэ.

3.2.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан байна.

3.3.Хуралдааны дэгийг Зөвлөл тогтооно.

3.4.Зөвлөлийн нийт гишүүдийн олонх нь хүрэлцэн ирсэн бол хуралдааныг хүчинтэйд тооцно.

3.5.Зөвлөлийн хуралдаанд шаардлагатай гэж үзвэл хөндлөнгийн шинжээч, мэргэжилтнүүдийг оролцуулан мэдээлэл авч болно.

3.6.Зөвлөлийн хуралдааны явцыг хуралдааны тэмдэглэлд нэг бүрчлэн тэмдэглэнэ.

3.7.Зөвлөлийн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэр гаргах бөгөөд түүнд Зөвлөлийн дарга болон хуралдаанд оролцсон гишүүд гарын үсэг зурж баталгаажуулна. Шийдвэрийн талаар тусгайлсан саналтай гишүүний саналыг хуралдааны тэмдэглэлд тусгана.

3.8.Зөвлөлийн шийдвэр нь дүгнэлт, зөвлөмж, тайлан хэлбэртэй байна.

3.9.Хүндэтгэн үзэх шалтгаантайгаас бусад тохиолдолд Зөвлөлийн дарга, гишүүд холбогдох хууль болон энэ дүрэмд нийтэд мэдээлэхээр заасан Зөвлөлийн шийдвэрийг танилцуулахад биечлэн оролцоно.

Дөрөв.Зөвлөлийн зохион байгуулалтын бүтэц

4.1.Зөвлөлийн гишүүдийг бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, мэдээлэл, нэгдсэн зохион байгуулалтаар хангах чиг үүрэг бүхий Ажлын алба ажиллана.

4.2.Зөвлөлийн төсөвтэй холбоотой судалгаа, шинжилгээ хийхэд дэмжлэг үзүүлэх, туслах чиг үүрэг бүхий судалгааны нэгж нь 7 орон тоотой байна.

Тав.Зөвлөлийн дарга, гишүүний бүрэн эрх

5.1.Зөвлөлийн дарга дараах эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

5.1.1.Зөвлөлийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах;

5.1.2.Зөвлөлийн төсөв, үйл ажиллагааны зардал, өмч хөрөнгөтэй холбоотой асуудлаар Улсын Их Хурлын Тамгын газарт Зөвлөлийн саналыг хүргүүлэх, холбогдох шийдвэрийг гаргуулах;

5.1.3.Зөвлөлийг дотоод, гадаад харилцаанд төлөөлөх;
5.1.4.Зөвлөлийн үйл ажиллагааг зохицуулсан журмыг батлах;
5.1.5.судалгааны нэгжийн ажилтнуудыг томилуулах саналыг Зөвлөлийн хуралдаанд оруулах;

5.1.6.Зөвлөлийг төлөөлөхдөө Зөвлөлийн шийдвэр, байр суурийг баримтлах;

5.1.7.Шаардлагатай тохиолдолд албан үүргээ Зөвлөлийн аль нэг гишүүнээр түр орлон гүйцэтгүүлэх.

5.2.Зөвлөлийн гишүүн дараах эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

5.2.1.бүрэн эрхэд хамаарах асуудлаар санал боловсруулж, Зөвлөлийн хуралдаанд оруулж хэлэлцүүлэх;

5.2.2.Зөвлөлийг хуралдуулах санал гаргах, шаардах;
5.2.3.Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэх асуудалтай холбогдуулан нэмэлт материал, мэдээллийг судалгааны нэгж, Ажлын албанаас шаардах, танилцах, хэлэлцэж байгаа асуудлаар байр сууриа илэрхийлэх, хуралдааны тэмдэглэлд тусгуулах;

5.2.4.Зөвлөлийн даргын түр эзгүйд түүний үүрэг болгосноор Зөвлөлийн даргыг орлон ажиллах;

5.2.5.Төсвийн тогтвортой байдлыг хангах, төсвийн тусгай шаардлагыг мөрдөхтэй холбоотой судалгаа, шинжилгээ хийх, дүгнэлт, зөвлөмж өгөхдөө шударга, ашиг сонирхлоос ангид, улс төрийн аливаа нөлөөлөлд автахгүй байх.

Зургаа.Зөвлөл бусад байгууллага, олон нийттэй харилцах

6.1.Зөвлөл нь Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 16^1.5.2-т заасан хууль тогтоомжийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлснээс хойш 20 хоногийн дотор судалгаа, шинжилгээ хийж, гаргасан дүгнэлт, зөвлөмжөө Улсын Их Хуралд хүргүүлж, нийтэд мэдээлнэ.

6.2.Зөвлөл төсвийн дунд хугацааны таамаглалын тайлан, төсвийн тогтвортой байдлын болон эрсдэлийн тайлан, бодлогын нөлөөллийн шинжилгээний тайланг гаргаж хуралдаанаараа хэлэлцэн, Улсын Их Хуралд танилцуулж, нийтэд мэдээлэх ба хагас жил тутам олон нийтийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулна.

6.3.Зөвлөл хуулиар хүлээсэн чиг үүргийн хэрэгжилт, санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тайланг жил тутам Улсын Их Хуралд хүргүүлнэ.

6.4.Зөвлөл өөрийн үйл ажиллагааг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд ил тод мэдээлнэ.

Долоо.Зөвлөлийн дотоод мэдээллийн нууцыг хадгалах

7.1.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны дүрэмд зааснаас бусад тохиолдолд Зөвлөлийн гишүүн болон судалгааны нэгжийн ажилтан Зөвлөлийн дотоод мэдээлэл гэж тогтоосон, нийтэд зориулагдаагүй мэдээг тараах, бусдад мэдээлэх, хувийн зорилгодоо ашиглахыг хориглоно.

---oOo---

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр | Дугаар 81 | Улаанбаатар хот

Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлийн 44.5 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль баталсантай холбогдуулан дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /Л.Оюун-Эрдэнэ/-т даалгасугай:

1/Монгол Улсын зээл, тусламжийн нэгдсэн бодлогын хүрээнд төрийн болон хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжүүдийн авсан зээл, тусламжийн мэдээлэлд шинжилгээ хийж, Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.4-т заасны дагуу Засгийн газрын гадаад зээлийн талаар төрөөс баримтлах бодлогыг тодорхойлох;

2/Өрийн удирдлагын тухай хууль болон холбогдох бусад хуулийн өрийн удирдлагын эрх зүйн зохицуулалтад дүн шинжилгээ хийж, улсын нийт гадаад өр, төрийн нийт өр, Засгийн газрын өр, орон нутгийн өр, төрийн болон орон нутгийн өмчит хувьцаат компанийн өрийн хамрах хүрээ, нэршил, тодорхойлолт, хязгаарлалтыг шинэчлэн боловсруулах;

3/Засгийн газрын гадаад зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн, хэрэгжиж байгаа төслүүдийн үр дүн, үр ашигт дүн шинжилгээ хийх, төслүүдийн хүрээнд үүссэн хөрөнгийн өмчлөл, эргэн төлөлтийн харилцааг тодорхой болгох;

4/санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн нэгдсэн тогтолцоог бэхжүүлж, үе шаттайгаар хөгжүүлэх;

5/зээлийн хөрөнгийн зарцуулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор гадаад зээлийн хөрөнгөөр зөвлөх үйлчилгээ, төсөл хэрэгжүүлэх нэгжийн зардал зэрэг урсгал зарлагыг цаашид санхүүжүүлэхгүй байх чиглэлийг баримтлах;

6/Засгийн газраас гадаад зээлийн гэрээ байгуулахдаа эдийн засгийг дэмжсэн байх, үр ашигтай байх, дунд хугацааны хөгжлийн

бодлого, Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний баримт бичигт тусгасан байх шалгуурыг баримтлах;

7/гадаад өр, төрийн нийт өрийн олон улсын нэгдсэн бүртгэл стандарт, аргачлалыг нэвтрүүлж, холбогдох дэд бүтэц, мэдээллийн системийг сайжруулах.

2.Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дүрмийг шинэчлэн баталсантай холбогдуулан “Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дүрэм батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн 83 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

3.Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороо /Г.Тэмүүлэн/-нд даалгасугай.

4.Энэ тогтоолыг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА **Г.ЗАНДАНШАТАР**

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠨ
ᠶᠡᠬᠡ ᠬᠤᠷᠠᠯ ᠤᠨ ᠳᠠᠷᠤᠭ᠎ᠠ

ᠳ᠋.ᠠᠮᠤᠷᠪᠠᠶᠠᠰᠬᠤᠯᠠᠩ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр — Дугаар 82 — Улаанбаатар хот

Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангахад шаардагдах нэмэлт зардлыг шийдвэрлэж, санхүүжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /Л.Оюун-Эрдэнэ/-т даалгасугай.

2.Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хороо /Д.Цогтбаатар/-нд даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА — Г.ЗАНДАНШАТАР

Moehgo& Folo_ oa YekEt Hore& oa Doeedege&

Хаяг:
“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medeelel@parliament.mn
Утас: 262420
Хэвлэлийн хуудас: 20.5
Индекс: 200003